

Anders Behring Breiviks manifest

En idéanalyse

Ingeborg Kjos

Masteroppgave i statsvitenskap
Institutt for statsvitenskap

UNIVERSITETET I OSLO

17. juni
Vår 2013

Anders Behring Breiviks manifest

En idéanalyse

Ingeborg Kjos

Masteroppgave i statsvitenskap, Institutt for statsvitenskap
Universitetet i Oslo

17. juni

Vår 2013

Copyright Ingeborg Kjos

2013

Anders Behring Breiviks manifest. *En idéanalyse*

Ingeborg Kjos

<http://www.duo.uio.no>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

IV

Sammen drag

I denne avhandlingen har jeg benyttet idéanalyse til å sammenligne sentrale konsepter i Anders Behring Breiviks manifest med følgende ideologier: kontrajihadisme, kommunisme, fascisme, nasjonalsosialisme og islamisme. Konseptene som sammenlignes er beskrivelsene av fiendebildet, idealsamfunnet, den revolusjonære strategien, samt forholdet til nasjonen, “rase” og opplysningstidsidealene. Analysen plasserer manifestet i det ideologiske landskap og viser at det passer inn i kontrajihadismen, men at det også har betydelige likhetstrekk til alle de nevnte ideologiene - til tross for at manifestet definerer disse politiske retningene som fiender. Spesielt bemerkelsesverdig er manifestets idémessige nærhet til den utpekte dødsfienden islamismen. Funnene peker i retning av at det eksisterer en felles underliggende totalitær mentalitet. Analysen etterfølges av noen refleksjoner rundt hva denne mentaliteten ser ut til å bestå i, og hvilke forhold som kan ha betydning for at totalitarismen har appell.

Forord

Takk til min hovedveileder Bernt Hagtvet for berikende innsikt og brennende engasjement. Du har vært en stor inspirasjonskilde! Tusen takk for alle dine oppfordringer til å følge min egen vei! Dette har vært en av de aller mest interessante og lærerike periodene av mitt liv.

Takk til min biveileder Øivind Bratberg for enestående oppfølging og uunnværlig hjelp.

Jeg vil takke dere begge for unik menneskelig støtte. Dere har klart å lyse opp selv de tyngste dagene og hjulpet meg gjennom dette kaotiske og dystre landskapet.

Til slutt vil jeg takke venner og familie for fantastisk støtte. Takk til Sigrid Møyner Hohle, Eric S. Ludwig og Eivind Nikolaysen.

Denne avhandlingen har 48 895 ord.

Innholdsfortegnelse

1	Innledning	1
2	Metode	6
3	Totalitær ideologi	15
4	Analyse	19
4.1	Fiendebilde.....	20
4.1.1	Apokalypsen.....	20
4.1.2	Den ytre fienden.....	25
4.1.3	Indre fiender	29
4.1.4	Konspirasjonsteoriene	34
4.2	Idealsamfunn	37
4.2.1	Det fullkomne samfunn.....	37
4.2.2	Organisering og styring.....	43
4.2.3	Økonomisk politikk.....	51
4.2.4	Det religiøse aspektet	54
4.2.5	Kjønn og seksualitet	55
4.3	Revolusjonen	62
4.3.1	Forestillingen om de utvalgte.....	62
4.3.2	Revolusjonær strategi.....	66
4.3.3	Totalitær moral?.....	76
4.4	Mulige skillelinjer	83
4.4.1	Idéen om nasjonen	83
4.4.2	Idéen om “rase”	84
4.4.3	Opplysningstidsidealer	91
4.5	Oppsummering	97
4.5.1	2083 i det ideologiske landskap.....	99
4.6	Vurdering av funn	103
5	Avslutning.....	119
	Litteraturliste.....	122
	Analyseskjema: 2083 i det ideologiske landskapet	98
	Totalitære aspekter	107

1 Innledning

Utgangspunktet for denne avhandlingen er terrorhandlingene som rammet Norge 22. juli 2011, tidspunktet for de mest dramatiske voldshandlingene som har funnet sted på norsk jord siden andre verdenskrig. I likhet med flere andre massedrapsmenn har den norske terroristen produsert et skriv som inneholder hans angivelige ideologiske begrunnelser for gjerningene. Manifestet har tittelen “2083: A European Declaration of Independence”, heretter betegnet som “2083”. Gjennom historien har totalitære ledere gjennomført ufattelig omfattende masse mord. I følge R. J. Rummel har Josef Stalin, Mao Zedong og Adolf Hitler til sammen ansvaret for drap av over 101 millioner mennesker (1994: 8). Breivik er derimot ikke leder for et totalitært regime, men soloterrorist. Likevel kan idéene som søker å legitimere drapene sammenlignes, uavhengig av om de fremmes av en enkeltperson eller en massebevegelse. Derfor vil jeg analysere manifestet i lys av totalitære tradisjoner. Målet med analysen er å finne ut hvor 2083 kan plasseres i det ideologiske landskapet, om det finnes ideologiske røtter som går tilbake i historien og hvor disse i så fall går.

Problemstillingen for denne avhandlingen er: Hvor kan 2083 plasseres i det ideologiske landskap; hva er de viktigste likhetene og forskjellene mellom 2083 og totalitære ideologier som kontra jihadisme, kommunisme, fascisme, nasjonalsosialisme og islamisme?

Som det fremgår av problemstillingen, er mitt primære anliggende å sammenligne og plassere. En rekke begreper har blitt lansert for å beskrive Breiviks ideologiske ståsted, og det finnes svært mange definisjoner innenfor ulike ideologier. Jeg har valgt ut noen betegnelser på ideologiske retninger, hvilket utgår av problemstillingen. For å avgrense temaet vil jeg forsøke å trekke ut essensen i ideologiene og kjernen i manifestet: de viktigste idéene. Dette er forenlig med en idealtypisk analyse av idéer i tekster. Å trekke ut en essens innebærer her å vise hvordan antatte sentrale trekk manifesterer seg i de ulike ideologiene. Dette utgjør resultatet av analysen og er forsøkt vist i et oppsummerende skjema.

Hvorfor er dette relevant og viktig?

Dette spørsmålet leder til tekstens kontekst. For det første var angrepene politiske, rettet mot AUFs sommerleir og regjeringkvartalet. Mange har forsøkt å avvise relevansen av å analysere Breiviks politiske meninger. Eksempelvis stod Janne Haaland Matlary frem i media

og “advarte kollegaer” mot å bruke tid på Breivik, med henvisning til at tankegodset var dumt, ondt og “utenfor en realistisk referanseramme” (Aftenposten 2012). I tillegg hevdet Matlary at “ingen” tror at muslimer er i ferd med å invadere Europa. For det første er det ikke nødvendigvis de tekstene som er sanne, etisk gode og intellektuelt høyverdige som er de mest interessante i totalitarismeforskningen (Sørensen 2012: 16). Av og til kan det være tekster som ikke har disse egenskapene som er mest relevante og betegnende for å forstå drivkreftene bak for eksempel moderne terrorisme. For det andre påstod Matlary at det ikke finnes noen som har tanker om forrædere, borgerkrig og muslimsk invasjon, men slike idéer er påviselig utbredt i Norge og internasjonalt (Strømmen 2011: 34). Breivik kom dessverre ikke ut av intet. Senest 18. februar 2013 uttalte PST at Breivik vil inspirere - både her til lands og andre steder (Kippernes 2013). Han har allerede fått tilhengere verden over - som leser manifestet (The Breivik Archive 2013). Dette er i seg selv en god nok grunn til å ta innholdet på alvor - uavhengig av idéenes sannhetsverdi (Sørensen 2012: 15). Totalitarismen har maktet å fascinere svært mange mennesker opp gjennom historien, og den har fremdeles et potensial til å slå gjennom og til å gjøre stor skade. Indregard og Strømmen skriver: “Om disse tankene slo rot hos majoritetsbefolkningen, ville det legge grunnlaget for politiske beslutninger som ville ramme mange mennesker hardt. Og kanskje rammer disse tankene allerede, gjennom å bidra til frykt og mistenksomhet i samfunnet” (2012: 41). Betholt Brecht skrev at “livmoren som fødte nazismen fremdeles er fruktbar” (White og White 2010: 225).

Selv om innholdet i manifestet skulle være det rene vanvidd, er ikke det et argument for å la det ligge. Det er nærliggende å trekke frem nasjonalsosialismen i Tyskland som eksempel. Virkelighetsoppfatninger som er hinsides all fornuft har til tider fått oppslutning, og blitt brukt som legitimering av de mest grusomme handlinger (Sørensen 2012: 16). Om Hitlers beretninger skriver Burke: “Hvad vi har at gøre med, er et testamente fra en mand, der lokkede et stort folk på afveje. Lad os studere testamentet – (...) så vi med større sikkerhed kan vide, vad vi skal være på vagt over for, hvis noget lignende skulle dukke op hér (...)” (1994:9). Videre skriver Burke at når Hitler har vært hjelpsom nok til å legge kortene på bordet, “(...) så lad os for Guds skyld se det. Denne bog er den nazistiske magis brønd; en rædselsvækkende magi, men en effektiv magi. Ethvert fornuftigt folk må ønske at studere en sådan magi” (ibid). Konspirasjonsteorier om jøder var populære og inngikk i virkelighetsoppfatninger som ga grunnlag for gjennomføring av folkemord – for skremmende få år siden. Sørensen spør: “Hva sier det i så fall om den psykiske helsen til en del millioner tyskere mellom 1933 og 1945? Var de gale alle sammen? Var alle de tiltalte i Nürnberg

utilregnelige i juridisk forstand?” (2012: 16). Forskning har vist at ellers “normale” og velfungerende mennesker kan begå grusomme handlinger under gitte forhold og under den “rette” påvirkning (Ødegaard Hagen 2005: 88). Helt inn i vår tid finnes det eksempler på at slike idéer får oppslutning. Islamistiske Hamas har også konspirasjonsteorier om at en internasjonal jødisk sammensvergelse står bak sentrale historiske begivenheter (Sørensen 2012: 17). Ville man ha forsøkt å feie det bort som “galskap” dersom en islamist hadde stått bak terrorhandlingene? Ondskap, “galskap” og ideologi er overlappende temaer i både statsvitenskapen og psykologien. Totalitær ideologi har blitt beskrevet som et slags svar på visse psykologiske behov, og det psykologiske kan derfor ikke ignoreres. At psykologien spiller en rolle kan likevel ikke hindre statsviterne i å nærme seg problemene. Psykologiske årsaksteorier vil likevel kun berøres marginalt her. En fullstendig behandling av dette feltet ville ført langt utover denne studiens grenser.

Brorparten av manifestet består av tekster skrevet av andre enn den terrordømte selv, og analysen vil vise at 2083 i stor grad fremstår som representativ for en større bevegelse. Det er muligens mest behagelig å avfeie dette som “galskap” eller “ondskap”, men det kan være farlig fordi det fratår tilhengerne ansvar for egne meninger, og det fratår samfunnet ansvaret for å ta et politisk og moralsk oppgjør med idéene (Hagtvet 2012: 133). Arendt “normaliserte” Adolf Eichmann og viste at samfunnet taper på å bygge en barriere mellom “oss” på den ene siden og de “onde” og “gale” på den andre (ibid). Ondskaper eksisterer dessverre, og den har også sine samfunnsmessige årsaker som vi ikke kan oppdage hvis vi “definerer bort” fenomenet. Derfor vil det å ikke forholde seg til dette hindre oss i å kunne forstå og forebygge fremtidig terror. Det må være mulig å lære noe om sammenhengen mellom voldsbruk og ideologi. Det er heldigvis ingen automatikk mellom ord og handling, men gjennom å analysere disse idéene kan vi kanskje komme på sporet av noen av beveggrunnene som er med på å drive individer inn på en voldelig vei, hvorfor idéene får appell og under hvilke forhold. En rekke eksperter fra ulike felt har tatt til orde for behovet for denne typen forskning (Sørensen, Hagtvet og Steine 2012: 13; Bjørge 2011; Aspaas og Tørrissen 2012). Det eksisterer et stort behov for å forebygge mot totalitarismens fremvekst, styrke samfunnssikkerheten og beskytte demokratiet. Stadig rystes verden av nye terrorangrep. Ekstremistiske diskurser blomstrer opp på Internett, og kanskje virker retorikken som bensin på bålet for enkelte. Dette skjer samtidig som at Europa er preget av finanskrisen, arbeidsløsheten blant de unge øker og innvandringsfiendtlige partier blomstrer opp (Hagtvet 2012: 339). 2083 er produsert i rekrutteringsøyemed, med ungdom som

hovedmålgruppe. Det er derfor viktig at både forskere og andre tar tak i totalitær argumentasjon, analyserer den og produserer tekster som også er tilgjengelige for alle som er interessert i tematikken.

Idéenes nærhet

Totalitære tar tak i reelle samfunnsutfordringer og meningsstrømninger i tiden. Derfor fins det et idélekskap mellom det totalitære tankegods og det ikke-totalitære. I løpet av avhandlingen vil jeg komme med noen eksempler på hvor disse likhetene finnes. Slektskapet og dets mulige årsaker vil bli nøyere drøftet i del 4.6, hvor jeg fokuserer på ideologienes rolle som svar på menneskelige behov. Selv om Breiviks virkemidler er ekstreme, så er ikke avstanden særlig stor mellom deler av det politiske innholdet og det som har kommet fram i den offentlige politiske debatten de siste årene, hvilket vil bli vist mot slutten av avhandlingen. Likevel går det et avgjørende skille mellom politisk ekstremisme og demokratisk populisme, der de sistnevnte anerkjenner demokratiet som legitim styringsform, mens de førstnevnte ikke gjør det (Sørensen, Hagtvet og Steine 2012: 10-11). Det er for eksempel en vesentlig forskjell mellom å ha bestemte politiske meninger og å støtte terrorhandlinger som virkemiddel. Men dersom en totalitær ideologi faktisk fikk makt i samfunnet viser historien oss at flere meningsfeller kunne kommet til å støtte statlige overgrep. Likeledes vil man kunne få en svært voldelig utvikling dersom en totalitær bevegelse utviklet en organisering og et apparat til å presse tilhengerne i voldelig retning.

Disposisjon

Innledningsvis vil jeg redegjøre for ideologibegrepet og drøfte metodiske problemstillinger knyttet til dette arbeidet (Kapittel 2 Metode). Så vil jeg presentere totalitarismebegrepet og gi en kort presentasjon av de aktuelle ideologiene (Kapittel 3 Totalitær ideologi). Deretter vil jeg analysere 2083 og ideologiene opp mot ulike variabler som skal representere sentrale aspekter ved ideologiene og undersøke hvordan 2083 plasserer seg i forhold til ideologiene (Kapittel 4 Analyse). Fiendebilde, idealsamfunn og revolusjonær strategi er eksempler på slike variabler som skal fange opp viktige idéer. Variablene utgjør overskriftene i del 4.1, 4.2, 4.3 og 4.4. Jeg vil analysere likheter og forskjeller i hvordan slike konsepter beskrives i 2083 og i de ulike ideologiene. Analysen munner ut i et oppsummerende analyseskjema som viser likheter og forskjeller (del 4.5). Mot slutten vil jeg oppsummere og vurdere funnene (del 4.5.1 og del 4.6).

I denne avhandlingen sammenligner jeg på tvers av tid og rom, og ideologiske dødsfiender. Til tross for dette peker funnene i retning av at vi har å gjøre med en felles underliggende totalitær tankestruktur. Øystein Sørensen har kalt dette for “en totalitær mentalitet” (2012: 24). Jeg vil knytte dette til slektskapet til det “ikke-totalitære” politiske landskap og “det ikke-totalitære mennesket”, samt drøfte hvilke implikasjoner funnene har for samfunnet og for fremtiden. Funnene leder til en rekke spørsmål. Hvordan kan denne mentaliteten beskrives? Er det en felles ideologisk dypstruktur som driver disse ideologiske posisjonene fremover? Henger den sammen med oppvekst, personlighet eller kultur? Kan dette fortelle oss noe om hva som kan øke risikoen for at totalitarisme får appell? Alle forsøk på å forklare vil forbli kun antakelser, men denne studien vil også berøre disse spørsmålene. Hovedfokuset i avhandlingen er imidlertid å kartlegge idéene i 2083 og sammenligne med forskjellige ideologiske tradisjoner.

Min oppgave er ikke å teste sannhetsgehalten i idéene eller holdbarheten i argumentasjonen. Bakteppet for hele feltet som her analyseres er fylt av omfattende vold og ufattelige tragedier. I tillegg er det snakk om virkelighetssyn som bryter med forskningsmessig konsensus og idéer som et flertall formodentlig finner moralsk forkastelige. Allikevel må tankegodset fremstilles på en så vitenskapelig måte som mulig. Derfor vil jeg forsøke å fremstille disse oppfatningene “rettferdig”: fra innehavernes ståsted. “Historievitenskapens far”, greske Herodotus, tilskrives den oppfatning at hans jobb var å rapportere hva folk sa, men at han på ingen måte var bundet til å tro på det (Ferguson 2008).

2 Metode

Idéanalyse er en metode som benyttes for å undersøke forekomsten av idéer i tekst (Bergström og Boreus 2005: 19). Bergström og Boreus beskriver en idé som en tankekonstruksjon hvis tilstedeværelse har en viss kontinuitet. En ideologi er et idésystem som har en funksjon og inneholder verdier, virkelighetsoppfatninger og anbefalinger for fremtiden: en avklaring av et ønsket samfunn og en strategi for å komme dit (ibid 150-151).

Ideologier kan dessuten sees som et prisme som individer konstruerer sine oppfatninger om den politiske verden gjennom (Freeden 1996: 3). Det er altså oppfatninger om virkeligheten som er det vesentlige, ikke virkeligheten i seg selv. Freeden forutsetter at virkelighetsoppfatninger er en vesentlig årsak til menneskelige handlinger (ibid). Ståstedet er interessant i dette tilfellet som fokuserer på aktører som angivelig handler ut fra bestemte virkelighetsoppfatninger.

Hagtvet skriver at ideologier må ha en kjerne av delt virkelighetsoppfatning i seg for å bli effektive, og det må være mulig for tilhengerne å skape seg en identitet mot “de andre” (2012: 332). Hagtvet beskriver også ideologier som “(...) kjeder av beslektede forestillinger som tilstreber et mest mulig entydig og ordnet bilde av tilværelsen” (1980: 35). Ideologi kan også fungere som svar på menneskers mistilpasning og utilfredshet. Også Mannheim beskriver ideologi som noe mennesket konstruerer for å gi svar på behov i samtiden (ibid 38; 50). Hagtvet skriver om ideologiers historiske funksjon: “De har ved å overføre identitetsbånd fra konvensjonelle og nære fellesskap (slekt, naboskap) til over-individuelle og fjernere (nasjoner, klasser) virket frigjørende og styrkende på individenes følelse av å være et subjekt i historien: handlende, villende og målsøkende” (ibid).

Hagtvet sammenfatter det marxistiske ideologibegrep i tre punkter. Ideologi forbindes med en falsk bevissthet idet at idéene “feilaktig tror seg uavhengig av den sosiale realitet (...)” (ibid 41). I *Den tyske ideologi* reduserer Marx menneskers idéverden til å kun bli en refleks av materielle forhold:

I hver epoke er den herskende klasses tanker de herskende tanker, dvs. den klasse som er samfunnets herskende materielle makt er også dets herskende åndelige makt. (...) De herskende tanker er ikke annet enn det idémessige uttrykk for de herskende materielle forhold uttrykt i tanker (...) (ibid 42).

Ideologi blir det Hagtvet kaller for “privilegie-forsvar”; et tankesystem som skal rettferdiggjøre en bestemt gruppes særinteresser (ibid). Marx skriver:

Enhver ny klasse som tar den tidligere herskende klasses plass, er allerede for å kunne realisere sin målsetting, nødt til å fremstille sine interesser som alle samfunnsmedlemmers felles interesse, eller idémessig uttrykt: å gi sine tanker en generell form, å fremstille dem som de eneste fornuftige og allment gyldige (ibid 42).

Her gjenfinnes noe av utgangspunktet for den marxistiske tilnærmingen til analysen av idéer i tekst. Idéer legitimerer maktforhold og underbygger hegemoni. Derigjennom kan de også brukes som verktøy for å kaste om på maktforhold. Til slutt blir ideologi det som klasser bruker når de innser “konflikter som springer ut av endringer i den økonomiske produksjonsprosess” (ibid). Marx forestilte seg at “ideologifrie” virkelighetsoppfatninger først ville kunne oppstå når denne prosessen endte i et klasseløst samfunn. Samtidig så han for seg at arbeiderklassens innsikter ville vokse organisk ut av dens klassekamp (ibid 4). Analysen vil vise at det marxistiske syn på rådende ideologier har likhetstrekk til 2083s virkelighetsbilde. Gjennomgangen viser at den marxistiske antagelsen om falsk bevissthet er gjenkjennelig i 2083, som påberoper seg å se “sannheten bakenfor” den løpende debatten og “samfunnsideologien”. På dette punktet har tekstmaterialet jeg analyserer likhetstrekk med et marxistisk verdensbilde.

Denne analysen har derimot ikke en marxistisk tilnærming. Mitt anliggende er å forsøke å spore idéers tilstedeværelse i tekst og sammenligne med kjente ideologier.

Premisser

Mye idéorientert statsvitenskapelig forskning har som grunnpremiss at idéer endrer historiens gang. Idéer inngår i våre antagelser om omgivelsene og de er med på å forme normative syn på hva som er ønskelig. Derfor kan ikke menneskers handlinger utelukkende forstås ut av fra underliggende strukturer utenfor individet eller individets “rasjonelle” egeninteresser (Lieberman 2002: 696). Handling og beveggrunner må også forstås gjennom analyse av idéer – som påvirker aktører og politiske utfall.

Studiet av idéer kan gripes gjennom fokus på individuelle prosesser eller gjennom kollektivt funderte virkelighetsforståelser. I en strukturalistisk tilnærming forsøker man å finne underliggende strukturer som påvirker menneskers handlinger (Ryghaug 2002: 312). I

diskursanalyse er også dette en vanlig tilnærming da man undersøker en større diskurs (Bergström og Boreus 2005: 309). En diskurs kan forstås som “en bestemt måte å tale om og forstå verden (eller et utsnitt av verden) på” (Jørgensen og Philips 1999: 9). Diskursanalyse er ikke den metoden som benyttes her, selv om 2083 både kan anses som å utgjøre en diskurs og å inngå i en større diskurs, samtidig som det bryter med en større konsensus i samfunnet.

Strukturer kan for eksempel være kollektive virkelighetsoppfatninger eller etablerte idéer som har betydelig oppslutning, som rådende normer (Berman 2001: 234). Et eksempel relatert til denne tematikken kan være konsensus om menneskerettighetene. Ekstremistene er i følge enkelte ekstremismedefinisjoner ekstreme fordi deres meninger, virkelighetsoppfatninger og normer avviker fra konsensus (Gule 2012: 16-18; 79; 99). Som følge av konsensus kan idéer bli institusjonalisert: en naturlig del av den sosiale verdenen vi lever i (ibid 239). I Norge kan kanskje det demokratiske systemet være en slik institusjonalisert idé. En institusjonalisert idé vil overleve de materielle forholdene som skapte idéen og fortsette å eksistere til tross for visse endringer (Berman 2001: 239). Idéen har da fått sitt eget liv og vil påvirke aktørene (ibid 244).

Strukturer i form av dominante kollektive virkelighetsforståelser er imidlertid i stadig endring. Derfor kan de vanskelig anses som tidløse. På samme måte er det som defineres som ekstremt i endring. Uten sammenligning for øvrig var for eksempel USAs grunnlovsfedre radikale. Og demokratiet er ikke en struktur som kan tas for gitt. Et interessant spørsmål i idéforskningen er hvorfor etablerte strukturer endrer seg (Berman 2001: 239). Ett svar er at nye idéer kan vinne frem når det eksisterer misnøye med de gamle. Dette kan for eksempel skje som følge av politiske kriser, økonomiske endringer, kollaps av regimer eller lignende (ibid). Men slike hendelser kan også være resultater av idéer. Idéer er også med på å forme aktørenes identitet (ibid 235). Interesser blir konstruert gjennom en sosial prosess og kan derfor bli noe mer enn egeninteresser i tradisjonell forstand (ibid 242). Utgangspunktet for idéanalyse er mellomveien mellom individuell og kollektiv meningsdannelse, og mellom interesser og normer som grunnlag for meningsdannelsen: “a theoretical bridge between men who make history and the circumstances under which they are able to do so” (ibid 247).

Et annet perspektiv er at ideologier kan utgjøre kart som hjelper politiske aktører gjennom kaotiske og vanskelige perioder (ibid). Disse perspektivene er interessante i denne sammenheng for å forstå hvordan idésystemer kan være svar på enkelte behov, men

utgangspunktet her er altså at individet kan ha flere beveggrunner for handlinger enn utelukkende snever egeninteresse. Inglehart og McNamara har hevdet at idéer vinner fram fordi de har en funksjon eller løsning på aktuelle problemer (ibid 236). Dette kan fortelle noe om hvorfor bestemte idéer oppstår på bestemte tidspunkter, noe som er relevant i analyse av forskjeller mellom ideologier som har oppstått på forskjellige tidspunkter. Det at det aldri eksisterer et ideologisk vakuum vanskeliggjør sammenligning av politiske fenomener (ibid). I denne sammenheng betyr dette at det er viktig å se ideologiene i lys av kontekst og spillet mellom ideologiene, som at enkelte ideologier har oppstått som reaksjoner på allerede etablerte ideologier. De eksisterende idéstrukturene kan tenkes å ha påvirkning på i hvilken grad de nye idéene vil kunne vinne frem og hvor sannsynlig det er at endring vil skje som følge av dem (ibid). Man kan si noe om forhold som gjør bestemte scenarioer sannsynlig, for eksempel om samfunnets sårbarhet for totalitære ideologier, men allikevel er det ikke mulig å si noe sikkert om hvilke idéer som vil oppstå og hvor stor oppslutning de vil kunne få. Til tross for foreliggende strukturer må det også åpnes for muligheten for at den menneskelige hjerne kan komme opp med idéer som ikke kun er en refleks av de til enhver tid foreliggende strukturer.

Utgangspunktet for denne analysen er at det kan finnes strukturelle forhold som påvirker individet, men at individet ikke er nødt til å la seg påvirke i bestemte retninger. Å hevde at alle idéer er forankret i og løftet fram av kollektive strukturer ville her innebære å frata terrorister ansvar for terroren. Likeledes blir det feil å forsøke å forklare alt ut fra forhåndsdefinerte egeninteresser. Mennesker er ikke nødvendigvis fullt ut forutsigbare og rasjonelle vesener, men svært komplekse og sammensatte individer som også har et ubevisst og ukjent dyp i seg. I studiet av terroristers idéer kan man for eksempel ikke utelukke at enkelte aktører er suicidale. Individet kan handle ut fra flere av de nevnte forhold, også ut av egeninteresser: hva individet tror er i dets interesse (Hay 2011: 80-81). Hvis man tror at verden er i ferd med å gå til grunne, så handler man ut fra den troen - ikke nødvendigvis ut fra "virkeligheten".

Enda en utfordring er at aktører kan påstå at de handler ut fra bestemte helhetlige idéer, mens de egentlig handler ut av egeninteresse (Bergström og Boreus 2005: 699). Dette er en svært aktuell problemstilling i denne analysen, siden det ikke er sikkert at de totalitære tenkerne tror på det ideologiske tankegodset de presenterer. Det kan være helt andre årsaker som ligger bak handlingene, eller det kan være en kombinasjon av de presenterte idéene og

underliggende interesser. Alt det som *ikke* står i teksten representerer en utfordring. Breivik har selv sagt at mye ligger implisitt i kontrajihadistenes tekster, for eksempel i Peder Nøstvold Jensens (“Fjordman”) tekster (2011: 753). Det kan også ligge mye mellom linjene i det Breivik skriver. I all tekstanalyse er dette en utfordring. Politiske dokumenter har politiske formål og kan være skrevet i rekrutteringsøyemed. Dette gjelder i høyeste grad 2083. Avsenderen av teksten kan ha skjulte agendaer som ligger bak det som faktisk står. En kritisk vurdering fra forskerens side kan til en viss grad kompensere for dette.

Selv om idéanalyse innebærer fortolkning forutsetter metoden at det er mulig å avlese perspektiver, tanker og idéer på en meningsfull måte gjennom studiet av tekst (Bratberg 2012). Men forskere møter teksten med en viss forforståelse - aldri tomhendt. Tekstanalyse innebærer derfor en subjektiv fortolkningsprosess. Det positivistiske idealet om kunnskap som er objektiv, observerbar og etterprøvable blir vanskelig å oppnå fullt ut; et vesentlig premiss for idéanalysen er nettopp at mening ikke er *konstant*, men må tolkes i kontekst og ut fra en etablert forforståelse (Bergström og Boreus 2005: 20-22). På motsatt side av positivismen finner man poststrukturalismens påstand om at all “sannhet” er subjektiv og at forskeren har liten eller ingen forpliktelse til å søke å maksimere etterprøvablehet og felles kriterier for analysen (ibid 22-23). Min tilnærming befinner seg et sted i mellom disse to.

Metoden anvendt på denne problemstillingen

Når de aktuelle ideologiene sammenlignes er det altså viktig å huske på at de har oppstått på forskjellige tidspunkter i historien og i forskjellige land. Innenfor rammene av avhandlingen er det selvfølgelig ikke mulig å gi et fullstendig bilde av ideologiene og deres kontekst. Det samme gjelder for manifestet. Men det er mulig å sammenligne noen trekk. Det ideologiske bakteppet for analysen av manifestet utgjør et komplekst og kaotisk landskap. Men idealtypetverktøyet er egnet til å håndtere store felt. Jeg benyttet metoden for å avdekke samsvar og mangel på samsvar mellom idéene i manifestet og bakgrunnsteorien om ideologier.

Først satte jeg meg inn i det teoretiske bakgrunnsstoffet om ideologiene. Siden metoden går ut på å trekke ut essensen, lette jeg i gjennomgangen etter kjerneaspekter. På bakgrunn av dette laget jeg variabler av de aspektene som så ut til å utgjøre en rød tråd i litteraturen og dermed virket å representere essensielle aspekter. Ideologier består av verdier, framtidsvisjoner og strategier, og dette er etablert som del av settet variabler i del 4.1, 4.2 og

4.3. Variablene i del 4.4 er plukket ut for å kunne avdekke flere mulige forskjeller mellom 2083 og ideologiene. Til sammen dannet alle variablene grunnlaget for et analyseskjema som jeg brukte for å analysere 2083. I gjennomgangen av manifestet lette jeg etter manifesteringer av de utvalgte variablene. Etter å ha analysert 2083, analyserte jeg ideologiene opp mot de samme variablene for å få mer oversikt over samtlige ideologiske plasseringer. Jeg forsøkte også å sammenligne ideologienes plasseringer langs variablene med 2083s plassering langs de samme variablene. Bergström og Boreus skriver:

En kritikk som kan rettes mot alle typer av klassifikasjonsskjema er at det kan råde uklarhet om analyserammen er en på forhånd konstruert modell eller om den bør ses som resultatet av studien. (...) Om modellen i selve verket snarere har karakteren av et resultat er den intet analyseverktøy (2005:171-72).

Variablene i analyseskjemaet er altså et resultat av studiet av ideologiene, men ikke av analysen av 2083 som er mitt primære studieobjekt. Analyseskjemaet og dets variabler var konstruert før jeg analyserte manifestet og fungerte derfor som et analyseverktøy for dette.

Det skriftlige materialet er strukturert rundt disse variablene. For hver variabel vil jeg i denne presentasjonen først gå gjennom 2083 og så ideologi for ideologi, og se i hvilken form den aktuelle variabelen gjenfinnes hos de ulike. Hensikten med dette valget av fremstilling er at det formodentlig blir lettere for leseren å følge tråden og at lesningen blir mer interessant. Det blir lettere å følge med i sammenligningen og se likheter og forskjeller i idéene i 2083 og i ideologiene når disse stilles opp mer direkte mot hverandre i teksten. Hvor mye som presenteres fra hver av ideologiene i hver av delene vil variere etter hva jeg bedømmer som mest relevant for sammenligningen med manifestet. Designet på fremstillingen kan få det til å se ut som en eksplorerende analyse siden jeg starter med å presentere 2083, men fremgangsmåten har altså vært deduktiv. I løpet av prosjektet arbeidet jeg først med ideologiene og fant derigjennom variablene. Disse variablene dannet grunnlaget for et analyseskjema som jeg brukte i analysen av manifestet. Her fremstilles imidlertid manifestet først. En årsak til dette valget er at jeg ville unngå at eksempelet jeg har valgt å studere, 2083, kom helt i bakgrunnen. Analyseskjemaet ble altså brukt som et redskap i løpet av prosessen, men presenteres her først i oppsummeringen – med alle resultatene fylt inn.

2083 vs. kontrajihadismen

2083 er et nytt dokument som det nødvendigvis er forsket lite på. Så vidt jeg kjenner til er det ikke foretatt noen analyse av manifestet som sammenfaller med denne. Dokumentet kan ved

første øyekast anses som noe sprikende, siden det er en samling av tekster. Jeg har likevel forsøkt å se helheten i det, slik det foreligger som ideologisk begrunnelse for terrorhandlingene. Det å også sammenligne 2083 med kontrajihadismen som bevegelse innebærer å se om 2083 med rette kan betegnes som kontrajihadistisk, og om det er noe i 2083 som skiller seg ut. Siden svært mye tekst er klippet inn i manifestet vil disse delene kunne brukes i analysen av kontrajihadismen som eksempler på kontrajihadismen som bevegelse uavhengig av manifestet. Tekstene finnes også andre steder og eksisterte forut for 2083. Men de utgjør også deler av 2083 og vil derfor også kunne brukes i analysen av manifestet. For hver variabel vil jeg først ta for meg 2083s plassering i forhold til variabelen, og så drøfte hvorvidt dette er representativt for kontrajihadismens plassering på variabelen eller ikke. Det er imidlertid generelt problematisk å si at noe er representativt for kontrajihadismen siden kontrajihadismen er en ny og mangefasettert bevegelse som det heller ikke er forsket så mye på ennå. Men jeg kan i hvert fall bruke denne fremgangsmåten til å si om noe finnes i kontrajihadismen eller om det kun finnes i 2083. Jeg anser dette som nødvendig for å kunne plassere 2083 i det ideologiske landskap, og vise om dokumentet representerer brudd eller kontinuitet.

Likheter og forskjeller

Variablene er konsepter som skal fange opp både likheter og forskjeller i idéene, kontinuitet og brudd. Analyseskjemaet vil til slutt vise hvordan denne idealtypiske fremstillingen utkrystalliserer ideologienes essens. Det vil også vise graden av kontinuitet og graden av brudd. Innholdet i rutene i skjemaet viser ideologienes verdier på variablene i form av idéer. Analyseskjemaet måler kontinuitet når 2083 og ideologiene har samme verdi på én og samme variabel, og brudd når de har forskjellige verdier. Jeg vil drøfte hvor vesentlige forskjellene er.

Likheter mellom 2083 og ideologiene kan forekomme både i form av intertekstualitet og parallelle, men ikke-relaterte tankerekker. I analysen av 2083 vil jeg så langt det lar seg gjøre forsøke å vise hvorvidt det er snakk om faktisk intertekstualitet. Likhet i form av intertekstualitet finnes først og fremst mellom 2083 og kontrajihadismen. Der er det et nødvendigvis et stort overlapp siden kontrajihadistiske tekster er klippet og limet inn i manifestet. Derfor har jeg arbeidet med å finne ut hvem som har skrevet hva i manifestet. Hver gang det er andre enn Breivik vil jeg referere direkte til vedkommende kilde, selv om teksten er klippet direkte inn i 2083. Når jeg ikke med sikkerhet har funnet ut at det stammer

andre steder fra, referer jeg til Breivik. Dette er imidlertid ingen garanti for at han selv har skrevet det. Men dette usikkerhetsmomentet anses ikke som et problem da 2083 som helhet uansett leses som ideologisk begrunnelse for terroren - uavhengig av hvor idéene kommer fra. I noen tilfeller er det i 2083 vist til ikke-kontrajihadistiske tekster. For eksempel vises det til den amerikanske uavhengighetserklæringen. I tillegg vises det til en rekke forfattere, hvilket jeg vil redegjøre for i analysen. For øvrig ser det til tross for likhetene ut til å være liten intertekstualitet mellom 2083 og de andre ideologiene. Dette skyldes naturligvis at de andre ideologiene inngår i 2083s uttalte fiendebilde. At de andre ideologiene kan ha inspirert forfatterne av 2083 uten at det sies direkte, er imidlertid ikke utenkelig, men heller ikke lett å påvise. Problemstillingen krever imidlertid ikke svar på dette spørsmålet. Uansett tolkes funnene fra denne analysen som at likhetene like gjerne eller mer sannsynlig skyldes en underliggende totalitær mentalitet enn tekstlig fellesinspirasjon.

Jeg forsøker som nevnt å tolke 2083 som en helhet. Her forsøker jeg å ta utgangspunkt i den hermeneutiske sirkel: delene bør tolkes ut fra helheten og helheten bør tolkes ut av delene (Bergstöm og Boreus 2005: 28). Derfor leste og analyserte jeg manifestet i én omgang. Når det er mulig sprik mellom tekstene i dokumentet la jeg til grunn det Breivik kommer frem til. Slike idémessige motsetninger vil bli problematisert i de delene som analyserer hvorvidt 2083s idéer er representative for kontrajihadismen.

Men generelt kan det anses som problematisk å hevde at eksemplene som trekkes frem i denne avhandlingen er representative for de aktuelle ideologiene. Dette er fordi det hersker så stor uenighet om hva ideologiene er. Det som er sikkert er at de eksemplene som trekkes frem kommer fra sentrale skikkelser i de aktuelle ideologiene og at det jeg påviser peker i retning av tilstedeværelsen av visse trekk hos disse. Det må imidlertid ikke tolkes som noe mer enn dét: et lite bidrag til kartleggingsarbeidet i et stort forskningsfelt. Med hensyn til lesbarheten vil jeg imidlertid kunne bruke formuleringer som at “et trekk også er tilstede i ideologi x”, men dette må forstås som forklart.

Validitet og reliabilitet

Akkurat som ideologier er også idealtypiske idésett (Fredriksen 2008: 13). I likhet med modeller generelt representerer en idealtypisk fremstilling en forenkling av en mer kompleks virkelighet. Dette er i høyeste grad tilfelle når man forsøker å gripe kjernen av noe komplekst slik jeg gjøre her. En uunngåelig svakhet er at man ikke nødvendigvis fanger opp alt som er

viktig, både når det gjelder kontinuitet og brudd. Det kan være variabler som burde være med som ikke er med. Men dette er en svakhet i all forskning der det brukes variabler. Validitet handler om å faktisk måle det man har som intensjon å måle (Bergström og Boreus 2005: 34). Problemstillingen spør hvor 2083 kan plasseres i forhold til en utvalgt bit av det ideologiske landskap. Dette krever en analyse av forskjeller og likheter, samt en kritisk vurdering av hva som er mest vesentlig av de to. Det er ikke nødvendigvis slik at en forskjell og en likhet “veier” like mye. Forutsetningen for å få det til er å sammenligne det vesentlige, nemlig essensen, og det skal en idealtypisk fremstilling gjøre. Variablene skal måle likheter og forskjeller i hovedpunktene.

Fallgruven ved anvendelse av idealtyper er at man kan komme i skade for å presse dokumentet inn i en idealtipe og finne et mønster som egentlig ikke er der fordi man overser forskjellene. Men for å bedre kunne fange opp forskjeller forsøkte jeg i lesningen av manifestet å holde øynene åpne for eventuelle andre vesentlige forhold. Mitt syn er at variablene er egnet til å fange opp noe essensielt ved 2083 og ideologiene. Idealtipeverktøyet skal også virke positivt inn på reliabiliteten, som omhandler intersubjektivitet og muligheten for andre til å ettergå analysen og komme frem til det samme. Disse idealene er det imidlertid ikke mulig å leve fullstendig opp til fordi all tolkning er subjektiv, og det er umulig å ikke møte teksten med en individuell tolkningsramme (ibid 38; 35). I dette tilfellet kan man for eksempel spørre seg om man ville ha møtt manifestet på samme måte dersom terrorhandlingene mot Oslo og Utøya aldri hadde funnet sted, eller dersom analysen hadde vært gjennomført av en som ikke selv var en Osloborger i samme aldersgruppe som mange av ofrene. Utfordringen for forståelsen representerer kan man ikke komme utenom, men en måte å møte denne utfordringen på er å forsøke å inkludere mange sitater fra originalmaterialet i det skriftlige resultatet av analysen. Slik får leseren selv mulighet til å bedømme tolkningene (ibid 36). Formodentlig vil dette virke positivt inn på reliabiliteten. Rådet er forsøkt etterfulgt i denne avhandlingen.

3 Totalitær ideologi

I denne avhandlingen er det først og fremst totalitære ideologier som står i fokus. Jeg vil derfor i dette kapitlet si noe generelt om hva som menes med totalitær ideologi. I tillegg vil jeg gi de ideologiene jeg siden trekker inn i analysen en nærmere beskrivelse, samt avklare enkelte sentrale begreper.

Øystein Sørensen har forsøkt å skape en sammenfattende liste over kjennetegn ved totalitære idéer. Kjennetegnene kan gjenfinnes enten aktørene er regimer, bevegelser eller enkeltmennesker. Derfor anses Sørensens definisjon som passende her:

1. Totalitære bevegelser – som bærere av totalitære ideologier – mener å ha funnet en oppskrift på det fullkomne samfunn.

2. De forkaster det eksisterende samfunn aggressivt og totalt. Dette gjelder i prinsippet alle typer eksisterende samfunn, men av historiske og andre grunner er de dominerende liberal-demokratiske samfunn i Vesten spesielt utsatt.

3. De er revolusjonære – de vil ha et rent, revolusjonært brudd med det bestående.

4. De er grunnleggende overbevist om at de har rett, at de har funnet den eneste sannheten. Totalitære bevegelser og ideologier er prinsipielt og konsekvent antipluralistiske.

5. De oppfatter ikke politikk og politiske ideer som noe som angår en avgrenset del av menneskelivet og samfunnet, men tar konsekvensen av at alt henger sammen med alt. Deres ideer har ambisjoner om å være mer eller mindre altomfattende. De har løsninger på alle typer problemer, og de vil styre og kontrollere samtlige fasetter av menneskenes liv.

6. Innsikten i ideologien er, i det minste i en tidlig fase, forbeholdt en utvalgt elite. Ifølge denne eliten lever de fleste mennesker i en falsk forestillingsverden. De skjønner ikke hvordan verden egentlig er skrudd sammen.

7. De mener å ha rett til å ta i bruk alle virkemidler for å nå sine mål, om nødvendig og hensiktsmessig vold og terror. Målet er så stort, så overordnet alt annet, at det ikke kan finnes noen moralske eller ideologiske sperrer for hva slags virkemidler som er legitime for å nå det.

8. Alt og alle som står i veien for å gjennomføre målet, er å betrakte som fiender. Det dreier seg om tilhengere av og dem som nyter godt av det bestående samfunn. Men det dreier seg også om tilhengere av andre – rivaliserende – totalitære ideer (2012: 22).

For den totalitære kan det være likegyldig om man dreper ett menneske eller en million, hvis det anses som nødvendig for å nå det overordnede målet (ibid 44). Totalitære kan hevde at slike ekstreme virkemidler er rasjonelle - med henvisning til at hele menneskeheten står på spill, eller at deres egen gruppe er i ferd med å bli utryddet. De tar seg friheten til å bestemme hvem som får leve og ikke. Totalitære "leker Gud" og politikken sklir over i en religiøs sfære der alt blir politikk (ibid 32-33). Dermed forsvinner skillet mellom privat og offentlig.

I denne avhandlingen har jeg valgt ut noen totalitære ideologier som jeg vil sammenligne med 2083: kommunisme, fascisme, nasjonalsosialisme, islamisme og kontrajihadisme. Kontrajihadismen er en såpass ny bevegelse at det kanskje er litt tidlig å klassifisere den på denne måten, men analysen vil påvise tilstedeværelse av totalitære trekk hos den sentrale kontrajihadisten Peder Nøstvold Jensen.

Kommunismen er også en ideologi som det finnes svært mange varianter av. Ordet kommunisme kommer av latin for “felles”, og kommunismen baserer seg på felleseie av mest mulig av et samfunns ressurser. Den legger til grunn at maktforholdene i samfunnet springer ut av ressursfordelingen. Gjennom revolusjon skal arbeiderklassen tilegner seg herredømme over produksjonsmidlene og kontrollere staten gjennom proletariatets diktatur. Deretter vil kommunismen, det klasseløse samfunn, vokse frem (Berg 2013b). Jeg vil fokusere på Marx og Engels, Trotskij og Lenin.

Enda mindre forskningsmessig konsensus eksisterer rundt spørsmålet om hva fascismen er. Fenomenet har blitt forsøkt definert på mange måter, uten at man har kommet til en enighet (Griffin 2012: 1-5). Roger Griffin mener imidlertid at man nå kanskje begynner å nærme seg en konsensus rundt en bred definisjon på hva fascismen er – som sier noe om hva fascismen vil skape, og ikke bare dens fiendebilde: “en revolusjonær form for nasjonalisme med en politisk, sosial og etisk revolusjon som mål”, som vil “forme ‘folket’ til en dynamisk, nasjonal enhet under nye eliter med heroiske verdier” (Strømmen og Indregard 2011: 34-35). Griffin beskriver fascismen som klasseoverskridende og antiliberal (Griffin 2003: 2). Det er en ideologi som har oppstått i mange ulike varianter i forsøk på å tilpasse seg tid og kontekst. Derfor har den spilt på både strømninger til venstre og høyre, på idéer som har vært mot modernisme og for modernisme. Griffin beskriver imidlertid kjernen i fascismen som idéen om nasjonens gjenfødelse fra dekadanse (ibid 3; 2). Definisjonen har overlapp med totalitarismedefinisjonen, men fascismen knyttes altså til nasjonalisme. I den videre gjennomgang av fascismen vil fokuset primært ligge på Benito Mussolini, Giovanni Gentile og de italienske fascistene.

En del forskere regner nasjonalsosialisme som en undergruppe av fascismen, en vurdering som vil bli støttet gjennom denne avhandlingen. Allikevel må det understrekes at de italienske fascistene var statsorienterte, mens nazistene gjorde partiet overordnet staten. I

tillegg skiller nazistene seg ut som rasistiske. Nazistene trodde at “ariske” mennesker var overlegne andre og dette rasekonseptet var fremtredende i nasjonalsosialismen (Bessel 1996: 4). En annen særegenhet som har blitt trukket frem, er at volden som ble begått i nasjonalsosialismens navn er så omfattende at det ikke kan sammenlignes med noe i det fascistiske Italias historie (ibid). Slike forhold har mindre betydning i denne sammenheng, da det her er idéene som sammenlignes og ikke tilhengernes evne til å iverksette dem. Nasjonalsosialistiske idéer har levd videre etter Det tredje rikets fall i form av nynazistiske bevegelser.

Islamismen er mindre problematisk å definere enn fascismen, selv om det også råder uenighet om dens kjennetegn. Stjernfelt (2012) skriver at: “[i]slamisme anses for at være en moderne strømning, der politiserer islam med henblikk på en magtovertagelse, dels i muslimske lande, der ikke anses for tilstrækkelig islamiske, dels i verden som helhet” (134). Tibi oppsummerer islamismens fire aspekter: det politiske, det legalistiske, det kulturelle og det militære (2009: 105-106). Det politiske går ut på at islam skal tolkes som en politisk religion som foreskriver en gudommelig inspirert stat styrt av en islamistisk regjering. Sharia tolkes legalistisk i den forstand at sharialover skal danne totale lover for samfunnet. Videre søker islamismen en kulturell ensretting av samfunnet idet at kun islamsk religion og kultur tillates. Dette er for å skape ett monokulturelt fellesskap. Det muslimske fellesskapet – kalt “umma” – skal spre seg utover hele verden. Dette fører til at det ikke blir rom for ikke-muslimer. Tibi beskriver dette som et eksempel på islamismens totalitære tenkemåte. Det siste aspektet er militært og legitimerer og foreskriver terrorisme som “hellig” krig (ibid). Som eksempler på denne tradisjonen vil jeg trekke inn Sayyid Qutb, Sayyid Abu Ala Mawdudi, Ruhollah Khomeini Osama bin Laden, al-Qaida, Det muslimske brorskap, Hizb-ut-Tahrir og Hamas.

Som en reaksjon på islamismen har det oppstått en strømning som kalles for kontrajihadisme. Selve navnet impliserer dette reaksjonsforholdet. Kontrajihadismen anser *islam* for å være en politisk ideologi som har som mål å underlegge seg hele verden og utslette ikke-muslimer (Indregard og Strømmen 2012: 33). I likhet med islamismen selv skiller altså ikke denne retningen mellom islam og islamisme. Indregard og Strømmen behandler kontrajihadismen som en ideologi fordi strømmingen har noen grunnpremissar:

i) islam er ikke en religion, men en hatideologi, og i tillegg til sitt grunnleggende hat til ikke-muslimer har islam en enorm evne til å ensrette sine troende; ii) Europa er i ferd med å bukke under for islam, og det lar seg ikke gjøre å løse dette med konvensjonelle, demokratiske midler; og iii) hele problemet er forårsaket av en villet politikk, tenkt ut av

*venstre-elite*ne i media, academia og politikken, der begrepet 'venstre-elite' inkluderer de fleste liberale og borgerlige (ibid 21).

Dette siste momentet inngår i konspirasjonsteorien "Eurabia" som det vil bli ytterligere gjort rede for i analysen. Peder Nøstvold Jensen har skrevet store deler av innholdet i 2083 og er en viktig ideolog både i europeisk og amerikansk kontrajihadisme (Enebakk 2012: 57; 61). Indregard og Strømmen betegner Jensen som "en av Eurabia-sfærens superstjerner" (2012: 31). I følge Baron Bodissey blir Jensen holdt like høyt som sentrale kondrajihadister som David Littman, Robert Spencer, Andrew Bostom og Bat Ye'or (ibid 65). Strømmen skriver: "Fjordman har bidratt til å bygge opp terrorismens infrastruktur. Peder Nøstvold Jensen fra Ålesund er kontrajihadismens Sayyid Qutb" (2011: 58). Han blir av mange nesten ansett som en profet (ibid 54). Jensens tekster er viktige og vil bli analysert både i gjennomgangen av 2083 og i gjennomgangen av kontrajihadismen. Jeg vil bruke Jensens idéer som mulige representanter for 2083 og for kontrajihadismen, da de kan anses som viktige hos begge.

Nå har jeg gjort rede for hva jeg mener med begrepene ekstremisme, totalitarisme, kommunisme, fascisme, nasjonalsosialisme, islamisme og kontrajihadisme. I tillegg vil jeg kort klargjøre hva jeg legger i noen andre begreper som benyttes i analysen, nemlig liberalisme, authoritarianisme, populisme og reaksjonær. Med liberalisme menes en politisk doktrine som setter individet i sentrum for politikken og anser staten som en instans som har ansvar for å beskytte individet mot andre, men som også kan true individets frihet (Encyclopedia Britannica 2013b). Authoritarianisme står i et motsetningsforhold til dette da det kjennetegnes av blind underkastelse til autoritet (Encyclopedia Britannica 2013c). Autoritære styrer kjennetegnes vanligvis av mangel på fri konkurranse om makten (ibid). Populisme er politiske programmer som idealiserer "vanlige" borgere og typisk kontrasterer disse til en elite (Encyclopedia Britannica 2013d). Populisme er gjerne kritisk til politisk representasjon eller annet som står i mellom folket og dets ledelse (ibid). Reaksjonær er en betegnelse som brukes på personer eller bevegelser som arbeider for å gjenetablere tilstander som eksisterte i fortiden (Berg 2013a). Dette begrepet kan også brukes når det er snakk om å ønske å skape en tilstand som man forestiller seg at fantes i fortiden.

4 Analyse

Selve analysen av dokumentet 2083 er hoveddelen i denne avhandlingen. Som nevnt har jeg plukket ut et sett med variabler som representerer sentrale aspekter ved totalitære ideologier. Aspektene er fiendebilde (4.1), idealsamfunn (4.2) og revolusjonen (4.3). Jeg ser også på noen andre mulig skillelinjer (4.4). Jeg vil analysere likheter og forskjeller i hvordan slike konsepter beskrives i 2083 og i de ulike ideologiene. Analysen gjøres gjennomgående ved at jeg først undersøker variabelens forekomst i manifestet, under overskriften *2083*, for deretter å gjøre det samme i ideologiene, under overskriften *Totalitære ideologier*. Analysen munner ut i et oppsummerende analyseskjema som viser likheter og forskjeller (del 4.5). Mot slutten vil jeg vurdere funnene (del 4.6).

2083 - oppbygging og hovedinnhold

2083 er en samling tekster fra en rekke ulike forfattere. Dokumentet på 1518 sider er svært omfattende og detaljrikt. I følge PST er 45 av tekstene i kompendiet essays av Jensen (VG Nett 2012a). Noen av linjene i manifestet ser ut til å være plagiat - med noen ord byttet ut - av Theodore Kaczynskis ("Unabomberen") manifest "Industrial Society and it's Future" (Kaczynski 1995; Breivik 2011: 373-376).

Manifestet består av tre bøker. Den første boka varer til side 278 og inneholder fremstillinger av historien og religionen islam slik forfatterne ser det. Tekstene tegner et bilde av en svært aggressiv og voldelig religion som i løpet av hele historien har stått for utallige angrep både på sine egne trosfeller og på ikke-muslimer.

Bok to er fra side 280 til 765 og utgjør en situasjonsbeskrivelse av dagens Europa, sett fra forfatternes ståsted. Her fremstilles Europa som et kontinent i borgerkrig, som er i ferd med å bukke under for islam og gå tapt. På slutten av bok 2 er det noen politikkforslag for fremtiden.

Den tredje og siste boka går fra side 766 til side 1518. Mens de to første bøkene hovedsakelig er skrevet av andre, er mer av innholdet i den siste boka tilsynelatende skrevet av Breivik selv. Bok 3 er en krigserklæring. Den inneholder både strategiske og taktiske beskrivelser av hvordan individer bør handle i den angivelige borgerkrigen og etterpå. Teksten inneholder

både store mengder tekniske beskrivelser av hvordan terrorangrep kan forberedes og gjennomføres, samt beskrivelser av et idealsamfunn. I tillegg inneholder boka utdrag fra Bibelen, æreskodekser for krigere og Breiviks personlige beretninger. Hele dokumentet bærer preg av å være skrevet i rekrutteringsøyemed.

4.1 Fiendebilde

I denne delen vil jeg analysere fiendebildet i 2083 og i de utvalgte ideologiene. Som nevnt forutsetter Freedom at virkelighetsoppfatninger er en vesentlig årsak til menneskers handling. Det er ikke vanskelig å forstå at for eksempel Peder Nøstvold Jensens verdensbilde kan lede til forsvar av politisk vold. Borchgrevink beskriver Jensens syn på verden: “Her er det ingen tvil, ingen ironi eller forsøk på å finne andre perspektiver. Ingen nyanser, bare klare svar. En Tolkien-inspirert, flat virkelighet, der det gode står mot det onde, muslim mot kristen, svart mot hvitt” (2012: 169).

Sentralt i alle de totalitære ideologiene står et forenklet og sort-hvitt fiendebilde. Dette rammes inn i apokalypsetenkning og et deterministisk historiesyn (4.1.1). Fienden står i motsetning til ideologienes “vi”-begrep, og ser ut til å spille en viktig rolle i deres beskrivelser av historien og samtiden. Fiendebildet består gjerne av både en ytre fiende (4.1.2) og en indre fiende (4.1.3). Forskjellen mellom disse er at den indre fienden er å finne i eller i tilknytning til “oss” slik ideologien definerer egen gruppe. I tillegg inngår fienden i konspirasjonsteorier – alternative fortellinger om årsaker til historiske hendelser og forhold (4.1.4).

4.1.1 Apokalypsen

2083

Apokalypse betyr direkte oversatt fra gresk “avsløring av kunnskap”. Ofte inneholder en apokalyptisk fortelling tanker om dommedag, “verdens undergang og Gudsrikets fødsel” (Molland m. fl.). Dette kan gi assosiasjoner til profeten - en som “mottar og forkynner guddommelige åpenbaringer” (Kværne og Barstad 2013). Fiendebildet i 2083 inngår i et

apokalyptisk verdensbilde. Allerede det at årstallet 2083 inngår i navnet på manifestet, peker i denne retning. I år 2083 vil det være 400 år siden seieren over muslimene ved Wiens porter, der det kristne Europa ble reddet fra undergangen (Malkenes 2012: 26). Breivik skriver at borgerkrigen i Europa vil vare inntil år 2083, da den vil ende som følge av “kulturkonservativ” maktovertakelse (Breivik 2011: 1293).

I følge manifestet 2083 er Europa i krig - i ferd med å bli totalt ødelagt. Krigen anses allerede for å være i sin første fase. De kommende fasene og en rekke fremtidsscenarioer beskrives slik at man får inntrykk av at fortelleren opplever seg som en klarsynt som kan se inn i fremtiden. Scenarioet som tegnes opp kan minne om Samuel P. Huntingtons klassiske tese *The Clash of Civilizations*.

Breivik skriver: “Europe as we know it will no longer exist 20 years from now” og “[t]he Western European cultural Marxist/multiculturalist regimes will fall before 2083, of that you can be certain” (Breivik 2011: 696; 792). Synet på historien er tydelig deterministisk: “Unfortunately for them, it is just a matter of time before the Western European economies completely collapses. I know for a fact that it will happen within 20-70 years” (ibid 1385).

Apokalypsetenkning og et deterministisk historiesyn finnes ikke bare hos Breivik, men gjenfinnes blant annet hos Jensen, både i de tekstene som er tatt inn i manifestet og i andre. I 2005 skrev Jensen: “There will probably be a blood bath in Europe in the not-too-distant future, with massacres and ethnic cleansing across much of the continent. Some of the smaller countries, such as Norway, will probably be lost” (Enebakk 2012: 76). I 2009 skrev han om “The Coming Crash” som noe som ville skje i løpet av de neste fem til ti årene (ibid 77). I 2011 var han sikker på at vestlig sivilisasjon allerede var død: “I have increasingly come to suspect that Western civilization is not merely under threat, but that it is in fact already dead. It probably died many years ago; we just didn’t notice at the time” (ibid 78). Han påstår at Sverige og Frankrike vil være i borgerkrig før 2020 og at begge landene vil bli ødelagt på grunn av svakhetene til de europeiske myndighetene (Strømmen 2011: 53-54). Strømmen kaller Jensens verdensbilde for et “Nå går alt til helvete-verdensbilde” (ibid 54). Jensen skriver om det han anser som en rådende samfunnsideologi, politisk korrekthet: “This is what Political Correctness leads to in the end. It’s not funny and it’s not a joke. Political Correctness kills. It has already killed thousands of Western civilians, and if left unchecked it may soon kill entire nations or, in the case of Europe, entire continents” (Jensen 2006d).

Breivik skriver at det bare er de færreste som vet at Europa egentlig er et diktatur: “Protecting their press/propaganda hegemony is one of their primary goals and is a concealed form of dictatorship rule which is unknown to 90% of patriotic Europeans” (2011: 385). Det er uklart hvor disse prosentandelene kommer fra. For å illustrere folkets uvitenhet trekker Breivik inn Platons huleligning (ibid 525). Han bruker også Matrix-filmen for å beskrive den fantasiverdenen han mener europeere flest lever i (ibid 836). Jensen sammenligner Islam med filmen Matrix:

I have compared Islam to the movie “The Matrix,” where people are turned into slaves by living in a make-believe reality designed to keep them in chains. In the movie, everybody who hasn’t been completely unplugged from this artificial reality is potentially an agent for the system. I have gradually come to the conclusion that this is the sanest way to view Muslims, too (2006c).

Forestillingen om at folk ikke kjenner til sannheten og lever i en fantasiverden utgjør som vist punkt 6 i Sørensens totalitarismedefinisjon. I tillegg vitner sitatene om en idé om at folk er ufrie.

Totalitære ideologier

Som vist ser 2083 ut til å gjenspeile apokalypsen i kontrajihadismen gjennom Jensens idéer. Hvordan kan apokalypse og determinisme gjenfinnes i de andre totalitære ideologiene? Jeg vil nå vise at flere av ideologiene også påberoper seg å kunne forutberegne historiens gang, og dermed hevder å avsløre sannheten.

I kommunismen gjenfinner man det samme syn på historiske lovmessigheter som i 2083. Engels skrev at “history has proceeded hitherto in the manner of a natural process and is essentially subject to the same laws of motion” (Engels 1890). Han skrev også at sosialismens vekst “proceeds as spontaneously, as steadily, as irresistibly, and at the same time as tranquilly as a natural process” (McLellan 2007: 14-15). Engels var svært interessert i Darwins evolusjonsteori og ble kritisert for å overføre biologiske prinsipper til samfunnet. For eksempel trodde han at staten kom til å forsvinne av seg selv ettersom sosialismen vokste frem (ibid 10; 15). For Marx var historie et utslag av en “skjult rasjonalitet” (Lichtheim 1967: 32). Han trodde at historien beveget seg mot et klimaks der menneskehetens skjebne ville avgjøres (ibid 38). Dette skulle innebære overgangen fra en sfære av nødvendigheter til en sfære av frihet via arbeiderklassens revolt mot borgerskapet (ibid). Marx anså den rådende ordens fall som en nødvendighet, noe som måtte skje som en følge av klassemotsetningene

og en stadig voksende arbeiderklasse (Watkins 1965: 49-52). Den forespeilte utviklingen anses som uunngåelig:

*The essential conditions for the existence and for the sway of the bourgeois class is the formation and augmentation of capital; the condition for capital is wage-labour. Wage-labour rests exclusively on competition between the labourers. The advance of industry, whose involuntary promoter is the bourgeoisie, replaces the isolation of the labourers, due to competition, by the revolutionary combination, due to association. The development of Modern Industry, therefore, cuts from under its feet the very foundation on which the bourgeoisie produces and appropriates products. What the bourgeoisie therefore produces, above all, are its own grave-diggers. Its fall and the victory of the proletariat are equally **inevitable**. (min uthevning) (Marx og Engels 1848).*

Marx trodde også at virkeligheten var skjult (Kelsen 1955: 19-20). Han trodde at menneskenes oppfatninger var basert på historiske forhold som klasseposisjon som folk ikke var klar over (Hagtvet 1980: 43). Hvis menneskeheten ble klar over dette så ville den løftes opp på et nivå der mennesker selv kunne kontrollere omgivelsene og dermed bli frie individer (Lichtheim 1967: 21). Dette henger sammen med marxismens ideologibegrep, og er et apokalyptisk trekk. Marx trodde på den revolusjonære kraften i å avsløre sannheten. Han mente at flertallet i arbeiderklassen manglet den nødvendige klassebevisstheten, men at den ville vokse frem (Watkins 1965: 54). Marxismen ble ansett som vitenskap mens de andre ideologiene var utopier (ibid 52). Selv om klasser ikke er et tema i 2083 vitner dette om en sammenfallende oppfatning av “den rådende orden”, samt overlapp i det deterministiske og apokalyptiske synet på historien og fremtiden.

Mussolini trodde også at folk flest ikke kjente til virkeligheten. Mussolini trodde at de virkelige makthaverne var skjult (1932). Han mente at demokratiet uansett bare var et skinndemokrati, at folket egentlig ble lurt til å tro at de levde i et demokrati (ibid).

Også nasjonalsosialismen har apokalyptiske sider. Hitlers verk *Mein Kampf* beskriver en apokalyptisk kamp mellom det gode og det onde. Igjen gir det assosiasjoner til Huntingtons *Clash of civilizations*. For Hitler var det imidlertid ikke en kamp mellom kulturer eller klasser slik som i henholdsvis kontrajihadismen og kommunismen, men en rasekamp basert på en forestilling om at mennesker kan deles opp i ulike “raser” med ulike egenskaper og verdier (Sørensen 2010: 125). Hitler trodde på naturlover og mente at “ariere” bare var lydige mot naturen (Burke 1997: 16). Jødene derimot strebet imot naturen med idealer om likhet og demokrati (ibid). Forholdene på 1930-tallet ga god grobunn for apokalyptiske tanker. Både nederlaget som Tyskland opplevde i første verdenskrig og 30-tallets økonomiske krise kan

bidra til å forklare den massive støtten til nasjonalsosialismen. Tiden var preget av kaos og fattigdom. Hitler utnyttet det tyske folkets følelse av desperasjon og ydmykelse (Larsen 2008: 18). Hitlers egne nasjonalistiske følelser ble også sterkere etter Tysklands sammenbrudd (Sørensen 2010: 25). I følge Burke ga Tysklands nederlag opphav til et følelsesmessig behov for overlegenhet (1997: 13). Den nazistiske doktrinen kompenserte for dette (ibid). Hitler lengtet etter fortiden og ønsket seg tilbake til en tapt tid. Han målte forfallet i samtiden mot fortidens storhet (Sørensen 2010: 129). Akkurat som kontrajihadistene og kommunistene hadde Hitler forestillingen om at han kunne se klart, i motsetning til flertallet (ibid 128). Det er også trekk av determinisme i Hitlers tenkning. I likhet med kontrajihadistene beskriver Hitler det liberale demokratiet som noe som nødvendiggjorde undergang: “Hvis andre land er oppsatt på å beholde sine demokratiske systemer, og dermed fremskynde sin vei mot ruin, så er det desto bedre for oss” (ibid 160). I likhet med kontrajihadismen, fascismen og kommunismen var Hitler antidemokratisk og erklærte krig mot den bestående orden, som han kalte en “verdensoppfatning som rår for øyeblikket” (ibid 128).

I likhet med nasjonalsosialismen kan det islamistiske apokalyptiske verdensbildet ha sitt utspring i en følelse av ydmykelse, som igjen har rot i et nederlag. Tiden da det islamske riket ble skapt under profeten Muhammeds ledelse, og århundrene med islamsk ekspansjon som fulgte, anses som en gullalder. Abdallah Azzam var Osama bin Ladens lærer og uttrykte at: “(...) the Jihad will remain an individual obligation until all other lands which formerly were Muslim come back to us and Islam reigns within them once again” (Kepel 2002: 146). Den individuelle plikten til å krige knyttes til islam som religion, og begrunnes i profeten Muhammeds budskap (ibid). Behovet for krig kan også forstås ut fra verdensbildet, som er like pessimistisk som i 2083. Organisasjonen Hizb ut-Tahrir har laget et skrift hvis tittel effektivt oppsummerer både Huntingtons tese og determinismen, det uunngåelige: “The inevitability of the Clash of Civilizations” (Sørensen 2010: 212).

Qutb skriver i verket *Milepæler* at demokratiet i Vesten har feilet og at “[m]enneskeheten står i dag på avgrunnens rand” (Sørensen 2012: 183). Den samme idéen om at demokratiet har feilet fins i 2083. Også for Qutb er katastrofen ukjent for de fleste andre enn “de innvidde”. “Jahiliyaa” er et begrep Qutb bruker på alt forfallet rundt seg, den tilstanden verden befinner seg i (ibid 186). Alt som hindrer idealsamfunnet fra å eksistere faller inn i fiendebildet “jahilyaa”. For å redde menneskeheten fra undergangen anser Qutb det som nødvendig å “avskaffe og fjerne” alt som kan knyttes til “jahilyaa” (ibid 195). “Jahiliyaa” oversettes

vanligvis som *uvitenhetens* tidsalder (Hawting 2013). I likhet med de andre ideologene var Qutb revolusjonær og brøt totalt med det bestående samfunn. Han beskrev islam som et “opprør mot alle tilstander over hele jorden der herredømmet er overlatt til mennesket på en eller annen måte” (Sørensen 2010:194). Hamas er også motstandere av demokratiet fordi demokratiet er skapt av mennesker og ikke av Gud (ibid 214).

4.1.2 Den ytre fienden

2083

Sentralt i den apokalyptiske tenkningen står fienden. 2083s ytre fiende består av muslimer (Breivik 2011). Breivik har et deterministisk, svartvitt og fastlåst syn på muslimer: muslimenes ondskap følger automatisk av innholdet i Koranen. På grunn av Koranen kan det ikke eksistere moderate muslimer (ibid 471-472). Det åpnes ikke for at individer innenfor gruppen muslimer kan handle annerledes enn det Koranen dikterer:

*Many Muslims in the West now temporarily accept to follow the laws of the land because they as a group constitute a smaller minority here. But when they grew stronger in a country, **their doctrine will force them** to work for implementing Muslim values and primarily, the sharia laws. It is evident that **Muslims now lacking in knowledge** about Islam or believing in local liberal interpretations with no special basis in the accepted doctrine, will be pushovers when influenced by representatives of real, traditional Islam (mine uthevninger) (ibid 512).*

Breivik skriver: “The moderate Muslims already want – or will want after some religious re-education – pretty much the same things as the Islamists” (ibid 513). Dermed sidestilles islam med islamisme. Paradoksalt nok er dette dels et likhetstrekk til islamistenes syn. Både 2083 og islamismen insisterer på en bokstavelig korantolkning, og påberoper seg å ha den eneste riktige oppfatning om hvordan en slik tolkning skal arte seg. Breivik kaller muslimer som ikke deltar i “hellig krig” for hyklere (ibid 99). Idéen er altså at ikke-islamistiske muslimer tolker Koranen feil og ikke kjenner den virkelige Islam. Forfatterne i 2083 tror tilsynelatende at de selv vet best hvordan Koranen skal tolkes og hvordan muslimer tolker den.

Muslimer beskrives som svikefulle og forræderske. Dette følger også av Koranen. Jensen forklarer:

The situation is complicated by many factors, including, taqiyya and kitman: “These are Islamic doctrines of religious deception. They originated in Shi’ite Islamic defences against Sunni Islam, but have their roots in the Qur’an (3:28 and 16:106). Many radical

Muslims today work hard to deceive unbelievers, in line with Muhammad's statement, "War is deceit." (2006c).

Heller ikke Jensen ser ut til å tro at det kan finnes særlig mange moderate muslimer, og ingen som ikke plutselig kan bli islamister:

As I have demonstrated above, it is perfectly accepted, and widely practiced, by Jihadist Muslims to lie to non-Muslims about their true agenda. I have also demonstrated that the relationship between radicals and so-called moderates is a lot closer than we would like to think. At best, they share the goals of establishing sharia around the world, and differ only over the means to achieve this goal. At worst, they are allies in a good cop, bad cop game to extort concession after concession from the infidels. Moreover, even those who genuinely are moderate and secular in their approach may later change, or their children may change. This can be triggered by almost anything, either something in the news or a crisis in their personal lives, which will create a desire to become a better, more pious Muslim. The few remaining moderates can easily be silenced by violence from their more ruthless, radical counterparts (ibid).

Jensens fastlåste syn på islam er tydelig i dette sitatet: "Er islamsk lære grunnleggende voldelig? Ja. Kan islam reformeres? Nei. Kan islam forenes med vår måte å leve på? Nei. Finnes det noe slikt som et moderat islam? Nei. Kan vi fortsette å la muslimer bosette seg i våre land? Nei" (Jensen 2011). Breiviks pessimistiske determinisme kommer til uttrykk i dette sitatet:

An exceptional case is that the phases 4-5 are more or less bypassed and Muslims are allowed to grow to become a majority in a country. Feeling its new power, the new government will then soon start to take away the freedoms and human rights of non-Muslims. This breaks the bonds between the citizens of the country, and the original population will defend its ancient values of freedom, and an insurgency and later a civil war will ensue. However, the government will in this case be favourable towards radical Islam, and the army will then be paralyzed. The European officer corps and the noncommissioned officers have not yet been replaced. Non-Muslims will later according to the rules of dhimmitude not be allowed to own weapons, or be part of the armed forces. The fighting will be carried out by militias. A calm and orderly transformation to dhimmitude for the non-Muslim part of the population combined with widespread emigration of Europeans is improbable. So even in these circumstances with a Muslim majority, civil war will erupt, and Muslims and non-Muslims in different European countries will intervene and help each other (2011: 487-488).

En del av den forespeilte utviklingen er altså "dhimmitude": at ikke-muslimer underkaster seg.

Totalitære ideologier

2083s beskrivelser av den ytre fienden - muslimene - ser ut til å være representativ for kontrajihadismen. I denne delen vil jeg redegjøre for hvordan den ytre fienden beskrives i

andre totalitære tradisjoner. Lenin brukte en sykdomsterminologi og beskrev krigen som “kampen mot parasittene”, et uttrykk som antagelig først og fremst er myntet på kommunistenes hovedmotstandere, kapitalistene (Larsen 2008: 24). Lenin beskriver den ytre fienden som borgerskapet. Borgerskapet knyttes til liberalismen som derfor også inngår i fiendebildet:

If the tactics of the bourgeoisie were always uniform, or at least of the same kind, the working class would rapidly learn to reply to them by tactics just as uniform or of the same kind. But, as a matter of fact, in every country the bourgeoisie inevitably devises two systems of rule, two methods of fighting for its interests and of maintaining its domination, and these methods at times succeed each other and at times are interwoven in various combinations. The first of these is the method of force, the method which rejects all concessions to the labour movement, the method of supporting all the old and obsolete institutions, the method of irreconcilably rejecting reforms. Such is the nature of the conservative policy which in Western Europe is becoming less and less a policy of the landowning classes and more and more one of the varieties of bourgeois policy in general. The second is the method of “liberalism”, of steps towards the development of political rights, towards reforms, concessions, and so forth. Not infrequently, the bourgeoisie for a certain time achieves its object by a “liberal” policy, which, as Pannekoek justly remarks, is a “more crafty” policy (...) (Lenin 1910).

Kommunistene beskriver en kontinuerlig kamp gjennom historien mellom undertrykkere og undertrykte, en kamp mellom klasser. Marx og Engels skrev:

The history of all hitherto existing society is the history of class struggles.

*Freeman and slave, patrician and plebeian, lord and serf, guild-master and journeyman, in a word, **oppressor and oppressed**, stood in constant opposition to one another, carried on an uninterrupted, now hidden, now open fight, a fight that each time ended, either in a revolutionary reconstitution of society at large, or in the common ruin of the contending classes. (...)*

The modern bourgeois society that has sprouted from the ruins of feudal society has not done away with class antagonisms. It has but established new classes, new conditions of oppression, new forms of struggle in place of the old ones.

Our epoch, the epoch of the bourgeoisie, possesses, however, this distinct feature: it has simplified class antagonisms. Society as a whole is more and more splitting up into two great hostile camps, into two great classes directly facing each other — Bourgeoisie and Proletariat (min utheving) (1848).

Både kontrajihadismen og kommunismen har en forestilling om at noen undertrykker “oss”. I begge ideologiene utgjør undertrykkerne en fiende som senere må undertrykkes. I 2083 finner man en forestilling om at Vesten har vært preget av undertrykkelse etter den kalde krigen (Breivik 2011: 1151-1152). Dette koples til “kulturmarxister” - som altså utgjør undertrykkeren i 2083.

Fascistenes fiende var kommunismen, men også liberalismen. Kommunismen inngikk også i Hitlers fiendebilde (Sørensen 2010: 56; 25; 134). Antimarxisme er derfor noe kontrajihadismen, fascismen og nasjonalsosialismen uttalt har til felles - en felles uttalt motstand mot venstresiden. Kommunismen og jødene utgjør nasjonalsosialismens ytre fiende. Hitler anså samfunnet som sykt og forfallent. Årsaken fant også Hitler i fienden. Hitler så Tysklands nederlag som “en følge av en rekke sykdomssymptomer og deres bakterier” (ibid 128). Jødene fikk skylden. Hitler skrev: “Den første forutsetningen er å kvitte seg med jødene” (ibid 129; 140). Han omtalte jødene som en “pest” (ibid). I 1942 uttalte han: “Utallige sykdommer er forårsaket av én basill: jødene!” og “Vi blir friske når vi eliminerer jødene” (ibid 141). Jøden ble representanten for det onde, forbundet med djevelen (Falckenheim 1985: 508). Fienden ble ansvarlig for en moralsk forgiftning som underminerte rikets fundament (Burke 1997: 14). I Hitlers *Mein Kampf* går han til angrep på incest, prostitusjon, syfilis og demokratiet (ibid 10). Alt dette flettes inn i en fortelling om sykdommer som vokser ut av de jødiske idéer. Hitler fyller opp “den andre” - fienden - med alt ondt og gjør den til antitesen av “oss”. “Vi” er fellesskapet - det gode: “(…) ‘arieren’ er ‘konstruktiv; Jøden er ’destruktiv’; og ‘arieren’ må, for at fullføre sin konstruktion, ødelægge den jødiske ødelæggelse. Arieren, som kærlighedens vogter, må hade jødens had” (ibid 10; 14). Dette viser hvordan verden deles i to mellom det gode og det onde. I tillegg kan idéen om å ødelegge en ødelegger minne om idéen om å undertrykke en undertrykker.

Nazistenes forhold til jødene har likhetstrekk med islamistenes syn på jøder.

Islamismens ytre fiende er hovedsakelig Vesten og jødene. Qutb skriver om forræderske jøder som iverksetter en rekke knep for å “ (...) fjerne alle hindringer, i første rekke tro og forestillinger, som står i veien for at den jødiske innflytelsen skal gjennomsyre verdenspolitikken med sine djevlelske aktiviteter” (Sørensen 2010: 187). Også her blir fienden forbundet med djevelen.

Renhetstenkningen er også tydelig i islamismen. Qutb forkastet selv de eksisterende islamske samfunnene fordi han mente de var urene (ibid 193). Også sykdomsterminologien finnes i islamismen. Mawdudi så samfunnet som sykt (ibid 183).

Islamister er motstandere av vestlig “kolonialisme” (Stjernfelt 2012: 29). Ruhollah Khomeini var anti-imperialistisk og angrep “imperialistene” (Vesten) for å svekke muslimene gjennom

å skille religion og politikk (Sørensen 2010: 204). Han mente intensjonen var å “ta fra oss ressursene våre og herske over oss” (ibid). Vesten blir dermed islamismens undertrykker. Videre beskyldte Khomeini “imperialistene” for å ha “(...) stykket opp landområdene våre og delt muslimene i flere forskjellige folk” (ibid 204). Hizb-ut Tahrir skriver at “[k]ampen mod den vestlige kolonialisme skal (...) være hjørnesteinen i den politiske kamp” (ibid 214). For Osama bin Laden representerte tilstedeværelsen av amerikanske styrker på islamsk jord forfall (Kepel 2002 146).

Qutb deler verden i islams hus og krigens hus (Sørensen 2012: 197). Dette skjer ved at fiendene knyttes sammen til én gruppe, nærmere bestemt “de vantro” (Stjernfelt 2012: 144). Osama bin Laden så også verden som en arena hvor det pågikk en kamp mellom det gode og det onde, mellom de vantro og islam, mellom ekte muslimer og alle andre (Sørensen 2010: 216). Dermed blir verden også her todelt og ordnet.

4.1.3 Indre fiender

2083

2083s fiendebilde består av både ytre og en indre fiende. Den indre fienden er også forrædere: multikulturalistene eller “kulturmarxistene” *iblant oss*. Breivik skriver:

Make no mistake. These Muslims must be considered as wild animals. Do not blame the wild animals but rather the multiculturalist category A and B traitors who allowed these animals to enter our lands, and continue to facilitate them. This is nothing less than a genocide aided and abetted by our own elites, primarily Marxist, suicidal humanist and capitalist globalist politicians and journalists. They will eventually pay the ultimate price for their war crimes. Judgment day is coming closer for each and every category A and B traitor. No mercy will be shown to them because they know what they have done and continue to do (2011: 478).

I siste setning kan det se ut som om Breivik har snudd på det bibelske uttrykket: “(...) tilgi dem, for de vet ikke hva de gjør” (Bibelen 2006: 108). Som i Bibelen kommer også dommedag.

Multikulturalistene er dem som støtter multikultur (Breivik 2011). Blant disse er det mange undergrupper. “Kulturmarxister” er et begrep som brukes om multikulturalister og dem som i 2083 regnes som politisk venstreorienterte (ibid 373). Begrepet kulturmarxisme har også blitt

brukt av William S. Lind som setter likhetstegn mellom kulturmarxisme og politisk korrekthet (Lind 2000). Eliten i samfunnet inngår også i 2083s fiendebilde fordi den anses å bestå av de samme gruppene. De er vokterne av den etablerte orden av “politisk korrekthet” som 2083 forkaster. Media og utdanningsinstitusjonene inngår også i den indre fienden fordi de er “infiltrert” av fiendegruppene (Jensen 2007c). Breivik beskylder media for å drive propagandakrig (2011: 385). Den indre fienden har systematisk falsifisert historien gjennom den rådende “totalitære ideologien” politisk korrekthet. Sannheten har blitt holdt skjult for befolkningen (ibid 28-29). Eksempler på “store løgner” er:

- *Diversity is always good;*
- *Multiculturalism is inevitable, as is continued EU integration;*
- *Those opposing it are ignorant racists standing against the tide of history;*
- *Muslim immigration is “good for the economy” and is necessary for funding the welfare state in the future, despite the fact that it drains away enormous resources (Jensen 2006a).*

Jensen påstår at det foregår massiv sensur av media med den hensikt å lure befolkningen (Jensen 2006b). Systemet forkastes fordi det består av fiender som gjør Europa svakt og som dermed ødelegger samfunnet (Breivik 2011: 31). Også Jensen skriver om et Europa i krig og skylder på indre svakhet:

This ideological “war within the West” has helped paved the way for the physical “war against the West” that is waged by Muslim Jihadists, who quite correctly view our creed of multiculturalism and our acceptance of Muslim immigration as signs of weakness and that the West has lost contact with its civilisational roots. Perhaps we will need to resolve the war within the West before we can win the war against the West (ibid 332).

Breivik uttrykker motstand mot likhetstankegangen i dagens samfunn. Egalitarismen anses som en trussel fordi den gjør samfunnet svakt:

The problem with today’s society is that it has become fanatically egalitarian. In our quest to appease everyone (except the traditional cultural group) we have created a habit and tradition of cheering mediocrity and weakness. Your position in the “victim hierarchy” decides your position in society. It’s an illogical and self defeating development (ibid 1386).

Også i 2083 er sykdom og renhet begreper som brukes for å beskrive forholdet mellom samfunnet, “oss”, og fienden. Jensen beskriver dagens Europa som sykt: “At the beginning of the 21st century, the West is the sick man of the world” (2008e). Breivik bruker også sykdomstermer. Han finner også den egentlige årsaken til svakheten og forfallet hos den indre fienden. “The Islamisation of Europe is merely a ‘secondary infection’. Western Europe has grown weak and decadent and will be completely annihilated culturally unless we

succeed to implement a second European renaissance and reverse the damage done” (Breivik 2011: 1352). Paul Belien - også klippet inn i 2083 - skriver at: “Europe’s current problems are entirely self-inflicted”, og at svakheten blant annet skyldes sekularisme (2006).

I følge Jensen skyldes også Europas svakhet feminisme (Jensen 2007e). Jensen skriver at “the Feminists’ ‘War against Boys’ Paved the Way for Islam” (Jensen 2006b). Feministene har laget et “offersystem” som muslimene kan bruke når de kommer til Vesten:

When Muslims, who above all else like to present themselves as victims, enter Western nations, they find that much of their work has already been done for them. They can use a pre-established tradition of claiming to be victims, demanding state intervention and maybe quotas to address this, as well as a complete re-writing of history and public campaigns against bigotry and hate speech. Western feminists have thus paved the way for the forces that will dismantle Western feminism, and end up in bed, sometimes quite literally, with the people who want to enslave them (ibid).

I følge Jensen er feminister ansvarlige for omskriving av historien og at mange vestlige universiteter har fag som underviser hat mot menn. Jensen skriver:

To sum it up, it must be said that radical feminism has been one of the most important causes of the current weakness of Western civilisation, both culturally and demographically. Feminists, often with a Marxist world view, have been a crucial component in establishing the suffocating public censorship of Political Correctness in Western nations. They have also severely weakened the Western family structure, and contributed to making the West too soft and self-loathing to deal with aggression from Muslims (ibid).

Jensen trekker også paralleller mellom den kvinnelige psyke og Vestens svakhet:

It is also a well-known fact that many women blame themselves for abusive husbands, and make excuses for their abusers’ behaviour. Has the West adopted some of the negative traits of the female psyche? The newly feminised West gets attacked and assaulted by the Arab and Islamic world, and continues to blame itself, while at the same time be fascinated by its abusers. It is thus behaving in the same way as a self-loathing woman towards an abusive man (ibid).

Dette reiser spørsmålet om den kvinnelige psyke inngår i bildet av den indre svakhet og dermed i den indre fienden. Breivik skriver:

*The phenomenon is called the self loathing complex also referred to as “European guilt” in combination with the Marxist goal of **destroying the European, Christian, straight man**. One of the primary beliefs of many Marxists is that everything European is a cancer in the world that has to be exterminated. According to their logic; Europeans are the cause of all the evil in the world so they must exterminate all Europeans (deconstruct the European majority) in order to be able to create the Marxist utopia of eternal peace and harmony (min uthevning) (2011: 694).*

Her er det altså den europeiske kristne heterofile *mannen* som er truet. Breivik påstår altså at mange “marxister” har som hovedmål å ødelegge alt europeisk. I tillegg skal den samme gruppen ha som mål å “ødelegge den kristne heterofile mannen”. Det forklares ikke hvorfor “marxistene” skulle ha et slikt mål.

Breivik beskriver den indre fiende som djevelen: ren ondskap: “The name of the devil: cultural Marxism, multiculturalism, globalism, feminism, emotionalism, suicidal humanism, egalitarianism - a recipe for disaster” (ibid 343). Djevelen er altså først og fremst den indre fienden. Det er den Breivik oppfordrer til å angripe, slik han selv gjorde (ibid 771).

Jensen knytter både de indre fiendene og den ytre fiende sammen til én ondskap:

I've suggested before that native Europeans face three enemies simultaneously when fighting against the Islamisation of their lands: Enemy 1 is the anti-Western bias of our media and academia, which is a common theme throughout the Western world. Enemy 2 are Eurabians and EU-federalists, who deliberately break down established nation states in favor of a pan-European superstate. Enemy 3 are Muslims. The Netherlands from 2001 to 2007 is a clear case in point where enemies 1, 2 and 3 have successfully cooperated on breaking down the spirit of the native population through intimidation and censorship and by squashing any opposition to continued mass immigration (2007c).

Det at den ytre fienden kommer til slutt underbygger inntrykket av at den indre fienden er den som må prioriteres. Kampen kan ikke vinnes før “vår” gruppe har blitt samlet og “god”. I motsetning til det gode står det onde. Til tross for de mange fiendene blir verdenssynet også her todelt: “Because there are only two cultural poles; if you are not cultural conservative then you are a cultural Marxist” (Breivik 2011: 1227). Enten er du med oss eller så er du mot oss.

Jeg har nå vist hva som er 2083 og kontrajihadismens forestilling om en indre fiende. Her er det sammenfall i Breiviks og Jensens idéer. Jensen beskriver den indre fiende som “fiende nummer én”: “ (...) those who fed us false information, flooded our countries with enemies and forced us to live with them. They constitute enemy number one. We should never forget that” (Jensen 2008f). Kan man gjenfinne forestillinger om indre fiender i andre totalitære ideologier?

Totalitære ideologier

Breivik erklærer krig mot dem han anser som motstanderne av den “kulturkonservative” revolusjon (2011: 766-806). Tilsvarende erklærte Stalin, Trotskij og Lenin krig mot den kommunistiske revolusjonens motstandere (Larsen 2008: 24). Den indre fienden er å finne i egne rekker. Det kommunistiske manifest inneholder beskrivelser av ulike former for indre fiender: bevegelser som tilsynelatende er til for proletariatets skyld, men som i virkeligheten tjener andre – borgerlige – interesser (Marx og Engels 1848). Lenin kalte den indre fienden for “revisjonistene”:

A part of the workers and a part of their representatives at times allow themselves to be deceived by seeming concessions. The revisionists declare that the doctrine of the class struggle is “antiquated”, or begin to conduct a policy which is in fact a renunciation of the class struggle. The zigzags of bourgeois tactics intensify revisionism within the labour movement and not infrequently bring the differences within the labour movement to the point of an outright split (Lenin 1910).

For Lenin var dette de “uekte” kommunistene. Det kommunistiske manifest uttrykker i beskrivelsen av den indre fiende også en sykdoms- og renhetstankegang:

The “dangerous class”, [lumpenproletariat] the social scum, that passively rotting mass thrown off by the lowest layers of the old society, may, here and there, be swept into the movement by a proletarian revolution; its conditions of life, however, prepare it far more for the part of a bribed tool of reactionary intrigue (Marx og Engels 1848).

Filleproletariatet var for Marx den laveste delen av arbeiderklassen, inkludert kriminelle (Encyclopedia Britannica 2013a). Det var dem som ikke kunne delta i revolusjonen og som i følge Marx tenderte til det kontrarevolusjonære (ibid).

Forestillingen om indre fiender kan gjenfinnes i fascismen. Mens Mussolini så for seg skjulte makthavere, hadde Hitler tanker om “tyskeres svik mot nasjonen” (Sørensen 2010: 170). Her gjenfinnes forestillingen om at noen er hyklere.

Også islamismen har en indre fiende. Qutb angriper muslimer som tolker islam annerledes enn han selv. Disse anses som “angivelige muslimer” (ibid 194). Islamister fremstiller gjerne seg selv som ekte og rene muslimer og ikke-islamistiske muslimer som frafalne (ibid 136). Disse blir islamismens hyklere.

4.1.4 Konspirasjonsteoriene

2083

Konspirasjonsteoriene er beslektet med apokalypsen og fiendebildet. Det sentrale i 2083 og i kontrajihadismen for øvrig er forestillingen om “Eurabia”. I denne virkelighetsoppfatningen er demokratiet i realiteten et diktaturstyre. Jensen skriver: “Multiculturalism in Europe is about to reach its openly totalitarian phase” (Breivik 2011: 310). Lederne i dette diktaturstyret har tillatt masseinnvandring av muslimer. Derfor er Vesten i ferd med å bli et muslimsk koloni, underkastet islam og islamisert (Islam Watch 2007). Dette anses som resultat av en villet politikk.

Men hvorfor skulle europeiske ledere ønske dette? Enten er det fordi politisk korrekthet er en “suicidal” ideologi, eller fordi politikerne har tillatt masseinnvandring i bytte med tilgang på olje, eller fordi eliten importerer velgere fra u-land for å beholde egen posisjon (Breivik 2011: 771, Jensen 2008d). Hos Breivik ser det ut til å være en kombinasjon av disse begrunnelsene: noen er suicidale mens andre handler ut av maktpolitiske interesser (2011: 805). Begrunnelsen er i følge Jensen at europeiske ledere misliker vestlig sivilisasjon:

Multiculturalism is wrong because not all cultures are equal. However, it is also championed by groups with a hidden agenda. Multiculturalism serves as a tool for ruling elites to fool people, to keep them from knowing that they have lost, or deliberately vacated, control over national borders. Leftists who dislike Western civilisation use multiculturalism to undermine it, a hate ideology disguised as tolerance. Multiculturalism equals the unilateral destruction of Western culture, the only unilateral action the West is allowed to take, according to some (Jensen 2008c).

Det herskende regimets totalitære trekk er skjult for de fleste, men vil tre klarere frem senere. Mistilliten mot det rådende regimet er stor: “When persecution is undertaken and intensified in the future by the Western European multiculturalist regimes, the opponents are demonised and the action justified by using a phrase such as: War on Fascism” (Breivik 2011: 383).

Sammen med demokratiet som sådan anses EU, FN og menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg som redskaper for muslimer. Disse institusjonene anses som infiltrert av fiendegruppene og inngår derfor i fiendebildet (Jensen 2008b; Breivik 2011: 338). EU/”EUSSR” sine planer om å islamisere Europa blir holdt skjult for folket (Jensen 2008a; 2006; Breivik 2011: 280). Jensen antyder at EU fører krig mot sitt eget folk: “Whereas empires are normally created by waging a war against other peoples, the EU is the first

empire in history created by leaders allowing other peoples to wage a war against their own” (ibid 311). Videre skriver han: “Mass immigration is used to crush all nation states simultaneously so that the natives have no real alternatives to flee to, and no countries can come to the aid of others against the advancing Islamisation” (ibid). Jensen skriver:

What people don't understand is that this is a part of long-term deals that have already been agreed upon by EU leaders. Virtually all Western European leaders have already surrendered. There is no longer a question of whether or not sharia will be officially accepted as law (as it has been for Muslims living in Britain); it is only a question of how to implement this (ibid 309).

Jensen tror altså at det er helt sikkert at vi vil få sharialover. Han mener at EU er ansvarlig for forbrytelser mot menneskeheten:

This is a gross violation of the rights of the indigenous peoples across an entire continent. Europe has some of the richest cultural traditions on the planet. To replace this with sharia barbarism is a crime against humanity. The European Union is currently the principal (though not the only) motor behind the Islamisation of Europe, perhaps the greatest betrayal in this civilisation's history (Jensen 2008a).

Totalitære ideologier

2083 deler kontrajihadismens konspirasjonsteorier. Igjen ser Jensen ut til å være en viktig inspirasjonskilde. I 2009 skriver Breivik et spørsmål på nettstedet document.no og Jensens svar forteller om “dolkestøtet” i Eurabiakonspirasjonsteorien og “vanlige folk” sin uvitenhet:

*Min spådom er at EU befinner seg i indre oppløsning innen 20 år og at det er full borgerkrig i minst ett vest-europeisk land før det. Før eller siden vil vanlige folk oppdage at EU og europeiske ledere bak den innfødte befolkningens rygg allerede har vedtatt at det skal være fritt frem for muslimsk kolonisering av vårt kontinent. Dette er **verdenhistoriens største svik**, og det er ufattelig at vårt såkalt maktkritiske pressekorps, inkludert landets største avis VG, ikke skriver ett eneste ord om det. Faktum er at vestlige ledere driver demografisk og juridisk krigføring mot den hvite flertallsbefolkningen i vestlige land for å bryte dem ned til fordel for en autoritær, post-demokratisk verdensorden med dem selv på toppen. EU er allerede langt på vei (min uthevning) (Strømmen 2011: 57)*

Eurabia-konspirasjonsteorien inngår som vist i Indregard og Strømmens kontrajihadismedefinisjon, og er nøye gjort rede for i kontrajihadisten Gisèle Littmanns (“Bat Ye’or”) bok *Eurabia – the Euro-Arab Axis* (2005).

Som vist tenderer de totalitære ideologiene til konspirasjonsteoretiske tanker om revolusjonens relle og forestilte motstandere. “Eurabia”-teorien og måten kontrajihadistene beskriver den indre fienden på minner om den kjente dolkestøtlegenden som ble spredt av

nazister etter første verdenskrig. Fortellingen gikk ut på at Tysklands nederlag ikke skyldtes de reelle styrkeforholdene mellom frontene, men at årsaken lå i svikt hos egne styrker fordi de ble dolket i ryggen av forrædere, sosialister og kapitalister (SNL 2013a). Parallellen kommer til uttrykk i følgende sitat av Jensen:

How come Socialists can stab their own people in the back, ally themselves openly with some of the most violent and repressive movements on earth and still manage to portray themselves as beacons of goodness? I am tempted to agree with former Soviet dissident Vladimir Bukovsky: The West didn't win the Cold War, at least not as decisively as we should have done. The belief-system we were up against has been allowed to mutate and regain some of its former strength. We haven't defeated Socialism until we stage a Nuremberg trial and demonstrate clearly that the suffering, repression and massacres caused by Socialist regimes from Vietnam via the Ukraine to the Baltic were a direct result of Socialist doctrines (2007d).

Hitler hadde også konspirasjonsteorier om den ytre fienden. Tilsvarende ser Hamas for seg en jødisk sammensvergelse (Hamas 1988). Denne anses for å være en skjult styrende kraft bak mange organisasjoner i samfunnet. Jødene skal i følge Hamas ha stått bak den franske revolusjon, den russiske oktoberrevolusjon og de to verdenskrigene (ibid). Belegget for dette skal være *Sions vises protokoller* – et påvist falskneri (Sørensen 2010: 210). I følge Hamas skjuler jødene seg bak dekkorganisasjoner som Rotary, Lions Club og Frimureriet (ibid). Jødene får også skylda for imperialismen da Hamas påstår at de er “i stand til å kontrollere imperialistiske makter og få dem til å kolonisere mange land for å utnytte disse landenes ressurser og spre korrupsjon der” (ibid). Nå har jeg vist hvordan fiendebildet kommer til uttrykk i 2083 og i ideologiene. Ut av dette vokser en drøm om et nytt og ideelt samfunn - uten fienden.

4.2 Idealsamfunn

Siden Sir Thomas More utga sitt verk *Utopia* i 1516, har det blitt gjort mange forsøk i ideologisk litteratur på å beskrive det ideelle samfunn. Alle de totalitære ideologiene har forestillinger om et idealsamfunn. Dette manifesterer seg i form av beskrivelser av det samfunnet de ønsker å skape. I denne delen vil jeg undersøke hvordan dette konseptet kommer til uttrykk i 2083 og i ideologiene. Først beskrives de grunnleggende visjoner om det fullkomne samfunn (4.2.1). Dernest sammenligner jeg prinsipper for organisering og styring (4.2.2). Til slutt ser jeg på synet på økonomisk politikk (4.2.3), religion (4.2.4) og kjønn og seksualitet (4.2.5).

4.2.1 Det fullkomne samfunn

2083

Breivik beskriver på apokalyptisk vis dommedag og den påfølgende gjenfødelse: “Europe will burn once more and rivers from the blood of patriots, tyrants and traitors will flow through the streets. However, a new European cultural renaissance will be born from the ashes. Islam and Marxism will not prevail” (2011: 1138). Dette har betydelig overlapp med Griffins nevnte definisjon av fascismen som en “(...) bevegelse for rengjørende, rensende nasjonal gjenfødelse som kan stanse bølgen av dekadanse” (Strømmen og Indregard 2011: 34-35). Den mulige forskjellen kan bestå i at Breivik ikke skriver om nasjonal gjenfødelse, men om europeisk. I et globalt perspektiv vil likevel en europeisk gjenfødelse kunne sies å tilsvare en nasjonal gjenfødelse. Derfor trenger ikke dette å representere en motsetning, men det kan være en strategisk tilnærming til synet på gjeldende maktpolitiske forhold, i den forstand at et forent Europa anses som nødvendig for å stoppe “den muslimske invasjonen”. Fellesskapet er altså europeisk. Breivik er likevel nasjonalistisk; han er både nasjonalistisk og pan-nasjonalistisk. Men fokuset ligger på Europa. En bærende idé er altså at det etablerte må jevnes med jorden før idealsamfunnet kan skapes.

I drømmen om gjenfødelse ligger det en fortidslengsel. Dette kommer også til uttrykk hos Jensen: “If we don't want to fight for what Europe is today then let us fight for what it once was, and maybe, just maybe, for what it may become once more. There was real greatness in

this continent once. It seems a long time ago now, but maybe we can get there again” (Jensen 2007a). Det idealiserte fortidsbildet representerer en ønsketenkning. Breivik skriver: “First of all, the current multiculturalist regimes of Western Europe are not at all democratic. They haven’t been democratic since the 1950s” (2011: 1453). Breivik tror altså at samfunnet var mer demokratisk før.

2083 inneholder et program for hele Europa og dets nasjonalstater; idealsamfunnet omfatter både Europa som region og dets nasjoner. Breivik vil skape en europeisk føderasjon: en kulturell, økonomisk og militær allianse (ibid 1308). Idealsamfunnet skal være nasjonalistisk, pan-nasjonalistisk, pro-korsfarer, kulturkonservativt, monokulturelt, patriarkalsk, pro-Israel, anti-marxistisk, antiglobalisering, antimultikulturalistisk, anti-islam, anti-imperialistisk, antifeministisk, antipasifistisk, antimatriarkisk, antirasistisk, *antifascistisk*, antinazistisk og antitotalitært (ibid 1234). For det første viser dette at idealsamfunnet er uten “den andre” slik den er definert av Breivik - altså uten fienden. Det er for øvrig bemerkelsesverdig at idealsamfunnet beskrives som antifascistisk siden Breivik nylig har forsøkt å opprette et fascistisk parti (Carr Ekroll og Tjernshaugen 2013). Men Breiviks uttalelser under rettsaken kan tyde på at han har hatt en utvikling etter 22. juli 2011 og beveget seg i fascistisk retning (Sørensen 2012: 36-38). En annen mulighet er at han har endret på den kommunikative strategien.

2083s idealsamfunnet er altså et patriarkalsk autoritært samfunn fritt for uønskede ideologier: “Cultural Marxism/European multiculturalism/extreme egalitarianism will be labelled as racist, genocidal, anti-European hate ideologies and will therefore be banned permanently” (Breivik 2011: 1138; 1188). Her kan det se ut som om det settes likhetstrekk mellom “kulturmarxisme”, multikulturalisme og “ekstrem egalitarianisme”. Sitatet viser at det ikke vil kunne eksistere reell ytringsfrihet og åpen debatt i dette samfunnet. Flukten fra friheten kan kanskje handle om et ønske om å slippe det ubehagelige ved den frie debatt, nemlig muligheten for at egne meninger kan bli møtt med motstand. “Kulturmarxisme”, multikulturalisme, feminisme og islam skal være fullstendig fraværende i dette samfunnet hvor folk skal leve mer harmonisk, inspirert av 50-tallet. Breivik vil fjerne “marxister” fra utdanningssektoren, administrasjon og ledelse og eventuelt skrive om skolebøkene. I stedet for “marxistene” vil han sette inn sine egne “kulturkonservative”:

*Universities, colleges, high school, secondary and primary schools etc.
Administrations, Board of directors and staff must be screened thoroughly. Background*

checks must be done for all individuals. Individuals who have historically supported a cultural Marxist/multiculturalist view should be replaced by cultural conservatives and/or re-educated. (...) Furthermore, School/university curriculums must be revised thoroughly (ibid 1303).

Breivik tror at et sterkt fellesskap krever monokultur: “Good welfare arrangements combined with embracing the ideal of perfection requires a solid cooperation/*symbiosis* (social cohesion) and is only possible in a monoculture *where everyone has complete confidence to everyone*” (mine uthevninger) (ibid 1386). Ordet symbiose er interessant. Marx hadde et organisk syn på samfunnet. Hitler på sin side drømte om en folkelig organisme, mens fascistene så for seg staten som en syntese (Burke 1997: 15; Sørensen 2010: 67). Idealsamfunnet i 2083 inneholder en drøm om et trygt og perfekt fellesskap uten motsetninger - der alle har fullstendig tillit til alle. Breivik skriver: “The pursuit for perfection should always be the primary individual, societal and civilisational goal” (ibid 1099).

Totalitære ideologier

Jensen deler Breiviks motstand mot muslimsk innvandring og multikulturalisme; Europa må “deeurabifiseres” (Strømmen 2011: 56). Det kan virke som om også Jensen ønsker et mer patriarkisk og autoritært samfunn: “If the West is to survive, we need to reassert a healthy dose of male authority.” (2007b). Jensen deler som vist Breiviks fortidslengsel. 2083s idealsamfunn har altså flere likhetstrekk med kontrajihadismens idealsamfunn.

Finnes det så likhetstrekk mellom 2083 og den kommunistiske drømmen? Også Marx idealiserte fortiden: “There used to be an original classless society, in which human beings were capable of self-actualisation, although on a comparatively low level” (Hansen og Kainz 2007: 64). Men det var altså ikke perfekt før heller, ikke så perfekt som det skulle bli. Marx hadde globale ambisjoner for kommunismen. Hans beskrivelse av idealsamfunnet er imidlertid vag fordi han ønsket et dynamisk samfunn, (Sørensen 2010: 81).

Drømmesamfunnet er derfor i stor grad negativt fastlagt med fokus på hva det ikke er (ibid 81). For eksempel skulle det ikke være undertrykkende. Dette har en viss parallell til 2083s uttalte ikke-totalitære idealsamfunn. Men kommunismen er den eneste av de aktuelle ideologiene som skulle opphøre alt herredømme og tvang. Islamismen kan på én måte anses å stå nært dette siden ideologien vil oppheve alt menneskelig herredømme.

Kommunismens idealsamfunn skulle være fylt av overflod og menneskelige sorger skulle være fordrevet (ibid 75). Alle ville være lykkelige og harmoniske, og dele alt i en “før-kapitalistisk-idyll” (Sørensen 2010: 85; Hansen og Kainz 2007:65). Marx og Engels fantaserte om “Frihetens rike” (Sørensen 2010: 119). Lev Trotskij ville skape et nytt menneske; han trodde at gjennomsnittsmennesket i det marxistiske samfunn ville bli som Marx, Goethe og Aristoteles. Dette skulle være en høyere menneskeart, et overmenneske (ibid 74). Trotskij forestilte seg at idealmennesket ville kunne kontrollere naturen, bestemme hvor fjell og daler skulle ligge, endre elvers løp og regulere hav. Mennesket ville kunne bygge slott på bunnen av Atlanterhavet og på toppen av Mont Blanc, samt kontrollere blodsirkulasjon, forplantning, fordøyelse og pust med egen vilje. Målet var å ha full kontroll over både biologiske prosesser, følelser og instinkter. Mennesket ville være naturens herrer og kroppen ville selv kurere alvorlige sykdommer (ibid 72-75). Dette er et fullkomment samfunn, uten noen vanskeligheter. Selv om dette kanskje er enda mer utopisk, så er det den samme drømmen om det perfekte, som også uttrykkes i 2083. Om Marx’ lære skrev Lenin: “Den er fullstendig og harmonisk og gir menneskene et helstøpt livssyn (...)” (ibid 99). Bruken av ordet livssyn impliserer at politikken blir mer enn bare politikk. Lenin sa at “alt er politikk” (Larsen 2008: 9). Dermed blir verden “hel”. Idealsamfunnet er beskrevet i det kommunistiske manifest:

*Når klasseforskjellen er forsvunnet og all produksjon konsentrert i hendene på de sammensluttede individer i løpet av **utviklingens gang**, da mister den offentlige makt sin politiske karakter. Den politiske makt i egentlig forstand er en klasses organiserte makt for å undertrykke en annen klasse. Når proletariatet i kampen mot borgerskapet **nødvendigvis** forener seg til klasse, ved en revolusjon gjør seg til herskende klasse og som herskende klasse med makt opphever de gamle produksjonsforhold, så opphever det samtidig med disse produksjonsforhold også eksistensvilkårene for klassemotsetningen, klassene i det hele tatt og dermed sitt eget herredømme som klasse. I stedet for det gamle borgerlige samfunn med dets klasser og klassemotsetninger kommer en sammenslutning hvor hver enkelts frie utvikling er forutsetningen for alles frie utvikling (mine uthevninger) (Marx og Engels 1848).*

Bruken av begrepene “utviklingens gang” og “nødvendigvis” viser Marx’ determinisme. I kommunismen er det fravær av klassemotsetninger som skal skape enhet.

Enhetsdrømmen er også tilstede i fascismen. Målene om nasjonal enhet hadde appell i befolkningen (Watkins 1965: 95). I følge Mussolini skulle fascismen gi løsningen på ikke mindre enn “alle de materielle og intellektuelle problemene som tynger menneskene i hele verden” (Sørensen 2010: 56). Dette er en likhet med kommunismen som skulle ta bort alle

menneskelige sorger. Det er også et eklatant eksempel på ideologiens funksjon som beskrevet i del 2. Ideologien skal gjøre verden perfekt. Da må også politikken bli altomfattende. En forskjell fra ikke-totalitære ideologier er at det settes færre – hvis noen - grenser for politikken. I fascismen skulle tro og handling være ett (ibid 51). Også det fascistiske idealsamfunn var vagt definert, men det skulle være noe nytt og ha en ny kultur. Fascismen var ekstremt nasjonalistisk, men den skulle også være en ideologi for Europa og kanskje for resten av verden (ibid 51; 66).

Det perfekte samfunn krever perfekte mennesker. I likhet med kommunistene ville fascistene skape et nytt menneske (Payne 2005: 8). Dette skulle være et overmenneske: “det fascistiske menneske” (ibid). Mussolini idealiserte handlinger som var til statens beste; det var heroisk å ofre seg (Sørensen 2010: 61). Vold var et akseptabelt virkemiddel som også ble dyrket av Mussolini. For fascistene var evig fred verken mulig eller ønskelig. De var svært positive til krig: “Bare krig bringer alle former for menneskelig energi opp til sitt høyeste spenningsnivå, og bare den setter adelsmerket på de folkene som har mot nok til å møte den” (ibid). Å ofre seg og krige gir altså ære, som i 2083 (Breivik 2011: 766-1518). Mussolini førte en usedvanlig brutal krigføring og politikk i koloniherrdømmet Etiopia (Sørensen 2010: 62). Hans sønn deltok i denne krigen og beskrev krigen som “en idrett, den vakreste og mest komplette” (ibid). Dette er et eksempel på voldsforherligelse i fascismen. Fascismens idealer var vold, styrke, handlekraft, mandighet og krig (ibid 66). Bortsett fra voldsforherligelsen er det stort idealmessig overlapp med 2083 (Breivik 2011: 766-1518). 2083s forhold til vold ser ut til å være rent instrumentelt. Det lovpriser ikke volden i seg selv, men ser på den som en nødvendig og uungåelig strategi for å oppnå målet.

Hitler hadde mange tanker om den ideelle verden. For han symboliserte demokratiet uforenlighet i alles uenighet og mangel på enhet (Burke 1997: 12). Demokratiets kaos ble antitesen av det tyske fellesskap (ibid 15). Jeg vil senere vise at den samme idéen fins i 2083: at dagens demokrati ikke har det nødvendige samlede fellesskap som et sterkt samfunn trenger. Hitler ville skape et rasebasert fellesskap (Sørensen 2010: 125). Det følger av rasetenkningen at nasjonalsosialismen er en partikulær i motsetning til en universell ideologi. Alle kan ikke bli nazister. Hitler fastslo at den nasjonalsosialistiske verdensanskuelsen var ufeilbarlig og derfor ikke en ideologi som var “villig til å dele plassen med en annen” (ibid 131). Kraft og styrke var idealer i nasjonalsosialismen (ibid 126). De samme idealene preger fascismen og 2083.

Hitler hadde klare formeninger om hva man skulle spise og ikke spise i det nye perfekte riket, og han var sikker på at alle innbyggerne kom til å være vegetarianere (ibid 151). Dette kan minne litt om hvordan kommunistene så for seg idealsamfunnet og menneskene i det.

Også islamismen sprenger grensene for politikken og blir altomfattende. Islamismens idealsamfunn er basert på en tolkning av religionen islam. Hizb ut-Tahrir er en islamistisk bevegelse som hevder at sharialovene “behandler menneskets problemer med sine love til alle tider og steder” (ibid 212). Dette minner om kommunismens og fascismens løfter om å fjerne alle menneskets sorger. Mer generelt vitner det om ideologiens funksjon som løsning på alt, hvilket gjør den *total*, som en religion. Ideologien blir “oppskriften på det fullkomne samfunn” (Sørensen 2012: 22).

Også islamistene lengter etter fortiden. De forestiller seg en islamsk ren gullalder - en tapt fortid som de ønsker å gjenopprette (Sørensen 2010: 175). Denne gullalderen står i motsetning til dagens forfall. I følge Qutb er det flere hundre år siden et ordentlig islamsk samfunn eksisterte (ibid 184). Qutb ser tilbake og finner det tapte paradiset i “generasjonen av Profetens følgesvenner” (ibid 192). Det muslimske brorskap vil gjenopprette kalifatet som de mener er det beste uttrykk for islams politiske dimensjon og universelle ambisjoner (Stjernfelt 2012: 134). Det nye kalifatet skal omfatte alle land. Islamistene ser for seg evig fred som en følge av at de vil etablere et universelt islamsk rike. Kalifatet skal styres av islamske lover, og være rent - uten vestlig innflytelse (Sørensen 2010: 35). Sharialover blir uforanderlige lover - gitt av Gud - som danner grunnlaget for institusjoner og regulering av alt i samfunnet (Stjernfelt 2012: 172). Islamismen blir et levesett som favner: politiske systemer, moral, økonomi og omgangsformer (Sørensen 2010 184). Forestillingen om å kontrollere hele livsførselen politisk samsvarer med innholdet i totalitarismebegrepet (Stjernfelt 2012: 136). Dette gir enhet. Qutb skrev at: “[s]annheten er én og kan ikke være flere” (Sørensen 2010: 171). I følge Qutb finnes sannheten bare i Koranen (ibid 193). Tanken om én sannhet ser ut til å gå igjen hos de totalitære, og utgjør en idé som gir orden og trygghet fordi det er enklere å håndtere enn kaos.

En særegenhet ved islamismen er troen på at samfunnsordenen er gitt av Gud og at det derfor anses som en blasfemisk og “vantro” idé at mennesket skal kunne bestemme over styringen

av staten (Stjernfelt 2012: 142). Det er bare Gud som kan bestemme hva som er riktig og feil, hva som er godt og ondt og derfor hva som skal være lov og ikke (ibid).

Islamismen er universell: alle mennesker kan bli muslimer (Sørensen 2010: 188). Men dette er allikevel en dyr inngangsbillett til fellesskapet. Qutb skriver:

En muslim har ikke noe annet fedreland enn det landet der Guds shari'a råder, der båndene mellom innbyggerne knyttes på grunnlag av et fellesskap i Gud. En muslim har ikke noe annet statsborgerskap enn sin tro, som gjør ham til medlem av den muslimske umma i islams hus. (...) [D]en eneste 'kategoriseringen' islam ønsker av folk, er en religiøs kategorisering, der arabere, bysantinere, persere og folk av alle andre opphav er like under Guds banner (ibid 188-189).

Islamismen er altså verken nasjonalistisk eller rasistisk, men likhetsorientert, i motsetning til fascismen og nasjonalsosialismen. Dette står nærmere kommunismen, som islamismen har flere likhetstrekk med. For eksempel anså Qutb islam for å være en frigjøringsideologi: “en universell erklæring om å frigjøre mennesker fra det å tjene andre mennesker” (ibid 190). Idealet var å tjene Gud alene (ibid 14).

4.2.2 Organisering og styring

2083

Hvordan skal det fullkomne samfunn organiseres? Paradoksalt nok vil Breivik opprette en orden som kan minne om det islamistiske Iran. Idealstaten skal ha et overordnet konservativt vokterråd:

When the cultural Marxist/multiculturalist regimes in Western Europe are defeated in phase 3 (2070-2090) a new type of political structure must be created which is immune to future Marxist attempts of infiltration. This structure should be protected by a conservative Guardian Council (Breivik 2011: 1187-1188).

Breivik vil avskaffe demokratiet i tradisjonell betydning: “We will reform our democratical model from a 'mass-democracy model' to a model more resembling the Russian system of administered democracy” (ibid). Parlamentet skal ha en vokter med vetorett:

At least one parliament seat should be reserved for a “Cultural and Scientific Overseer” which will have the right to veto any new bills presented by parliament which violates the nations primary doctrines (preferably only used in extremely rare cases and only when the primary values are threatened) (ibid).

Formålet er å beskytte konservativ kultur:

The national military command, the patriotic guard and the police forces will all be under the direct and full control of the guardian council and not the government. However, the government will have the right to decide just about any other matter with only a few exceptions. The guardian council will ensure that the nation maintains a fertility rate of at least 2,1. If the government fails to reach this target, the guardian council may implement any and all measures necessary in order to reach sustainability.

- The guardian council will ensure that monocultural and cultural conservative doctrines are enacted.

- The guardian council may veto any resolution but should under optimal circumstances never have to exercise this right (ibid 789).

Voktterrådet skal sørge for at “marxistiske” eller multikulturelle idéer ikke sprer seg og underminerer nasjonens beste, sikre tilfredsstillende fødselsrater, samt sikre at konservative doktriner følges opp. Disse feltene løftes dermed ut av politikken eller ut av demokratiet. Voktterrådet får ubegrensede fullmakter for å sikre at målene nås. I praksis betyr dette at idealsamfunnet blir et diktaturstyre. Noen verdier skal altså være fastsatt for all fremtid, umulig å endre på: “Certain political principles should be made permanent and un-alterable in the future” (ibid 1188). Breivik presiserer at ettpartistyre ikke er ønskelig:

We must avoid a one-party-state system as this is not desirable in the long run. As long as we have implemented permanent mechanics in relation to cultural areas (culture, procreation, defence-security, immigration) we can afford to continue to guarantee balanced political representation on a majority of other areas (ibid).

Breivik ser kanskje for seg et demokrati innenfor disse kulturelle begrensningene, selv om det altså verken skal være tillat å være multikulturalist, “ekstrem-egalitær” eller muslim.

Media skal styres i en annen retning og det åpnes for sensurering:

A minimum of 50% of all journalists should be nationalist oriented individuals (anti-multiculturalist). Multiculturalist media programs which are directly or indirectly undermining national cohesion or the political doctrines related to newly adopted birth policies will be prevented or may be restricted to liberal zones of that country. There will be certain censoring of anti-national/Marxist programs until liberal zones has been created (ibid 789).

For å skape et monokulturelt samfunn vil Breivik føre en hard linje i forhold til muslimer. Muslimer som lever på europeisk jord får to alternativer: assimilering eller deportasjon (ibid 809-810). Assimileringen går ut på å konvertere til kristendommen og endre navn til et kristent eller europeisk navn (ibid). Det skal ikke være lov å praktisere morsmål som for eksempel arabisk, somalisk og urdu (ibid). Breivik tar til orde for: “Support for the banning of the Quran and the Hadith (...). Mosques and Islamic cultural centers are to be demolished or converted. Crime would go down by more than 50%” (ibid 1243; 1302). Kriminalitet knyttes altså til islams tilstedeværelse. Alle moskeer og all arabisk kunst skal fjernes: “All

traces of Islamic culture in Europe will be eradicated, even locations considered Historical” (ibid 809-810). Det vil ikke være lov å feire islamske høytider. I tillegg vil Breivik forby korrespondanse med muslimer i utlandet: “All forms of correspondence (electronically, telephonic etc.) with Muslims living abroad is strictly forbidden. This includes contact with Muslim family in the country you originated from (...)” (ibid). Han vil også forby reiser til muslimske land: “All travel to Muslim countries/territories or to any country where Muslims make out more than 20% of the population is strictly prohibited” (ibid).

Assimileringsperioden vil vare i minst 50 år. Mistilliten er så stor at det åpnes for overvåkning for å unngå svik - “al-taqiyya”: “Various measures will be used for monitoring individuals who has accepted the assimilation policies to ensure that they are not trying to perform al-taqiyya” (ibid).

For å skape enhet i samfunnet må befolkningen bli enhetlig, og det som ikke passer inn må fjernes eller slås brutalt ned. 2083 åpner for straffemetoder som deportasjon og henrettelse:

A three-strike-rule should be used as a method for crime prevention directed against any and all criminals. Third strike leads to either execution or losing the citizenship followed by subsequent banishment/deportation from the European Federation territory (ibid 1205).

Dødsstraff beskrives som et av de forenende prinsipper for fremtiden (ibid 1242). Lojalitet - i motsetning til svik - er en viktig positiv verdi for Breivik: “Needless to say; individuals that have proven to be disloyal (by directly or indirectly supporting cultural Marxism/multiculturalism) will have no future in Europe and will be deported” (ibid 1167). Det er altså ikke bare muslimer som kan deporteres.

Det at eugenikk er et tema i 2083 reiser spørsmålet om rasemessig enhet også er et mål. Eugenikk er en del av politikken som inngår i Breiviks idealsamfunn. Det fins positiv og negativ eugenikk: “Man kan hindre utbredelsen av uønskede arveanlegg (*negativ eugenikk*) [og] man kan øke utbredelsen av ønskede arveanlegg (*positiv eugenikk*) (...)” (SNL 2013b). I dag anses eugenikk for å være en etisk uakseptabel praksis (ibid). Historisk sett har det blant annet innebåret tvangssterilisering:

I Tyskland rettet rasehygienegruppene seg ikke bare mot jøder, men også mot mennesker med medfødte sykdommer. Under nazistisk styre førte utviklingen fra tvangssterilisering til eutanasi (barmhjertighetsdrap) av det som ble kalt “verdiløse mennesker” (uhelbredelig syke, mentalt syke og psykisk utviklingshemmede) og videre til de store folkemord i gasskamrene. Etter dette er begrepet eugenikk kompromittert for all ettertid (ibid).

Men Breivik bruker altså begrepet. I hans idealsamfunn skal ikke lenger befolkningsnedgangen kontres ved hjelp av innvandring, men ved reproduksjonstiltak og eugenikk. Dette anses også som nødvendig for å redde “den nordiske gentyper” fra utryddelse:

The Nordic genotypes might be wiped out within 200 years and yet not a single counter-measure has been employed to prevent this from happening due to the fact that it is considered politically incorrect. (...) One solution will be by introducing negative eugenics programs combined with ethnic segregation somewhat similar to some policies of the Third Reich (ibid 1190).

Det åpnes blant annet for surrogati for “nordiske gentyper”:

The usage of large scale surrogacy facilities as a secondary reproduction option for countries to compensate for non-sustainable fertility rates. The donors of eggs and sperm will then exclusively carry the Nordic genotypes (ibid).

Målet er å skape “biologisk perfektjon”:

Biological perfection - reprogenetics

The Nazis destroyed the reputation of “eugenics” by combining it to scientific racism and mass extermination. But seeking biological perfection is still a logical concept and I don't see why we should abandon it. We just have to make sure that we offer it as a voluntary option to everyone or at least start by legalising it (promotional voluntary reprogenetics or private reprogenetics). We should legalise reproductive technologies that will allow parents to create offspring with biological improvement (reprogenetics). This must be a non-coercive form of biological improvement which will be predominantly motivated by individual competitiveness and the desire to create the best opportunities for children (ibid 1200).

Verdifullt arvemateriale skal samles og sikres i en genbank. Dette er også for å redde den lysshudede nordiske “gentyper” (ibid 1194; 1153). Argumentasjonen går på å bevare en “gentype”, ikke å utrydde et folk slik Hitler så for seg.

Videre har Breivik mange forslag som både handler om reproduksjonspolitik og om å gjenreise patriarkiet. Breivik vil at abort kun skal tillates dersom graviditeten er et resultat av voldtekt, hvis morens liv er i fare eller hvis fosteret har mentale eller fysiske skavanker (ibid 1179). Unntaket er i de liberale sonene, som jeg vil komme tilbake til. Breivik vil også stramme inn både på tilgangen til prevensjon og seksualundervisning. Igjen drømmer han seg tilbake til 50-tallet:

Contraceptive pills and equivalent methods will be severely restricted in conservative territories. The liberal zones may be exempt by this rule. (...) Sexual education in schools should be limited to that of 1950/60 Western Europe. The liberal zones may be exempt by this rule (ibid).

Breivik er som nevnt opptatt av å finne måter å øke fødselsratene på når man ikke lenger har innvandring. Det blir blant annet nødvendig å forsøke å unngå at kvinner velger høyere utdanning enn bachelorgrad:

Sex should only be encouraged within the boundaries of marriage. This alone should increase the fertility rate by 0,1 points.

*(...) **Making abortion illegal:** A re-introduction of the ban on abortion should result in an increased fertility rate of approximately 0,1-0,2 points but would strip women of basic rights.*

*(...) **Women and education:** Discourage women in general to strive for full time careers. This will involve certain sexist and discriminating policies but should increase the fertility rate by up to 0,1-0,2 points (ibid 1181).*

Breivik vil også kjønnssegregere skoler og høyskoler (ibid 1198). Mest av alt ligner slik politikk på islamistenes. Det skal være mer disiplin både i hjemmet og i skolen og det åpnes for fysisk avstraffelse i skolen:

More discipline at home, and school. This includes allowing physical disciplinary methods in extreme cases where this is needed (It is always needed as a last option). Because it is essential that children show the proper respect for the adult and know that the adult has the required "sanction methods/tools" in their arsenal without the fear of being persecuted by the state. A society (school institutions especially) cannot function properly without the right to allow physical disciplinary methods in extreme cases (ibid 1146).

Breivik vil styrke fedres posisjon i barnefordelingsaker: "Fathers should be favored (prerogative rights) when child custody cases are decided in courts" (ibid 1145).

Kjernefamilien skal også styrkes (Breivik 2011: 1146; 1324). Fokuset skal handle om å skape trygge rammer for barn: "As for marriages, a man has to realise that marriage is not an institution for unlimited sex, but an institution for raising children" (ibid 1176).

Religion spiller også en viktig rolle i 2083s idealsamfunn. Kirkens innflytelse i kulturelle saker skal styrkes (ibid 1223). Breivik vil reformere kirken så den blir katolsk (ibid 1130). Han vil vende tilbake til "våre" katolske røtter:

The Protestant liberal Church defends and encourages the ordination of women, divorce, abortion, the mass scale distribution of contraceptive pills and contributes to glorify homosexuality (including the ordination of homosexuals). When the Church resembles a minimalistic shopping mall, the female priest wears jeans, defends abortion and the mass scale distribution of contraceptive pills, defends the Jihad against the Israelis and lives a sexually active life; then what is the point? We must go back to our Catholic roots. We, the protestant nations of Europe should not forget that we were all Catholics once (ibid 1135).

Kirkens nye rolle henger sammen med det idealiserte fortidsbildet. Breivik mener at kirken har forfalt moralsk og blitt for liberal. Kirken skal være en spirituell forenende kraft og påvirke befolkningen kulturelt:

The goal must obviously not be to create a new theocracy. Europe will still remain predominantly secular. However, the Churches primary role will be to contribute to unity by offering cultural and spiritual opportunities. The Church will once again be allowed to do what it was intended to do; to propagate and maintain cultural unity through pre defined rituals and celebrations. Christendom is after all the primary factor that unites all Europeans (ibid).

Grunnen til at kirken får en fremtredende rolle ser ut til å ligge i forestillingen om kristendommen som *Europas* religion og den eneste religiøse kraften som har potensiale til å samle og skape kulturell enhet i Europa (ibid 1361). Europa skal hovedsaklig forbli sekulært, men Breivik vil gi kirken politisk makt:

The Church will be granted “public monopoly” (school curriculum, government policies) and Christendom will be the only official religion in European countries much like European policies reflected 40-60 years ago. The Church will gain x amounts of seats in the new Parliament but no veto rights. They have a right and a duty to call for military Crusades if any international Christian minority is being threatened by Jihad in other parts of the World. Their advice should be taken under consideration by military leaders and politicians (ibid 1137).

Kirken skal altså få seter i parlamentet og kunne initiere militære korstog. 2083s idealsamfunn skal videreføre den jødiskkristne kulturarven og ha en kristen identitet (ibid 684). Dette beskrives som et forenende prinsipp som skal skape enhet: “[u]nity instead of diversity” (ibid 1135).

Totalitære ideologier

Breivik skiller seg fra det jeg har undersøkt av kontrajihadistisk litteratur i det at han kommer med så detaljerte forslag til samfunnsorganisering. Idéen om et vokterråd har jeg ikke gjenfunnet i de undersøkte kontrajihadistiske bidragene. Jensen er opptatt av fødselsrater og vil sette i gang tiltak for at hvite kvinner skal føde flere barn (Strømmen 2011: 56). 2083 deler kontrajihadismens ønske om en kulturelt homogen befolkning – uten muslimer.

Også kommunismens idealsamfunn inneholder autoritære elementer – som anses som nødvendige for å sikre friheten. Hvordan skulle den kommunistiske drømmen virkeligjøres og organiseres i praksis? Svaret på dette ble at det kun trengtes væpnede arbeidere (Sørensen 2010: 80). De ville utgjøre en slags statsmakt. Dem som ikke levde opp til forpliktelsene i denne staten ville i følge Lenin få “en rask og alvorlig straff” siden “de væpnete arbeidere er

praktiske mennesker og ingen sentimentale intellektualister” (ibid 81). Den sovjetiske grunnloven fastslo at frihetene skulle garanteres “i samsvar med det arbeidende folks interesser” og “med det formål å styrke det sosialistiske system” (ibid 83). Alle borgere skulle jobbe for staten som tjenestemenn (ibid 81). I henhold til Sovjetunionens grunnlov av 1936 skulle frihetene sikres ved at arbeiderne fikk råde over papirlagrene, trykkeriene, gatene, sambandsmidlene, offentlige bygninger og det som ellers måtte være nødvendig (ibid 83). I praksis gis all makt til arbeiderklassen (Larsen 2008: 23).

Både kommunismen og 2083 påberoper seg å være oppskriften på frihet. Men denne friheten er ikke for alle. I likhet med 2083 opererer kommunismen med et ekskluderende fellesskap. I kommunismen er det arbeiderne som får inngå i fellesskapet. Verken 2083 eller kommunismen har plass til dem som ikke blir som “fellesskapsgruppen”. Som i 2083s “administrerte demokrati” må noen undertrykkes. Lenin lovte demokrati “for folket, for flertallet”, men det måtte “nødvendigvis holde et mindretall, utbytterne nede” (Sørensen 2010: 80). Altså ikke demokrati slik man tradisjonelt kjenner det. For eksempel hadde kun proletariatet stemmerett (Sovjetunionens grunnlov 1918). Idéen er at undertrykkerne må undertrykkes. Derfor blir også dette et idealsamfunn uten motsetningen “den andre” representerer.

Også fascismens idealsamfunn ble et diktatur. I fascismen skulle all makt samles i statens hender. Men fascismens form skulle alltid svare til “nødvendigheter i tid og rom” og den måtte derfor være fleksibel (Sørensen 2010:51). Dette er et likhetstrekk med kommunismen. For at helhet – det totale – skal oppnås må grensene vike. Vektleggingen av fleksibilitet kan også tolkes som et strategisk grep for å sikre makt til å gjøre som man vil. Staten er kjerneidéen i den italienske fascismen; det var den som skulle omfatte alt og skape enhet (ibid 52-53). Fascistene hadde en idé om at staten skapte nasjonen og ikke omvendt . Mussolini og Gentile skrev: “For en fascist er alt i staten, og intet menneskelig eller åndelig eksisterer, og enda mindre har det verdi, utenfor staten” og “Utenfor staten kan det hverken eksistere individer eller grupper” (ibid). Statsfikseringen er ekstremkollektivistisk og antipluralistisk. Kun én idé skulle gjennomsyre alt. Staten skulle være en syntese av alle verdier i hele samfunnet og sikre det nasjonale fellesskap (ibid 67). Til forskjell fra 2083 og de andre ideologiene var de italienske fascistene for korporatisme og særdeles opptatte av staten.

De italienske fascistene forkastet troen på enkeltmenneskets rettigheter (ibid 24). Fascistene tok seg friheten til å omdefinere innhold i begreper. I følge Mussolini og Gentile kunne man kalle det fascistiske idealsamfunnet et demokrati dersom man omdefinerte demokratibegrepet til å ikke være et flertallsstyre, men et styre der et kvalitativt nasjonalt fellesskap stod i sentrum (ibid 55). I så fall ble fascismen “den reneste form for demokrati”. (ibid). Men de var altså imot den tradisjonelle betydningen av demokrati. Dette kan minne om Breiviks og Lenins formuleringer på samme punkt. Mussolini var imot liberalismens “abstrakte frihet” og mente at hvis man omdefinerte frihet til å handle om “frihet for virkelige mennesker” så var fascismen “den eneste formen for frihet som kan være virkelig, frihet for staten, og for enkeltmennesker innenfor staten” (ibid 57). Mussolini brukte “totalitær” og “revolusjonær” som honnørord (ibid 48). Hans diktatur skulle bli fantastisk - i motsetning til alle andre diktaturer. 2083 og alle ideologiene deler troen på at de skal skape et fantastisk samfunn ved hjelp av diktatur.

Hitler innførte diktaturstyre og iverksatte terror mot politiske motstandere. Til forskjell fra den italienske fascismen skulle partiet være overordnet staten i det nasjonalsosialistiske riket. Partiet skulle være satt sammen av de “mest handlekraftige og besluttsomme” (ibid 152; 153). Over der igjen skulle føreren stå. Hitler fastslo at: “ledelsen over folket og ledelsen over staten må samles i én person” (ibid). Det var dette som utgjorde førerprinsippet. I nasjonalsosialismen skulle folket få én stemme og det skulle være Hitlers stemme (ibid 155-156). Folk og leder skulle være ett. Alt skulle forenes gjennom arbeid, krig, selvpoppofrelse, lydighet, kjærlighet, “rase” og nasjon (ibid). Foreningen av fellesskapet skulle forsterkes gjennom motstand mot fienden, det onde (ibid). Slik får fienden en funksjon. Førerprinsippet gikk ut på å sikre at “den beste mannen” fikk lede staten med absolutt myndighet (ibid 153-154). Sosial mobilitet var viktig for Hitler som altså så for seg et meritokratiske system. Han ville at de beste skulle komme seg oppover og at de mindre egnede lett skulle kunne fjernes (ibid 155-156). 2083 har ikke det samme førerprinsippet, men kan se ut til å dele noe av ønsket om et mer meritokratiske samfunn. Breivik vil dessuten sette “sin gruppe” i viktige posisjoner. Som Breivik ønsket Hitler å redusere det statlige byråkrati. Årsaken til Hitlers innskrenkning av byråkratiet var at “det nasjonalsosialistiske fellesskapet” måtte være dynamisk og ikke la seg hemme “av et stivt apparat” (ibid 153; 155). Behovet for fleksibilitet er altså et fellestrekk mellom både kommunismen, fascismen og nasjonalsosialismen.

Hvordan skal det islamistiske samfunnet kunne organiseres når ikke mennesker har rett til å styre noe? Khomeini ville at de rettslærde skulle tolke Guds lover og dermed styre landet (ibid 206). Hvis alt menneskelig styre er blasfemisk blir det et tankekors at noen kan ha en slik rolle. I likhet med samtlige aktuelle ideologier er islamismen antidemokratisk.

Qutb unnlot å komme med detaljer om hvordan det nye samfunnet skulle organiseres, for dette ville skrive seg selv når samfunnet ble en realitet (ibid 191). Dessuten måtte samfunnet være dynamisk og ikke låst fast i historien (ibid). Dette er en likhet med kommunismen, fascismen og nasjonalsosialismen. Men målet er altså at samfunnet skal styres av Koranens lover. Mawdudi er tilhenger av strenge straffer som håndsavhugging ved tyveri (ibid 178). Qutb skriver: “De som truer samfunnets generelle sikkerhet, skal straffes med døden, eller korsfestelse, eller få hender og føtter kuttet av, eller bli landsforvist” (ibid 192). I følge Mawdudi følger det av islamske lover at ugifte som engasjerer seg i seksuelle aktiviteter skal straffes med hundre piskeslag og at straffen for utroskap skal være steining (Sørensen 2012: 178). Hizb ut-Tahrir vil at det skal være dødsstraff for frafall fra islam (Sørensen 2010: 212). For muslimer er det kun tillatt å forfekte idéer som er i samsvar med “den korrekte forståelsen av islam” (ibid). Kun én sannhet tillates. Til sammenligning er for eksempel multikulturalistiske idéer forbudt i Breiviks idealsamfunn. Strenge straffer er også et likhetstrekk til Breiviks ideal. Både i islamismen og i 2083 kan de strenge straffene og idéforbudet tolkes som et middel for å fjerne det man opplever som ubehagelig og det som bryter med det perfekte.

4.2.3 Økonomisk politikk

2083

Breivik skriver:

Nevertheless, we, the cultural conservatives must ensure that we continue to have a sustainable economy based on many free market mechanics. Although globalist capitalism is a destructive concept does not mean that localised capitalism mechanics are. There must always be potent incentives for individuals who create work places. A socialist or even a planned economy must be avoided at all costs. Laissez-faire is often used to refer to various economic philosophies and political philosophies (liberalism) which seek to minimise or eliminate government intervention in most or all aspects of society. Pure Laissez-faire capitalism is a globalist concept (no government intervention) and has several drawbacks. Many economical protective measures must be in place securing the

economical sustainability of our cultural conservative economic zone (European Federation) (2011: 1195).

Breivik åpner for nokså frie markedsmekanismer på regionalt plan, og ønsker ikke så mye statlig innblanding. Globale kapitalister inngår imidlertid i fiendebildet, men det har nok mindre med kapitalisme som sådan å gjøre og mer å gjøre med globalt engasjement. 2083 er kritisk til globalisering og vil føre en beskyttende politikk. Globalisering inngår tradisjonelt ikke i høyrevenstreaksen. Breivik er altså en Europaføderalist- men EU-motstander - som vil ha regional kapitalisme med noe kontroll, men ikke global kapitalisme. Føderasjonen skal bestå av Europa og Russland (ibid 1205).

Jensen tar avstand fra sentralisering og omfattende byråkrati: “Excessive Regulation and Centralisation is bad for Freedom and for Prosperity” og “The European Union cannot be anything but anti-liberty because it concentrates far too much power in a centralised bureaucratic system that is almost impossible for outsiders to understand” (2008a). Dette sammenfaller med Breiviks syn: “Super inflated Western European bureaucracies/public sectors should be cut from the current average 50-60% down to aprox 25%” (2011: 1195).

Til tross for at det skal kuttes i offentlig sektor vil det komme nye jobber i tollvesenet siden det skal skapes et skarpt skille mellom Europa og resten av verden. Som følge av skiftet i retning antiglobalisering vil også mange arbeidsplasser som har blitt flyttet ut av Europa gjenetableres innenfor Europa (ibid). Breivik vil tillate gjestearbeidere så lenge det er ikke-muslimske utlendinger (ibid 1196). Disse kan få bo og arbeide i Europa i 6-12 måneder under forutsetning at de bor i segregerte soner. Breivik vil føre en isolasjonistisk politikk: “Foreign ownership of news agencies and/or related media companies should be prohibited.

Exceptions can be made if the foreign entity is considered ‘friendly’ (cultural conservatives)” (ibid 1303). “Kulturkonservativ” betyr altså det gode og vennlige for Breivik.

På en økonomisk høyrevenstreakse kan det se ut som om 2083 plasserer seg et sted i området sentrum-høyre, men ikke ytterst på høyre fløy. Det ser ikke ut til å være snakk om en ekstrem posisjon på den økonomiske høyrevenstreaksen. Dette anses som representativt for kontrajihadismen.

Totalitære ideologier

I det kommunistiske idealsamfunn måtte privat eiendomsrett avskaffes (Sørensen 2010: 70). For Marx var avskaffelsen av den private eiendomsrett en måte å gjenetablere den naturlige orden på (Hansen og Kainz 2007: 65). For å frigjøre folket fra undertrykkelse og skape likhet måtte alle samfunnsressurser og all produksjon være felles eiendom (Larsen 2008: 23). Ingen skulle bli rike på bekostning av andre (ibid). Altså er den økonomiske politikken forskjellig fra 2083.

De italienske fascistene var korporatistiske, men Griffin tolker dette som et historisk betinget trekk (2012b: 6). Forskjellige organisasjoner skulle samarbeide på harmonisk vis og utgjøre deler av helheten: den totale staten (Sørensen 2010: 58-59). Staten skulle styre det økonomiske liv (ibid 61). Når det gjelder økonomisk politikk står derfor fascismen nærmere kommunismen enn 2083.

Hitlers økonomiske ideal var et selvberget system: et autarki (ibid 157). Breiviks isolasjonspolitikken kan minne litt om dette. Hitler var imidlertid tilhenger av omfattende regulering og statlig kontroll av økonomien. Men han forsvarte den private eiendomsretten. Allikevel forestilte han seg et annet system enn det kapitalistiske. Nazistene var uttalte fiender av det kapitalistiske system og borgerskapet (Pellicani 2012: 396-397). Det skulle ikke være tillatt med aksjeselskaper og heller ikke tillat å tjene penger på investeringer (Sørensen 2010: 158). Slike fortjenester skulle tilhøre fellesskapet (ibid). Derfor plasserer også nasjonalsosialismen seg lenger til venstre enn 2083 på en økonomisk høyrevenstreakse.

Flere islamister er antikapitalistisk og stiller seg til venstre for 2083 økonomisk. Kapitalisme forbindes med trosfrihet, ytringsfrihet, eiendomsrett og personlig frihet – friheter som i følge Hamas strider mot islamsk lov (ibid 214-215).

4.2.4 Det religiøse aspektet

2083

Som vist skal kirken ha en fremtredende rolle og utgjøre en forenende kraft i 2083s idealsamfunn (se omtale ovenfor: 4.2.2). I de undersøkte kontrajihadistiske tekstene har jeg ikke funnet det samme fokuset på religion, men de andre ideologiene kan i varierende grad se ut til å ha religiøse innslag. Dette vil jeg kort redegjøre for her.

Totalitære ideologier

I den grad det finnes noe religiøst innslag i kommunismen kan det ligge i den apokalyptiske og deterministiske tenkningen. Det kommunistiske samfunn skulle være sekulært, men ideologien skulle være altomfattende. Også i fascismen er det tydelig at politikken sklir over i en religiøs og deterministisk sfære. Gentile skriver at fascismen var “et religiøst konsept der mennesket blir forstått i sitt iboende forhold til en høyere lov og med en objektiv vilje som overskrider individets partikularitet og hever ham til en bevisst deltager i et åndelig fellesskap” (ibid 63). Dessuten er fascismen full av symboler, ritualer, myter og legender, som i et eventyr – eller som i 2083. Også for Hitler tenderer politikken til å skli over i det religiøse. Men Hitler mente at det skulle være forbudt for kirker å bry seg med samfunnsmessige saker og forkynne en lære som ikke var i tråd med nazismens lære (ibid 144). Mens Marx anså marxismen som vitenskap, anså Hitler nazismens doktrine som synonymt med “sannheten” (ibid). Hitler mente at kristendommen kom til å dø ut av seg selv og at “vitenskapen”/nasjonalsosialismen kom til å vinne (ibid 146). Til tross for dette uttalte Hitler: “Så tror jeg da nu at handle i den almægtige skabers ånd, når jeg siger: Idet jeg vægrer mig imod jøden, kæmper jeg for Herrens værk” (Burke 1997: 12). Islamismen skiller seg ut ved å bruke religionen islam som basis for sin ideologi (Sørensen 2012: 172). Alle andre – rivaliserende - ideologier blir avvist med henvisning til at de er menneskeskapt (Stjernfelt 2012: 218). Allikevel har de andre ideologiene som vist også et religiøst aspekt som kan ha en lignende legitimerende funksjon.

4.2.5 Kjønn og seksualitet

2083

Seksualmoral er et tema i 2083 og i alle ideologiene unntatt i kommunismen. Behovet for enhet, orden og kontroll kan også se ut til å komme til uttrykk i forholdet til seksualitet. 2083 vil ikke bare isolere den muslimske verden, men også opprette “liberale soner” for å stenge ute umoral og promiskuøsitet. I begge tilfeller er det snakk om å skape et trygt og enhetlig samfunn og å sette opp et sikkert gjerde mellom “oss” og “den andre” – eller det uønskede.

2083 bærer på en fortidslengsel også når det gjelder forholdet mellom kjønnene og seksualmoral. Flere av de nevnte organisatoriske ordningene kan forstås ut fra dette. Breivik skriver: “(...) sexual morality in Western Europe has been destroyed by cultural Marxism and liberalism” (2011: 1171). Selv om han hevder at moralen skal være lik for kvinner og menn, kan det virke som om fokuset er noe mer rettet mot kvinners praksis: “The degree of breakdown in sexual ethics or sexual morality is manifested through the young women’s susceptibility to have one night stands, pre-marital sex and the average amount of sexual partners for women during a lifetime” (ibid 1169; 1172). Breivik utleverer også sine venner og familiemedlemmer. På generell basis skriver han: “Approximately 50% of my female friends end up under the definition/category; promiscuous (female sluts) as they have engaged in sexual activity with more than 20 partners” (ibid 1170). I beskrivelsene av disse vennene opphøyer Breivik sin egen person:

I have several other promiscuous (slut) friends and I could list at least 30 male and females in my social environment if I wanted to. I don't blame them personally and it has absolutely nothing to do with envy. I could easily have chosen the same path if I wanted to, due to my looks, status, resourcefulness and charm (ibid 1171).

Umoralen skal det imidlertid bli slutt på i idealsamfunnet. 2083 vil innføre en ny seksualmoral. Breivik har imidlertid et liberalt innslag idet at han vil opprette liberale soner for dem som ikke vil innfinne seg etter de strenge kyskhetsreglene i idealsamfunnet:

So how do we preach chastity to a mob who wants unlimited access to free sex? The answer is that we don't. Instead, we must copy the Marxist strategies by integrating or at least offer any and all liberals the freedom of unlimited sex in a future scenario. We must present concepts that are credible and ensures all aspects of individualism for those who seek it (with the exception of hate-ideologies like multiculturalism, Islam etc). This does not mean that our future societies will end up as anarchies which is what pure liberalism is. The only difference is that we are at the same time presenting concepts of chastity and chivalry at the same time. So how is this possible, how can we ensure that both

conservatives and liberals are happy? The solution is liberal zones segregated from the rest of the society (...) (ibid 1168).

Disse sonene skal være “completely ideologically cut off from the rest of society to avoid cultural contamination” (ibid 1169). Breivik understreker at den form for livsstil som tillates i de liberale sonene er skadelig for kjernefamillien og for samfunnet som helhet (ibid 1209). Selv om det kan virke som om kulturmarxismebegrepet - og fiendegruppen - kan inkludere liberalere så tyder dette på at Breivik vil tillate noen liberale mennesker å leve innenfor idealsamfunnet - i de liberale sonene, vel å merke. Det kan kanskje være snakk om eventuelle ikke-multikulturalistiske liberalere.

Breivik skriver:

Furthermore, we should not judge females harder than males as the same sexual moral should apply for them as well. So instead of justifying and propagating “traditional male moral” to both genders, we should instead implement new sexual ethics for all (primarily through the strict regulation of media after we seize political and military power within 20-70 years). Artists such as Madonna, Lady Gaga and Christina Aguilera and series such as Sex and the City must be considered political activists/political movements and the lifestyles they propagate considered political propaganda. Alternatively, artists/series/movies propagating/glorifying promiscuity must be restricted to liberal zones (ibid 1172)

Mediene skal reguleres i tråd med den nye moralen. Pressefriheten vil derfor begrenses betydelig. Media skal også sensurere “destruktive livsstiler” som hiphopkultur, bortsett fra i liberale soner (ibid 1209). Under konservativ mediepolitikk skriver Breivik:

The mass media are currently actively glorifying/encouraging “sex and the city/Madonna” lifestyles which involves the glorification of casual sex, multiple sex partners and generally an extremely liberal individualistic lifestyle hostile to the traditional nuclear family values (ibid 1181).

Kvinnen skal få en ny rolle i idealsamfunnet:

No longer should women be pressured to have equal success regarding their career as males. Womens “new role” should be actively illustrated and glorified through series, movies and commercials. This will involve significant restrictions in media freedoms and rights. These restrictions and reforms will result in an increased fertility rate of approximately 0,2-0,3 points (ibid).

Breivik beskriver forfallet: “At that point you are 30-40 years + without a family, without children. It’s the destructive and suicidal ‘Sex and the City’ lifestyle (modern feminism, sexual revolution) which we are taught to revere as the truth” (ibid 1402). Breivik skriver at

“[s]exual desire can cause people to place primitive instinct ahead of intellect” (ibid 1176) og fortsetter:

The illusion about love in a relationship between a man and a woman is the sum of irrational feelings based on desire. When love fades, and it always does, there is little to hold the relationship together. The mass media has been allowed to condition people to believe in a myth that does not exist. A marriage must be forged as an institution for the raising of children. Marriage must be based on a specific agreement between a man and a woman who creates an advanced pact which must have a minimum validity of at least 20 years. This pact must be forged upon the mutual interest to achieve a goal based on cooperation, on friendship, proper communication and on mutual respect - not on love. The irrational emotions known as desire are often mistaken as love. Irrational desire must never be the fundament of marriage, however love may eventually come, and it is something that is built over time (ibid).

Breivik nevner virkningen av det han kaller “excessive sexuality” eller en promiskuøs livsstil: “Excessive sexuality is a kind of addiction resulting in both physical and social effects”, “Sex may hinder one's spiritual development” og “Sexuality asserts itself in the human mind by releasing neurochemicals comparable to addictive drugs into the brain” (ibid 1175-1176). Derfor trengs det et antipromiskuøst skifte:

The idea and illusion of romantic love should be challenged and deconstructed. Excessive sexuality is a kind of addiction resulting in both physical and social effects, and contributes to disrupt relationships and causes people to lie and cheat to achieve the pleasure of sexual gratification. Excessive promiscuousity (sexuality) is the cause of many of the problems in our society. We shouldn't necessarily adapt an anti-sexual stance but at least an anti-promiscuous stance. Promiscuousity should be demonised by the media, but instead they encourage promiscuous lifestyles (ibid).

Her knyttes det seksuelle forfallet til samfunnets problemer. Han beskriver at hans egen familie ble ødelagt på grunn av “(...) secondary effects of the feministic/sexual revolution” (ibid 1172). Breivik beskriver en følelse av skam:

I feel shame on behalf of my city, my country and my civilisation. I loathe the post war conservatives for not being able to halt the Marxist Cultural Revolution manifested through the 68 generation. And I am now committed to contribute to end this diseased culture, lead by the cultural relativists/cultural Marxist regime (ibid 1171).

Hos både Breivik og Jensen finner man utsagn som kan tyde på en generell forestilling om mannen som truet av kvinnen. Dette inntrykket kan man også få av å lese islamistens Qutbs tekster. Breivik skriver:

Females have a significantly higher proportion of erotic capital than males due to biological differences (men have significantly more prevalent sexual urges than females and are thus easily manipulated). The female manipulation of males has been institutionalised during the last decades and is a partial cause of the feminisation of men in Europe. This highly underestimated factor has contributed to the creation and rise of

the matriarchal systems which are now dominating Western European countries. European women, in light of the feminist revolution, are now considerably more influential than men due to the sum of all forms of capital (ibid 1177).

Breivik mener altså at Europa er et matriarki, dominert av kvinner.

Hos Både Breivik og Jensen manifesterer gruppetenkningen seg også i synet på kjønnene. Jensen ser for seg at variasjonene i kjønnes karakteristikk er større enn individuelle forskjeller: “Women are more naïve, and less willing to rationally think through the long-term consequences of avoiding confrontation or dealing with unpleasant realities now” (2006b). Jensen antyder at kvinner er underdanige og derfor vil ha innvandring av dominante muslimske menn (ibid). Jensen skriver om kjønnes forskjellige “natur”:

Blog reader Tim W. thinks women tend to be more selfish than men vis-a-vis the opposite sex: “Men show concern for women and children while women.... well, they show concern for themselves and children. I'm not saying that individual women don't show concern for husbands or brothers, but as a group (or voting bloc) they have no particular interest in men's well-being. Women's problems are always a major concern but men's problems aren't. Every political candidate is expected to address women's concerns, but a candidate even acknowledging that men might have concerns worth addressing would be ostracised.” What if men lived an average of five years and eight months longer than women? Well, if that were the case, we'd never hear the end of it: “Feminists and women candidates would walk around wearing buttons with 'five years, eight months' written on them to constantly remind themselves and the world about this horrendous inequity. That this would happen, and surely it would, says something about the differing natures of male and female voters (2007b).

Jensen skriver: “Even though women can take steps to protect themselves, the primary responsibility for protection will probably always belong to men. Women will thus only have as much freedom as their men are willing and capable of guaranteeing them” (2006b).

Breivik skriver om kjønnsforskjeller:

The primary trait and value that a majority of women propagate is “compassion”. While compassion is not always a negative thing it can severely cripple fields/committees who rely on a minimum degree of cynicism such as the following fields:

Discipline at school (penal policies)

Discipline in the community (penal policies for criminals, rehab policies for drug addicts)

Immigration policies

Defence policies

Business policies (international trade)

Church

Education sector (feminisation of boys)

Domestic polices (the father must always be the head of the family and the laws of the country must reflect this especially relating to custody rights, in relation to divorce etc. (Breivik 2011: 1178).

Under teksten ser det ut til å ligge en forestilling om at kvinner og menn er vesensforskjellige grupper. Sammen med argumentet om at kvinnen skal bære frem barn, ser de angivelige forskjellene mellom kjønnene ut til å utgjøre begrunnelsen for kvinnens underordnede posisjon i idealsamfunnet.

Totalitære ideologier

2083 vil til en viss grad undertrykke kvinner og gjenreise patriarkiet. Noen av tankene knyttet til dette deles av Jensen.

Kommunismen har derimot kvinnefrigjøring som ideal og vil likestille kvinner og menn (Sørensen 2010: 73). Dette er forskjellig fra både 2083, fascismen, nasjonalsosialismen og islamismen. I en tale i 1918 uttalte Lenin: “One of the primary tasks of the Soviet Republic is to abolish all restrictions on women's rights” (Lenin 1918). Kvinner fikk også friheten til å stemme og stille til valg i Sovjetunionen (Sovjetunionens grunnlov 1918). Men i praksis ble det begrenset reell frihet både for kvinner og menn.

Fascismens kvinnesyn har derimot likhetstrekk med 2083. Durham skriver at den italienske fascismen ble en antifeministisk bevegelse på slutten av 1920-tallet (1998). Regimet var bekymret over lave fødselsrater og menns høye arbeidsledighet, og dette påvirket deres politikk i forhold til kvinner. Mussolini var også bekymret over både Italias og Europas fødselsrater, og anså kontinentet som truet av voksende land som Russland og Kina. De fallende fødselsratene i Europa knyttet han til kvinnefrigjøringen (ibid). Dette gjør også Breivik.

Hitler deler 2083s gruppetenkning i forhold til kvinner. Han uttalte at “[m]annens verden er enorm sammenlignet med kvinnens” og at “[m]annen er opptatt av sin plikt, bare av og til ofrer han kvinnen en tanke” (Sørensen 2010: 158). Kvinnen var derimot kun opptatt av mannen, i følge Hitler. Derfor var intelligens en irrelevant egenskap hos kvinner; deres oppgave var å føde “rasemessige sunne barn” (ibid 159). Fokuset på at kvinner skal føde barn ser altså ut til å gå igjen både hos Breivik, Mussolini og Hitler. Alle tre er også opptatt av moralsk forfall.

Jøden ble utpekt som skyldig i ødeleggelsen av seksualmoralen i Weimar-republikken. Hitler skrev: “Hele vårt offentlige liv ligner i dag et drivhus for seksuelle forestillinger og tillokkelser” (ibid 128). Denne bekymringen om seksualmoralen gjenfinnes i både kontrajihadismen og islamismen, men ikke i kommunismen. Hitlers *Mein Kampf* beskriver Tyskland som den “afhornede Siegfried” og massene som “feminine” i begjær etter en dominerende alfahann (ibid). Jøden kan se ut til å bli en forførende rival (ibid). Dette kan minne om 2083 idet at samfunnet beskrives som feminisert, mens den muslimske mannen beskrives som dominerende og en som ender opp i seng med “egne” europeiske kvinner.

2083 har påfallende paralleller til islamismens forhold til seksualitet og kjønn. Islamske lover er i følge Mawdudi ikke skapt for “skitne samfunn der seksuell opphisselse florerer, der nakenbilder, obskøne bøker og vulgære sanger er blitt vanlige forlystelser, der seksuelle perversjoner har tatt kontrollen over kinoer og alle andre fornøyelsessteder” (ibid 178). Qutb beskriver vestlig seksualmoral: “Tenk på den dyriske friheten de kaller ‘fri kjønnslig omgang’, det slavemarkedet de kaller ‘kvinnefrigjøring’ og det tåpelige og skadelige regelverket rundt ekteskap og skilsmisse som står i motstrid til livets faktiske krav” (ibid 186-187). Qutb skriver:

If the family is the basis of the society, and the basis of the family is the division of labor between husband and wife, and the upbringing of children is the most important function of the family, then such a society is indeed civilized. In the Islamic system of life, this kind of a family provides the environment under which human values and morals develop and grow in the new generation; these values and morals cannot exist apart from the family unit. If, on the other hand free sexual relationships and illegitimate children become the basis of a society, and if the relationship between man and woman is based on lust, passion and impulse, and the division of work is not based on family responsibility and natural gifts; if woman's role is merely to be attractive, sexy and flirtatious, and if woman is freed from her basic responsibility of bringing up children; and if, on her own or under social demand, she prefers to become a hostess or a stewardess in a hotel or ship or air company, thus spending her ability for material productivity rather than in the training of human beings, because material production is considered to be more important, more valuable and more honorable than the development of human character, then such a civilization is 'backward' from the human point of view, or 'jahili' in the Islamic terminology.

The family system and the relationship between the sexes determine the whole character of a society and whether it is backward or civilized, jahili or Islamic. Those societies which give ascendance to physical desires and animalistic morals cannot be considered civilized, no matter how much progress they may make in industry or science. This is the only measure which does not err in gauging true human progress (Qutb 1964: 79)

Her kommer det todelte verdenssynet til uttrykk. Enten er verden tilbakestående eller sivilisert, “jahili” eller islamsk. For øvrig er sitatet svært likt Breiviks argumentasjon om samme tematikk. Breivik mener i likhet med Qutb at seksuelt samkvem mellom menn og kvinner primært skal finne sted innenfor ekteskapet, og at dagens utbredte praksisen med seksuelle relasjoner utenfor ekteskapet utgjør en trussel for både kjernefamilien og samfunnet. Breivik deler Qutbs bekymring for seksuelle forhold basert på lidenskapelig tiltrekning og impulser. Som Qutb gjør Breivik koplingen mellom fallende fødselsrater og moralsk forfall og lager politikk ut av dette.

Breivik skriver en hel del om seksualitet i manifestet. Mawdudi skrev bortimot hundre sider om det seksuelle forfall (Gardell 2005: 58). Også han kopler seksualitet til sivilisasjonskrise og hevdet at den seksuelle praksisen truet hele sivilisasjonen:

I så emosjonelt og seksuelt ladde omgivelser er det ikke til å unngå at den nye generasjonen blir fysisk og psykisk svak, den intellektuelle utvikling hemmet og dens mentale energier forringet. I en slik situasjon hersker uanstendigheten, veneriske sykdommer spres, prevensjonsmidler og aborter florerer og menn og kvinner kopulerer som dyr. Et slikt nivå av promiskuitet kan ikke annet enn å ødelegge hele den menneskelige sivilisasjon (ibid).

Igjen er det stort overlapp med Breiviks idéer om en sivilisasjon som svekkes på grunn av indre forfall, hans bekymring over promiskuitet og det høye antallet aborter, samt sykdomsterminologien. Mawdudi mente at en sivilisasjon var dømt til undergang dersom den ikke kunne klare å hankses med den seksuelle energien på en samfunnsoppbyggende måte (ibid 56-57). Det kan se ut til at Breivik deler denne oppfatningen. For begge blir det essensielt å holde familien - sivilisasjonens hjørnestein – sammen (ibid). Løsningen blir å kurgi seksualiteten utløp innenfor ekteskapet. Dette er også Breiviks løsning, sett bort fra de liberale sonene.

Til tross for det konservative kvinnesynet enkelte fremtredende islamister står for, kan de se ut som om al-Qaida begynner å åpne for kvinnelig deltakelse i “den hellige” krigen (PBS Newshour 1996). Professor Katharina Von Knop har kommet frem til at kvinner utgjør en stadig viktigere rolle i al-Qaida, og ikke bare som støttespillere, men som utøvende terrorister (2007). Kvinnelig deltakelse blir mer og mer akseptert og ønsket (ibid). Dette kan imidlertid tolkes som en utvidelse av kvinnens rolle i en unntakstilstand eller krig, fremfor en ønskelig tilstand i idealsamfunnet.

4.3 Revolusjonen

Det fullkomne samfunn må i følge alle de totalitære ideologiene skapes gjennom revolusjon – det komplette brudd med det bestående. Aspekter jeg vil belyse i denne delen er forestillingen om en utvalgt gruppe avantgardister med klarsyn og handlekraft (4.3.1), og hvordan den revolusjonære strategien er beskrevet (4.3.2). Vold beskrives som en sentral og nødvendig del av revolusjonen. Til slutt vil jeg vurdere hvordan de ulike ideologiene søker å legitimere dette (4.3.3).

4.3.1 Forestillingen om de utvalgte

Et trekk som ser ut til å gå igjen i den totalitære litteraturen er en forestilling om at noen er spesielt utvalgt. De utvalgte er dem som undergangen ble åpenbart til og de som derfor besitter unik kunnskap som er ukjent for nesten alle andre. Den apokalyptiske fortellingen åpenbares av de utvalgte. De utvalgte former så en revolusjonær fortropp. De har fått det ærefulle oppdraget å redde verden fra undergangen - gjennom revolusjonen. Det er denne gruppen som skal skape og forme idealsamfunnet.

2083

I 2083 er de utvalgte motstandsbevegelsen mot islamiseringen av Europa. For dem innebærer dét å redde sivilisasjonen å gjennomføre omfattende henrettelser. Motstandsbevegelsen består av “innfødte europeere”. Blant dem er noen angivelig “tempelriddere”. Breivik er inspirert av den historiske kristne ridderordenen fra 1119. I følge Breivik eksisterer det altså en slik orden også i dagens samfunn. Han undertegner selv med tittelen tempelridder. Tempelridderne (“KT”) er Breiviks gruppe og de skal ha en overordnet rolle som revolusjonens fortropp. Alle kulturkonservative europeere skal derunder forenes: “Unification of all European cultural conservatives under the KT banner” (Breivik 2011: 1164). Breivik skriver at ridderne skal ta makten, samt dømme og straffe “forrædere”:

The European Military Order and Criminal Tribunal (the PCCTS - Knights Templar) was created by and for the free indigenous peoples of Europe. One of the primary purposes of the tribunal and order is to attempt/contribute to seize political and military control of Western European multiculturalist regimes and to try, judge and punish Western European cultural Marxist/multiculturalist perpetrators (category A, B and C traitors) for

crimes committed against the indigenous peoples of Europe from 1955 until this day (ibid 817).

Ridderrollen romantiseres. Den innebærer å ofre seg som en martyr: “Virtues such as the willingness to martyr oneself for the cause, the exercise of discretion, voluntary poverty and devoted obedience to the principles are mandatory for all Justiciar Knights” (ibid 818). I tillegg skal ridderne støtte Israels kamp mot islamister, og frigjøre kristne i Midtøsten fra islamsk styre (ibid). Breivik beskriver et hierarki for tempelridderne som viser at ære er et viktig aspekt (ibid 819-821). Dette inntrykket forsterkes gjennom beskrivelser av ritualer for falne riddere, gravsteiner, medaljer, sverd, utmerkelse og uniformen (ibid 1072-1102). Ridderordenen skal utdanne folket. I dette ligger det implisitt en forestilling om at ridderne er hevet over resten av befolkningen: “We will educate the European peoples about the ongoing political, social and demographical development” (ibid 822). Et annet sted skriver han: “People in general will oppose us as default because they do not know what we know” (...) (ibid 1350). Manifestet inneholder et forslag til rettsaktale:

You may judge me today, but history will judge you. History will show that you condemned an innocent here today, a member of the National Resistance Movement. History will show that you condemned a protector of freedom, a protector of our country, a protector of our culture, a protector of our identity, a protector of Christendom and a protector of our people. History will show that you soaked your hands in blood here today (ibid 1110-1111).

Den forestilte klarsyntheten er tydelig. Historien vil vise hvem som har rett. Breivik skriver: “Most people will today openly condemn us as terrorists. However, a hundred years from now we will be celebrated as pioneers, as heroes who gave their lives combating a tyrant oppressor” (ibid 1350). Breivik skriver om perfekte riddere:

*A Perfect Knight fights even from the afterlife
They may physically kill a Justiciar Knight, but your name will be remembered for centuries. Your story will be told to future generations which will significantly contribute to the morale in the emerging Western European conservative resistance movement. (...) You will forever be celebrated by your people as a martyr for your country, protecting your culture and fighting for your kin and for Christendom. You will be remembered as a conservative revolutionary pioneer, one of the brave European Crusader heroes who said; enough is enough (...) the fearless and selfless protectors of Europe, The Perfect Knights. For there is no greater glory than dying selflessly while pro-actively protecting your people from persecution and gradual demographical annihilation. We are destined to win in the end, as our people, all Europeans, are gradually waking up from their slumber and realising the deceitfulness and suicidal nature of multiculturalist doctrine. We do not only have the people on our side, we have the truth on our side, we have time on our side, we have the will of our ancestors and the will of God on our side.” (...). This is why we are willing to martyr ourselves for the cause, for the greater good of our people. Do not mourn us but celebrate us instead; and celebrate all European patriotic martyrs who HAS fought*

and ARE still fighting for you and for your family. Because after all; we are fighting for the freedom of all Europeans. We must fight on behalf of our brothers and sisters because the great majority of our women, the ignorant, the weak, the impaired, the cowardly and the selfish are either unable or unwilling to fight (ibid 940-941).

Å vinne er ridderens skjebne og Guds vilje. Sitatet viser også at ridderen er helten i historien: det fins ingen større ære. Dette gir assosiasjoner til det jihadistiske martyriet. I tillegg skilr politikken her inn i en religiøs sfære med tydelig deterministisk tenkning. Som vist mente også Hitler at han kjempet Guds kamp. Sitatet viser forestillingen om at folket er uvitende. Teksten viser også Breiviks påståtte altruisme, som det vil bli redegjort for i kapitlet om moral. Breivik beskriver punktvis forskjellige måter martyriet kan foregå på. Så skriver han:

Points 1-3 are considered standard martyrdom deaths, under canon law, which guarantee an abundance of grace and the entry to heaven. (...) In point 4, a Justiciar Knight would have fulfilled his pact with God (in which he made during the initiation rite) which will lead to him acquiring an abundance of grace regardless of outcome of the operation, as long as he did his best. Because in light of the Knights Templar initiation rite; the candidate has already forfeited/surrendered his life to God and the struggle for the preservation of European Christendom. As such, life – God’s gift, has already been “spent” on the struggle. You cannot “take/kill” something that has already been voluntarily sacrificed. Therefore, in reference to point 4, God’s gift of life is not wasted but has instead more or less fully been used in a manner which pleases God. As such, he is sacrificing the most divine gift, life itself, in service of others and in service of God. This is considered to be the most noble and glories act a human being can ever hope to achieve (ibid 1347).

Sitatet viser likheter til det jihadistiske martyriet. Martyrene loves belønning i det hinsidige fordi de kjemper Guds kamp. Å ofre sitt eget liv anses som Guds ønske. Breivik påstår at det ligger edle hensikter bak de grusomme handlingene: “I chose selflessness, to resist a tyrant oppressor by all means necessary. I couldn’t live my life as a cowardly hypocrite, sticking my head in the sand” (ibid 1359). Han hevder at det skal ligge kjærlighet bak: “Although I do admit that I am disgusted by the current development, I would rather say I’m driven by my love for Europe, European culture and all Europeans” (ibid 1382). Den samme påstanden om bakenforliggende kjærlighet oppga Breivik til de sakkyndige: “Viktigst (...) er det likevel at operasjonen uttrykker min kjærlighet til mitt eget folk og land, og er mitt bidrag til å bli kvitt ondskapen i landet” (Husby og Sørheim 2011: 141). Breivik påstår at han er edlere enn de aller fleste:

It’s human nature to be selfish, to seek admiration, love and affection. This is why very few people will have the self insight, the ideological and moral confidence and strength to act selflessly on behalf of their own countrymen on their own initiative without a solid hierarchical organisation or country supporting and encouraging them. We have taken these thankless tasks upon ourselves because we possess these traits; the self insight,

the ideological and moral confidence and strenght and we are willing to sacrifice our lives for our brothers and sisters, even though they will openly detest us (2011: 1383).

De utvalgte har altså spesielle egenskaper som gjør dem særlig egnet til å lede revolusjonen.

Totalitære ideologier

Jeg har ikke gjenfunnet ridderkonseptet i de undersøkte kontrajihadistiske tekstene.

Forestillingen om korsfarere kan imidlertid gjenfinnes i enkelte høyreekstremistiske miljøer.

For eksempel har EDL en “biker division” som kaller seg “EDL Crusaders”. De

kontrajihadistiske tekstene jeg har tatt for seg har ikke den samme klare beskrivelsen av en selvoppnevnt revolusjonær fortropp og en revolusjonær strategi som Breivik. Dette vil bli ytterligere problematisert i delen om revolusjonær strategi (4.3.2). Men som vist deler Jensen forestillingen om å besitte unik kunnskap om fremtiden.

Marx og Engels mente de hadde innsikt som var ukjent for de fleste i arbeiderklassen. De trodde de hadde kjennskap til historiens gang (Sørensen 2010: 95; 119). Derfor skulle de formodentlig selv inngå i det de kalte proletariatets fortropp (Watkins 1965: 53).

I fascismen gjenfinnes det samme idealet om å ofre seg som man finner i 2083. Det å dø for fedrelandet ble idealisert (Sørensen 2010: 51). Som Breivik opphøyet Mussolini seg selv og avsluttet sin selvbiografi med: “Jeg har utslettet all egeninteresse i meg selv”, “Jeg erklærer meg som deres [det italienske folkets] tjener. Jeg føler at alle italienere forstår og elsker meg” (ibid 52). Mussolini ble dyrket gjennom en førerkult der han ble ansett som Messias, lovgiver, statsmann, filosof, kunstner, forfatter, universalgeni, frelser, profet, apostel, Guds utsendte, ufeilbarlig lærer, skjebnens utvalgte, en handlingens mann, “den største tenker gjennom tidene [og] (...) en syntese av alle former for storhet” (ibid 63). Mannen ble sammenlignet med Augustus, Cæsar, Napoleon, Machiavelli, Sokrates, Platon, Frans av Assi, Jesus og Gud (ibid). En av hans beundrere skrev “Gud og Historien betyr i dag Mussolini” og “Revolusjonen er Ham; Han er Revolusjonen” (ibid).

Lederkulten var enda større i nasjonalsosialismen. Hitlers monologer viser at Hitler høsten 1941 var sikker på at han allerede hadde vunnet kampen (Sørensen 2010: 134). Hitler skrev: “Jeg opplever meg bare som en fullfører av en historisk vilje” (ibid 136-137). Også han oppførte seg som en som trodde han var klarsynt, en historiens forløser. SS-mennene anså

dessuten seg selv som utvalgte som hadde fått oppdraget å rense Tyskland for den forestilte jødiske sykdommen (Borchgrevink 2012: 317).

Idéen om å være utvalgt til å rense verden går igjen i islamismen. Oppgaven er så viktig at troende plikter å gi sitt liv om nødvendig, i følge Qutb. Krig blir en plikt, selv om det tradisjonelt i islam kun er statsoverhodet som har rett til å erklære krig under gitte betingelser (Stjernfelt 2012: 135). Men islamister mener at de har denne retten, akkurat som Breivik tror han kan bestemme hvem som får leve og dø. I likhet med de andre ideologiene vil Qutb etablere en fortropp når idealsamfunnet skal etableres: “Det er nødvendig med en fortropp som fastholder beslutningen og følger veien gjennom det opprørte havet *jahiliyya* har bredt ut over hele jorden” (Sørensen 2010: 199). I likhet med Breivik er islamistiske terrorister villige til å ofre sine egne liv. Sammenslutningen al-Qaida hyller også martyriet og blir kalt “dødens elskere” (ibid: 217). Martyriet er ærefullt, og ære var viktig for Osama bin Laden. Det kan virke som om det er snakk om å gjenopprette tapt ære som følge av ydmykelse og nederlag. I sin fatwa – krigserklæring - skrev bin Laden: “(...) Let me die dignified in wars, honourable death is better than my current life. (...) Death is better than life in humiliation! Some scandals and shames will never be otherwise eradicated” (PBS 1996). 2083 kan ha en parallell til dette. Mantraet til Breiviks riddere er: “Martyrdom before Dhimmitude” (2011: 818). Det kan virke som om Breivik anser det at Europa angivelig underkaster seg muslimer (“dhimmitude”) som en stor skam. Også samfunnets feminisering og seksualisering beskrives av Breivik som skamfullt. Døden er bedre enn ydmykelse, og dermed blir martyriet en mulighet.

4.3.2 Revolusjonær strategi

I denne delen vil jeg gjøre rede for hvordan “de utvalgte” i 2083 og i ideologiene beskriver at de vil gå frem for å skape idealsamfunnet.

2083

2083s strategi innebærer massiv voldsbruk som en del av en europeisk revolusjon. Hos Breivik er det verdensbildet som fører til at vold mot multikulturalister og deportasjon av muslimer blir nødvendigheter:

In fact, if they (the cultural Marxists) against all odds renounced multiculturalism today, halted all Muslim immigration and started deportation of all Muslims I would forgive them for their past crimes, and I think most Europeans would as well, despite the fact that more than 15 000 Europeans have died and 500 000 have been raped and/or ravaged physically or mentally due to multiculturalism. If they refuse to surrender before 2020 it will be no turning back. We will eventually annihilate every single one of them. (...)If they continue to defy the will of Europeans for decades to come and force Europe to the brink of catastrophe, they will be shown no mercy. It will be an extremely bloody reckoning and thousands of them will most likely be executed. (...) Muslim individuals who do not assimilate 100% within 2020 will be deported as soon as we manage to seize power (...) (ibid 1382).

2083s strategi innebærer at Breiviks meningsfeller skal gjennomføre statskupp, henrette forrædere og deportere muslimer som ikke konverterer til kristendommen. Han beskriver den tredje fase av krigen:

Phase 3 (2070-2083) Coup d'état:

- Execution of the coup.*
- Create a Military Tribunal (acting government).*
- Declare Martial Law (state of emergency).*
- Establishment of a new government (if when the time is right).*
- Implement military and militia strategy (consolidating internal forces).*
- Coordinate with international allies, Russian military commanders (consolidating external forces).*
- Arrest hostiles in your country (eliminate internal threats).*
- Ensure that demonstrations and protests (peaceful or violent) are put down.*
- It will take as much as 6-24 months until stability has been established (depending on country and the political reactions from neighbouring countries) (ibid 1286).*

Breivik vil plassere individer fra egen gruppe i viktige posisjoner og opprette en egen *lojal* militærenhet som skal overse at deportasjonen av muslimer går som ønsket. Alle som motsetter seg deportasjonen skal henrettes:

a. *Place patriotic minded individuals in charge of all branches and sub groups of the military, customs, the police force and the intelligence agency where this is necessary.*

b. *Further develop and maintain a force of "patriotic transitional guards" consisting of 3000 per million citizens minimum. This loyalist military force will be administrated as an independent military branch and will be added in addition to existing security forces. They will oversee and contribute to the future deportation of all Muslims.*

c. *Deportation policies: All Muslims are to be immediately deported to their country of origin. Each family (family head) will receive 25 000 Euro providing they accept the deportation terms. Anyone who violently resists deportation will be executed (ibid 787).*

Motstandere av revolusjonen vil bli henrettet: "All category A and B traitors who continue to oppose us will be executed", "We will ensure that all category A and B traitors, the enablers of Islamisation and the destroyers of our cultures, nations and societies, will be executed and

your property expropriated” (ibid 788; 802). For Breivik er voldelig motstand den eneste rasjonelle tilnærmingen. Dette er angivelig fordi dialog ikke fungerer, fordi folket er hjernevakset, media korrupt og ledelsen kriminelle politikere som importer stemmer gjennom innvandring (ibid 792-793).

Breivik oppfører seg som om han var et statsoverhode i posisjon til å erklære krig, ta avgjørelser og felle dommer. Han skriver som om han var en leder i krig, og det er nettopp det han utgir seg for å være. Han retter en rekke anklager mot de multikulturalistiske eller “marxistiske” elitene (ibid 770). Disse klassifiserer han som forrædere i kategori A og B. Dette kan tolkes som om det i praksis inkluderer mesteparten av den politiske eliten i Norge siden han betegner alle partier unntatt Frp som multikulturelle (ibid 924). Kategori A- og B-forrædere dømmes av ridderne for å ha bidratt til det angivelige folkemordet på “innfødte europeere” samt for å ha lagt til rette for “kolonialisering” av Europa: “Aiding and abetting to cultural genocide against the indigenous peoples of Europe”, “Aiding and abetting a foreign invasion/colonisation of Europe by allowing systematical Islamic demographic warfare (by the Global Islamic Ummah)” (ibid 771-772). Eliten Breivik retter anklager mot og feller dommer over ser imidlertid ikke ut til å være utelukkende politikere. I rekken over anklager dømmes også media for falsifisering (ibid 772-785). Breivik vil ikke henrette “forræderne” hvis de kapitulerer innen 1. januar 2020 (ibid 785). Dette anser han imidlertid for å være usannsynlig. Breivik lister opp forskjellige mennesker som inngår i forrædergruppene samt deres dom:

Category A traitor

- Political leaders (NGO leaders included)
- Media leaders (chief editors)
- Cultural leaders
- Industry leaders

(...) Punishment: death penalty and expropriation of property/funds

Category B traitor

Category B traitors are cultural Marxist/multiculturalist politicians, primarily from the alliance of European political parties known as “the MA 100” (parties who support multiculturalism) and EU parliamentarians. They can be elected and non-elected parliamentarians, their advisors and any public and/or corporate servant who has been and still are indirectly or directly implicated in committing the following acts. Category B traitors can also be individuals from various professional groups (but not limited to): journalists, editors, teachers, lecturers, university professors, various school/university board members, publicists, radio commentators, writers of fiction, cartoonists, and artists/celebrities etc. They can also be individuals from other professional groups such as: technicians, scientists, doctors and even Church leaders. In addition, individuals (investors etc) who have directly or indirectly funded related activities. It’s important to note that

the stereotypical “socialists”, collectivists, feminists, gay and disability activists, animal rights activists, environmentalists etc are to be considered on an individual basis only. (...) Punishment: death penalty and expropriation of property/funds. Punishment can be reduced under certain circumstances. (...) Category C traitors are less influential and lower priority targets (often individuals who have facilitated category A and B traitors) but who are still guilty of charges 1-8. (...) Punishment: fines, incarceration, expropriation (considered as acceptable indirect casualties in larger operations where WMDs are involved) (ibid 930-931).

Forræderne kommer altså fra en rekke forskjellige grupper i samfunnet. Breivik regner med at det er om lag 400 000 A og B forrædere i Vest-Europa (ibid 932). Han mener at disse kan og bør tas livet av. Videre regner han med at det per én million innbyggere er om lag 10 000 forrædere i kategori C (ibid 931-932). Disse er altså å regne som akseptabelt tap i operasjoner med masseødeleggelsesvåpen, et tiltak som det vil bli nøyere redegjort for. Breivik kategoriserer igjen “forræderne” i undergrupper etter deres intensjoner:

- *Hardcore Marxists: 10% (hateful intentions)*
- *Cultural Marxists: 20% (semi hateful intentions)*
- *Suicidal Humanists/career cynicists: 65% (suicidally naive/egotistical)*
- *Capitalist globalists: 5% (greed) (ibid).*

Han slår fast at ingen nåde vil bli vist selv om fienden bare er naiv (ibid 806). Breivik beskriver statskuppet:

The European national military commands should immediately and without hesitation declare martial law, suspend the constitution, secure the national borders, arrest, try and execute all category A and B traitors and implement cultural conservative rules and regulations specified in this document (ibid 807).

Ridderne har dømt forræderne til døden og fått oppdraget med å henrette dem: “All European category A and B traitors have been sentenced to death. Punishment is pending awaiting effectuation by Justiciar Knights” (ibid 817). Lenger ut i manifestet kan det imidlertid virke som om alle som ikke deltar på Breiviks side i krigen er å regne som legitime mål. Dette vil formodentlig utgjøre et stort flertall av europeiske innbyggere:

Any individual or organisation that actively supports or are participating (directly or indirectly as silent bystanders) in the Islamisation of Europe are flagged as valid targets, starting with the MA 100 political parties and media organisations themselves (ibid 1351).

Igjen vitner det om en enten-er-du-med-oss-eller-mot-oss-tankegang: et todelt verdensbilde.

Terror er et legitimt virkemiddel for Breivik. Han skriver at hans gruppe vil bruke geriljakrig som virkemiddel i de første fasene, i tillegg til sabotasje og terror. Hensikten er blant annet å

radikalisere muslimer, da det vil tjene hans gruppes interesser. I siste fase skal det sittende regimet byttes ut:

PCCTS's will use guerrilla warfare against MA100 political parties and individuals who directly or indirectly support the "cultural Marxist/Multiculturalist Alliance". Our method of choice is sabotage operations or the use of shock attacks against concentrations of category A and B traitors throughout phase 1 and 2. Our objectives also include the aim of radicalising Muslims through strategic attacks on their communities. This will contribute to escalate the conflicts and create increased polarisation which will serve our interests (ibid 825).

I begynnelsen skal "ridderne" operere med overraskende celler, bestående av kun én - som i Breiviks operasjon - eller to personer. Dette er for å ikke bli oppdaget (ibid 827; 835).

Terrorens hensikt er blant annet å "vekke" massene (ibid 836). Breivik kommer med flere eksempler på overraskelsesangrep og forklarer i detalj hvordan det kan gjennomføres. Han foreslår for eksempel å overraske og drepe 5 individer på to timer, gjerne forkledd som politi (ibid 942). Et annet "sjokkangrep" Breivik foreslår er å kle seg ut som brannmann og ta seg inn på store møter og konferanser - for eksempel politiske landsmøter - og bruke flammekaster på delegatene (ibid 943). I forbindelse med dette forklarer han hvordan terroren også fungerer som et virkemiddel for å spre frykt:

A severely burned category A or B traitor will in reality become a living symbol of what awaits individuals guilty of trying to sell their own people into Islamic slavery. They will act as a deterrent and contribute to spread fear in the hearts of the rest of the traitors and will thus cause more ideological damage than that of a dead body. He or she will become a living testament to what will happen to any and all category A and B traitors and everyone will learn that high treason is not without risks (ibid 944).

Breivik foreslår også å angripe konferanser for journalister eller litteraturkonferanser ved hjelp av sprengstoff, flammekaster og skytevåpen:

Goal: collapse of building causing maximum casualties coupled with secondary assault method

Secondary assault method: flame thrower, assault rifles, grenades, executing the survivors of the initial blast(s) (ibid 945).

Han oppfordrer til å ta i bruk masseødeleggelsesvåpen i krigen og nevner både biologiske våpen, kjernefysiske våpen og anthrax:

A weapon of mass destruction (WMD) is a weapon that can kill large numbers of individuals and/or cause great damage to man-made structures (e.g. buildings). The term is often used to cover several weapon types, including nuclear, biological, explosive and chemical weapons. However, nuclear and biological weapons have the unique ability to kill large numbers of people with very small amounts of material, and thus could be said to belong in a class by themselves. Efforts must be made to employ precision WMD's when fighting the cultural Marxist/multiculturalist regimes of Western Europe, especially

explosive weapons (barack-buster type's fertiliser bombs). Other types of WMD's (Biological/Chemical) must be considered as a realistic option as well (ibid 951).

Certain target building complexes can contain as many as 30-50 category A traitors, 200-300 category B traitors and 2000-3000 category C traitors with an acceptable amount of civilians. Uragan D2, anthrax or equivalent lethal chemical or biological weapons should be dispersed through ventilation systems of buildings where there are concentrations of category A and B traitors (ibid 957).

Breivik foreslår også å sende anthrax i brev til fiender, og skriver: "The use of anthrax has an excellent 'shock effect' and is likely to result in massive media coverage" (ibid 964; 961).

Breivik anbefaler også sabotasjeoperasjoner for å ramme økonomien og dermed få systemet til å kollapse (ibid 965). Dette mener han er i hans gruppes interesse fordi det fremskynder prosessen (ibid). Det kan for eksempel være snakk om angrep på oljeanlegg. Breiviks strategi sammenfaller altså her med islamistenes. Han nevner også det islamistiske angrepet på World Trade Center som et eksempel på et slikt angrep som rammet økonomien kraftig (ibid 968).

Breivik beskriver et slikt potensielt angrep:

Damage potential for single cell Justiciar Knight, with a budget of 30 000-100 000 Euro:

Successful attack on oil platform resulting in the collapse of 2 out of 4 foundational blocks;

the platform will collapse and possibly sink. Estimated primary and secondary damage (due to massive oil spills): Total damage: 2 – 40 billion Euro in total losses + massive shock effect which will temporarily destabilise the global crude prize and stock indexes (particularly on a national level) (ibid 969).

Det følgende sitat vitner om noe innsikt i hva de foreslåtte tiltakene kan medføre:

If the US/EU Multiculturalist Alliance refuses to capitulate to us, the conservative forces, by 2020 and instead clings to power, it is likely that the Great European Civil War will make WW2 look like a picnic, effectively sending us all back to the stone age. So let us hope that they capitulate to our forces in time (ibid 1231).

Breivik åpner også for å gjennomføre militære angrep for å frata muslimske land atomvåpen fordi: "[n]o Muslim countries will be allowed to have nuclear weapons!" (ibid 1321). Han er også villig til å bruke militærmakt for å sørge for at muslimske land og grupper ikke får tak i kjernefysiske våpen (ibid 1223). Videre går politikken ut på å fullstendig isolere den islamske verden: "The Islamic world on the other hand should be completely isolated and Islam reclassified and banned as a fascist/imperialistic and genocidal political ideology"(ibid 1384). Breivik kommer for øvrig med en rekke territorielle krav (ibid 1318-1319).

Totalitære ideologier

Kan man gjenfinne lignende revolusjonære strategier hos de aktuelle ideologiene? Breivik går mye lenger i beskrivelsene av den revolusjonære strategien enn de kontrajihadistiske forfatterne som er med i denne analysen. Men dette kan ha sammenheng med kontekst. Når Breivik hadde bestemt seg for å gjennomføre terroren hadde han heller ikke noe å tape på å komme med slike beskrivelser. Oppfordringer til vold er straffbart i Norge, og for dem som ikke er villige til å oppgi et “normalt” liv kan dette faktum legge føringer på kommunikasjonen. Men det kan selvfølgelig også hende at de aktuelle forfatterne ikke støtter så voldelige tiltak. I 2083 uttrykker Breivik sin mening om Jensens og kontrajihadistiske forfatteres valg av ordlegging:

The reason why authors on the Eurabia related issues/Islamisation of Europe - Fjordman, Spencer, Ye'or, Bostom etc. aren't actively discussing deportation is because the method is considered too extreme (and thus would damage their reputational shields). This would un-doubtedly undermine their work and probably disallowing them to publish any future books (2011: 753).

Dette er i tråd med Breiviks uttalelser om samme tema til de sakkyndige: “Noen utelater konklusjonen, fordi leseren selv skal trekke den, men det er ikke så mye tvil om hva de mener” (Aspaas og Tørrissen 2012: 181). Jensen selv benektet at han har oppfordret til vold (Enebakk 2012: 48). De færreste av kontrajihadistene går like detaljrikt til verks i beskrivelsene av idealsamfunnet som Breivik. Jensen kommer imidlertid med noen forslag for fremtiden. Mange av Jensens politiske forslag er ikke nødvendigvis revolusjonære. Det samme gjelder for Breivik. Men Jensen vil også legge ned EU og FN og isolere den muslimske verden (Jensen 2008b). Jensen antyder dessuten at sivil ulydighet kan bli nødvendig:

If the authorities refuse to uphold the laws designed to protect us and keep passing new laws that threaten the freedom of our children and the survival of our nations, we will sooner or later have to decide when civil disobedience becomes not just a right, but a duty. And I fear what will happen once we reach that point, which may not be too far off. Judging from the recent uprisings in Utrecht, this process has already begun (2007f).

I tillegg skriver han: “The truth is, we will become like Muslims if we don't fight them and keep them out of our countries, since they will subdue us and Islamise us by force” (ibid 335). Jensen er subtil i sine utsagn, som derfor kan tolkes på flere måter: “Perhaps in order to ensure our continued existence, we need to supplement democracy with other tools in our toolkit” (2008c). Dette kommer sammen med påstander om at lederne lurer befolkningen. I 2008 skrev Jensen: “When I first started blogging I was concerned with how we could ‘fix the system’. I’ve gradually come to the conclusion that the system cannot be fixed, and

perhaps it shouldn't be fixed" (Enebakk 2012: 75). Jensen skriver: "We will stop paying taxes and take the *appropriate measures* to protect our own security and ensure our national survival" (min utheving) (2007f). Igjen blir det opp til den enkelte å tolke hva som er passende tiltak. Jensen viser til den amerikanske uavhengighetserklæringen fra 1776 som sier at folket har rett til å kaste en regjering som har blitt ødeleggende for erklæringens mål (Enebakk 2012: 70). Han siterer Thomas Jefferson, en av USAs "Founding Fathers": "The tree of liberty must be refreshed from time to time with the blood of patriots and tyrants" (2008a). Senere beskriver han EU som det rene tyranni, retter sterk kritikk mot de sosialdemokratiske europeiske elitene og skriver at: "My advice to Westerners in general is to arm themselves immediately, first of all mentally with knowledge of the enemy and pride in their own culture and heritage, but also physically with guns and the skills to use them" (Enebakk 2012: 70). Enebakk mener at dette kan tolkes som en ideologisk legitimering av voldsbruk mot egne politiske ledere (ibid 71). I tillegg dyrker Jensen helteforestillinger i sine essays. Han trekker frem filmen V for Vendetta: "The protagonist, a 'freedom fighter' named V, wants to ignite a revolution and brags about how blowing up a building can change the world" (ibid 72-73). I et annet essay henviser han til de berømte skuddene i Sarajevo: "It may start more or less by accident, like WWI, through the act of a fringe player unaware of the forces involved or the stakes of the game", og i et tredje essay skriver han: "Maybe there is some mini-Charles Martel in hiding somewhere. If so, he better show up" (ibid 73). Martel var en kriger på 700-tallet som stoppet en islamsk invasjon. I følge Jensen skal bare noen få overleve ragnarok og etter det må "fienden utslettes totalt og multikulturalismen og de som kjempet for den må fjernes fra verden" (Indregard og Strømmen 2012: 34).

Om den ytre fienden skriver Jensen: "Islam and those who practice it must be Expelled from all Western nations" (Enebakk 2012: 73). Om "marxistene", den indre fienden, skriver Jensen: "They must be squashed, otherwise we cannot deal rationally and adequately within our external enemies" og "we need to stage public trials against the creators of Eurabia and the lies continuously told by our media and academia. They need to be exposed as *evil* and politically crushed" (min utheving) (ibid 77; 75). Fienden er altså ondskapen.

I følge Indregard og Strømmen (2012) forkaster kontrajihadismen demokratiet, kaller vestlige ledere forrædere og oppfordrer til vold (34). Det kontrajihadistiske tankegodset som her er gjennomgått kommer imidlertid ikke i nærheten av Breiviks beskrivelse av voldelige

strategi. Allikevel ser det ut til at retningen tror at endring kun kan skje gjennom et revolusjonært brudd med det bestående.

Også kommunismens strategi er revolusjonær. I en overgangsfase ville det være behov for “proletariatets revolusjonære diktatur” (Sørensen 2010: 79). Arbeiderne skulle ta makten gjennom revolusjon og ende borgerskapets herredømme. Det kommunistiske manifest beskriver strategi:

Proletariatet vil nytte sitt politiske herredømme til litt etter litt å rive all kapital fra borgerskapet og sentralisere produksjonsredskapene i hendene på staten, dvs. i hendene på proletariatet som er organisert som herskende klasse, og så hurtig som mulig å øke mengden av produksjonskreftene.

Dette kan i begynnelsen selvfølgelig bare skje ved hjelp av despotiske inngrep i eiendomsretten og i de borgerlige produksjonsforholdene, altså ved forholdsregler som synes å være økonomisk utilstrekkelige og uvarige, men som i bevegelsens forløp distanserer seg selv og er uunngåelige som middel til å omdanne hele produksjonsmåten. Disse forholdsregler vil selvfølgelig være forskjellige i de forskjellige land. For de mest fremskredne land vil imidlertid følgende kunne komme nokså allment til anvendelse.

Ekspropriasjon av grunneiendommen og anvendelse av grunnrenten til statsutgifter.

(...) Konfiskasjon av alle emigranternes og opprørernes eiendom.

Sentralisering av kreditten i statens hender gjennom en nasjonalbank med statskapital og absolutt monopol.

Sentralisering av transportvesenet på statens hender.

Økning av nasjonalfabrikkene, produksjonsredskapene, nydyrking og forbedring av jord etter en samfunnsmessig fellesplan.

Lik arbeidsplikt for alle, organisering av industrielle armeer, særlig for jordbruket.

(...) (Marx og Engels 1848)

Både fiendebildet, arbeidsplikten og den økonomiske sentraliseringen skiller seg fra 2083.

Mer overordnet er fellesnevneren at programmene er radikale og autoritære.

For å frigjøre folket måtte det paradoksal nok innføres diktaturstyre (Sørensen 2010: 79).

Trotsky kalte proletariatets diktatur “den mest hensynsløse form for statsmakt, som autoritativt griper inn i innbyggernes liv på alle måter” (ibid 85, 108). Lenin mente at revolusjonen trengte et eliteparti for å lykkes og han oppløste alle andre partier enn sitt eget bolsjevikparti (ibid 100; 23). Trotsky ville innføre arbeidsplikt og mente prinsippet måtte sikres ved hjelp av fysisk tvang. Det var et kommunistisk prinsipp at “den som ikke arbeider, han skal heller ikke ete” (ibid 108). Trotsky skrev:

Fagforeningene blir organisatorer av arbeidsdisiplinen. Av arbeiderne krever de intensivt arbeid under de vanskeligste forhold, i den utstrekning arbeiderstaten ennå ikke er i stand til å endre disse forhold. Fagforeningene blir organer for revolusjonær

undertrykkelse av udisiplinerte, parasittiske elementer i arbeiderklassen (min utheving) (ibid 109).

Trotsky mente at arbeidet måtte militariseres: “Arbeiderstaten anser seg berettiget til å plassere enhver arbeider på det sted der det er behov for hans arbeid. Og ikke en eneste seriøs sosialist vil frata arbeiderstaten retten til å legge hånd på den arbeider som nekter å utføre sin arbeidsplikt” (ibid 109-110). Sørensen konstaterer at: “Trotskyjs arbeiderstat fortøner seg som en gigantisk tvangsarbeidsleir, styrt og drevet av kommunistpartiets sentralkomité” (ibid). Det er grunn til å tro at Stalins grusomme praksis var inspirert av Trotskijs teorier (ibid 112). Dette er totalitarismens tragiske ironi, skriver Sørensen; det perfekte samfunn skal skapes ved hjelp av hån, trakassering, forfølgelse, deportasjoner, tvangsarbeid, tortur, drap og mord med ishakker – alt sammen ideologisk legitimert i Trotskijs tekster (ibid 113). Stalin og Lenins “kamp mot parasittene” medførte omfattende terror mot befolkningen. Millioner ble sendt til arbeidsleirer (Larsen 2008: 23). Etter oktoberrevolusjonen i 1917 etablerte Lenin sitt terrorvelde, med angiveri, hemmelig politi, total statsmakt og innskrenkede friheter (ibid 25). Motstandere ble sendt i fangeleirer og fengslet. Flere hundretusener ble drept (ibid). I 1918, etter et mislykket attentatforsøk mot Lenin, skrev den bolsjevikiske avisen Pravda følgende: “Byene skal renses for den borgerlige råttenskap. Alle, som er en trussel mot revolusjonens sak, skal utryddes. Arbeiderklassens hymne vil bli hatets og hevners sang” (ibid 23).

Også fascismen hadde en gjennomgående autoritær stil (Sørensen 2010: 24). Bevegelsen var voldelig og banket opp sosialister og arbeidere (ibid 48). All opposisjon ble ansett som landsforræderi, mens alle fascistiske forbrytelser ble helliggjort under henvisning til det fascistiske målet. Dette har likhetstrekk med 2083. Mussolinis regime fengslet politiske motstandere og henrettet mange, men det er snakk om et lite antall i forhold til dem som ble drept under Hitler og Stalin (ibid 24-25). Selv om Mussolini hadde totalitære idéer, lyktes han i liten grad å innføre det totalitære regimet han ønsket. Men Italias fascister forsøkte å skaffe seg selv all makt i landet, og slo brutalt ned alle former for opposisjon (ibid 47).

Heller ikke Hitler tolererte opposisjon. Derfor ble politiske motstandere henrettet. Sørensen betegner Hitler som et stjerneeksempel på en totalitær leder som “leker Gud” idet at han gjorde seg til herre over millioner av menneskeskjebner i forsøket på å utrydde jøene i Europa, samt hans planer om å utrydde slaviske folkeslag (ibid 141-142).

Det islamistiske idealsamfunn må også etableres gjennom væpnet kamp. For al-Qaida betyr dette terrorangrep (ibid 197; 217). På dette punkt er det sammenfall i Breiviks og islamisters strategi. I følge Mawdudi er det en plikt for enhver muslim å “bruke alle sine krefter på å fravriste lederskap fra vantro og korrupte menn og gi det til de rett-troende” (ibid 179). I Hamas’ charter står følgende sitat av Hassan al-Banna: “Israel vil fortsette eksistere inntil islam utsletter landet, akkurat som islam har utslettet andre tidligere” (ibid 209). Bin Laden kalte i sin fatwa (krigserklæring) til krig mot den ytre fienden: “My Muslim Brothers of The World: Your brothers in Palestine and in the land of the two Holy Places are calling upon your help and asking you to take part in fighting against the enemy --your enemy and their enemy-- the Americans and the Israelis” (PBS 1996). Bin Laden mente ikke bare at hans gruppe var berettiget til å drepe, men han foreskrev det som en plikt: “Å drepe amerikanere og deres allierte, både sivile og militære, er en plikt som påligger enhver muslim overalt der det er mulig” (Sørensen 2010: 217). Bin Laden kalte Vestens engasjement for en “korsfarerkrig” (BBC News). Som vist har de historiske korsfarerne blitt gjenskapt i 2083s idealsamfunn.

4.3.3 Totalitær moral?

De totalitære hevder at volden er legitim og moralsk forsvarlig. I denne delen vil jeg forsøke å analysere slike forsøk på legitimering.

2083

Breivik agerer som et enkeltmenneske, uten noe demokratisk flertall bak seg. Allikevel mener han å ha rett til å utøve vold. Breivik beskriver den antatte utviklingen mot borgerkrig:

It may be relatively peaceful until “something” triggers a confrontation. This “something” can be a combination of an economic depression resulting in massive unemployment, riots getting out of hand, an assassination or a terrorist attack by an Islamist group or Anti-Jihad group. The confrontation has a cascade effect which results in a similar scenario as that of Lebanon. The rebellion will eventually develop into a civil war. Para-military organisations will be created on both sides (Muslims + cultural Marxists vs. the cultural conservatives/nationalists). The conservatives of that specific Western European country are screaming for “a strong leader or group” who can “approach and solve” this problem (70% of men, 30% of women will support this – a total of 25% of the people or 50% of all non-Muslims). By studying all available data, we know that once the Muslims reach approximately 50% of the population there will be a conflict which is likely to result in enormous human suffering. At that point, morality will lose its meaning. The

*question of good and evil will be reduced to one simple choice for us; Survive or perish. The "strongman" is what we are headed for. He's not what we want; he's just the **inevitable** endgame (min utheving) (2011: 651).*

Breivik skriver om uunngåeligheter. I denne virkelighetsoppfatningen – om både fortiden, nåtiden og fremtiden – blir volden nødvendig. Han handler angivelig i selvforsvar og det er på dét grunnlaget han forsvarer sitt program moralsk. Påstanden er at det ikke fins noe valg: "We are using brutal means because we have tried absolutely everything else. Within the boundaries of the EUSSR totalitarian system, we are left no choice" (ibid 1383). Dette viser viktigheten av virkelighetsoppfatninger. Men man kan ikke ta for gitt at de totalitære selv tror på virkelighetsbeskrivelsene. Det kan også ligge andre ting bak, og det kan være snakk om en kombinasjon. Denne utfordringen vil jeg drøfte nøyere i del 4.6. Men Breivik hevder altså at terroren er selvforsvar mot folkemord: "I have no moral reservations whatsoever against participating or leading military operations against Norwegian Category A and B traitors as it is the most basic of human rights to defend your people against genocide" (ibid 1357). Breivik skriver: "The other political fronts should welcome it as a necessary evil in order to rid ourselves of a much greater evil: Innocent people will die, in the thousands. But it is still better than the alternative; millions of dead Europeans, which is the worst case phase 3 scenario" (ibid 1360). Igjen er påstanden at terroren er et nødvendig onde. Breivik skriver:

If you could save 1000 individuals by sacrificing 100 people - would you contribute to indirectly kill these 100? Every rational individual knows the only answer to this. Unfortunately 70% of females and 30% of men are simply unable to make this decision (ibid 1291).

Dette sitatet er interessant i forbindelse med moralspørsmålet. Det er også enda et eksempel på synet på kjønnsforskjeller og forestillingen om være hevet over andre. Det fremkommer også av sitatet at Breivik hevder han vil skape den største lykke for flest mulig mennesker – altså en utilitaristisk holdning (SNL2013c). Dette underbygges av følgende sitat hvor retten til å ta liv sklir over i plikt:

As a Justiciar Knight you are operating as a jury, judge and executioner on behalf of all free Europeans. Never forget that it is not only your right to act against the tyranny of the cultural Marxist/multiculturalist elites of Europe, it is your duty to do so. There are situations in which cruelty is necessary, and refusing to apply necessary cruelty is a betrayal of the people whom you wish to protect. (...) Once you decide to strike, it is better to kill too many than not enough, or you risk reducing the desired ideological impact of the strike. Explain what you have done (in an announcement distributed prior to operation) and make certain that everyone understands that we, the free peoples of Europe, are going to strike again and again. Do not apologise, make excuses or express regret for you are acting in self-defence or in a preemptive manner. In many ways, morality has lost its

*meaning in our struggle. The question of good and evil is reduced to one simple choice. For every free patriotic European, only one choice remains: Survive or perish. Some innocent will die in our operations as they are simply at the wrong place at the wrong time. Get used the idea. **The needs of the many will always surpass the needs of the few** (min uthevning) (Breivik 2011: 837).*

Breivik tar også opp hvorvidt det er moralsk forsvarlig å bruke masseødeleggelsesvåpen.

Spørsmålet drøftes ut fra hans syn på fremtiden:

Expected Muslim atrocity report for the next 10 years (...):

- 1 million+ of our sisters raped.*
- 3-4 million+ of our brothers and sisters ravaged, robbed, beaten, terrorised*
- 30 000-40 000+ murdered directly/indirectly (suicide due to atrocities)*

When you compare these numbers to the casualty report of a future Chernobyl attack it is obvious that the above numbers would be equivalent to 10-50 Chernobyl attacks. (...) The Chernobyl disaster broke the back of the Soviet Union. A new Chernobyl disaster in the heart of Western Europe will break the back of the EUSSR, have no doubt. Causing a new Chernobyl disaster on a multiculturalist regime would completely cripple them and might eventually lead to the collapse of the EU altogether or any targeted individual regime (ibid 1026).

Breivik kommer frem til at et slikt angrep ville vært så skadelig for økonomien og skapt så mye lidelse i befolkningen at selv dét ville vært fordelaktig for hans plan (ibid 1026-1027). Han beskriver hvordan man kan angripe kjernefysiske anlegg og kommenterer: “Many will claim that polluting our own lands is an unacceptable cost. However, 200 years of infertile ground in the exclusion zone is absolutely nothing compared to the fact that our ancestors have ruled this land for the last 10 000 – 12 000 years and will continue to rule it for the next 10 000 years” (ibid 1031-1032). Breivik spør om det å ta i bruk kjemiske våpen er å gå for langt og svarer: “It is your duty to use any and all means necessary to prevent the mass extermination of our cultures, identities and the ongoing genocide of the free peoples of Europe” (ibid 958).

Påstanden er at fienden står for en verre forbrytelse som må stanses. På sett og vis er dette samme argumentasjon som stater bruker for å legitimere militærbruk. I USA har folkets rett til å kaste det rådende regimet en juridisk forankring. Derfor er det ikke så overraskende at både Jensen og Breivik viser til den amerikanske uavhengighetserklæringens “rett til revolusjon”:

“(...) That whenever any Form of Government becomes destructive of these Ends, it is in the Right of the People to alter or abolish it, and to institute a new Government, laying

its Foundation on such Principles, and organising its Powers in such Form, as to them shall seem most likely to affect their Safety and Happiness. (...) (ibid 1120).

Han viser også til Locke, Thoreau og ikke-voldsaktivisten Gandhi når han skal forsvare sin rett: “Like Locke and Thoreau, Gandhi believed that the quest for freedom incurs an obligation to oppose an oppressive government, which he called the ‘duty of disloyalty’, when the state fails to represent the people's interests and needs: ‘Disobedience of the law of an evil state is therefore a duty’” (ibid 1121). Kildene og idéene det her vises til har stor oppslutning. Det eksisterer en viss konsensus rundt idéen om at regimer som er ansvarlige for folkemord bør kastes. 2083s virkelighetsoppfatning er at de demokratiske europeiske regimene befinner seg i denne kategorien. Breivik viser også til kristne tekster for å legitimere sitt program (ibid 1324-1334). Bruken av religion som legitimering kan anses som et likhetstrekk med islamismen.

Totalitære ideologier

Skiller 2083s forhold til moral seg fra kontrajihadismens moralsyn? Spørsmålet er problematisk, da de kontrajihadistiske tekstene ikke foreskriver den samme terroren som Breivik. Men Jensen beskriver den samme overlevelseskampen. Den europeiske utviklingen beskrives som statlig sponset etnisk rensning: “What is happening with the native population throughout Western Europe is a state-sponsored campaign of ethnic cleansing” (Jensen 2010). Synet på fremtiden er like deterministisk og pessimistisk hos Jensen: “If the Leftists and the Globalists have their way then our civilization will die, plain and simple. That’s why this ongoing struggle is likely to get ugly, because no compromise is possible” (ibid). Jensen mener som vist at den politiske ledelsen er ansvarlig for “verdenshistoriens største svik”. For Jensen leder verdensbildet til behovet for et radikalt brudd. Det kan se ut som om Breivik har hentet dette verdensbildet fra Jensen. Det er Jensens tekster som danner hovedgrunnlaget for 2083s virkelighetsoppfatning og dermed det moralske forsvaret for terrorhandlingene. Jensen foreskriver ikke den samme terroren som Breivik, men det kan se ut som at Breivik gjorde det han mente var nødvendig ut fra kontrajihadismens verdensbilde.

I kommunismen blir spørsmålet om moral underordnet klasseperspektivet. Dette kan forstås i lys av gruppetenkningen som manifesterer seg på flere områder. Engels skrev i en avisartikkel at “[d]en neste verdenskrigen vil sørge for at ikke bare reaksjonære klasser og dynastier, men hele reaksjonære folkeslag forsvinner fra Jordens overflate. Og det er også et fremskritt” (Sørensen 2010: 86). Sørensen anser teksten som et “program for folkemord”

(ibid 87). Engels innbilte klarsynthet er tydelig i hans tekster hvor han spår slavisk kontrarevolusjon, krig og utryddelse av slaviske nasjoner (ibid 88). Han viser også et tydelig hat mot russere, polakker, ungarere, tsjekkere og kroater. Revolusjonens nødvendigheter er også for han utryddelseskamp og hensynsløs terror (ibid 89). Engels skrev også om å sivilisere andre folkeslag. Engels' og Marx' gruppetenkning var kollektivistisk, kategorisk og ekskluderende. Deres verdenssyn var også todelt: mellom borgerskapet og proletariatet, reaksjonære og revolusjonære, barbarer og siviliserte, folkeavfall og store nasjoner (ibid 90; 98). Engels skrev: “Vi må trekke med oss 90 millioner av de 100 millioner som utgjør befolkningen i Sovjet-Russland. Hva resten angår, har vi ikke noe å si til dem. De må utslettes” (ibid 101). Her kan det trekkes en parallell til hvordan Hitler utslettet millioner av menneskeliv, eller til Breiviks syn på enkeltmenneskene han dømmer til døden. Det vitner om en tilsvarende gruppetenkning, der enkeltmennesker må vike for gruppens interesser. Forskjellen er først og fremst at Marx og Engels ikke iverksatte terroren de skrev om. Terroren de forestilte seg var ikke destod mindre alvorlig og idéene kan ha hatt innvirkning på tilhengerne.

I likhet med 2083 beskrev Marx en overlevelseskamp (Hansen og Kainz 2007: 64). Dessuten ble kompromiss med kapitalistene umulig fordi menneskelig tenkning og handling var kontrollert av produksjonforholdene. Revolusjonen anses som uungåelig. I følge Hansen og Kainz fører dette til et ideologisk syn der mennesker ikke handler som individer, men som medlemmer av sosiale klasser. Deres handlinger er dermed ikke uttrykk for individets frie vilje, men diktert av økonomiske lover. Menneskelige tap er irrelevant fordi mennesker allerede anses som dehumaniserte vesener (ibid). Senere vil jeg vise at 2083 også inneholder beskrivelser av en følelse av å være dehumanisert.

Dessuten er alt lov i kampen for det klasseløse samfunn (ibid). Som i 2083 mister moralspørsmålet sin mening siden kampen er av eksistensiell art. Den kommunistiske kampen står mellom proletariatet og borgerskapet, og den som vil vinne kan ikke la seg hindre av moralske innvendinger (ibid). Nederlag vil føre til at menneskeheten blir tapt for alltid (ibid).

Lenin skrev at: “[m]oral er det som tjener til å ødelegge det gamle utbyttersamfunnet og samle alle arbeidende mennesker omkring proletariatet, som skaper et nytt, kommunistisk samfunn. Den kommunistiske moral er den moral som tjener denne kampen” (Sørensen 2010:

102-103). Dermed blir det ikke lenger noen grenser igjen for politikken. Alt blir lov. Det kommunistiske partiet skulle bestemme hva som var arbeiderklassens interesser og dermed hva som var godt og ondt (ibid). Marx og Engels mente også at de hadde rett til å gjennomføre revolusjonen på grunn av deres klarsynthet. Lenin mente at den sterkeste hadde rett (ibid 9). Trotskij forestilte seg også at den som vant hadde rett – et klassisk eksempel på maktmoral (ibid 106). Dersom kommunistene vant ville kommunismens idéer være riktige. Lenins regime brukte propaganda og forfektet at partiet alltid hadde rett (ibid 120).

Den fascistiske propagandaen hadde likhetstrekk med den kommunistiske. Et typisk slagord i det fascistiske Italia var: “Mussolini har alltid rett” (Watkins 1965: 100). I tillegg hadde altså fascistene en idé om at enkeltmennesket kun hadde verdi innenfor staten. Denne idéen kan kanskje si noe om deres menneskesyn. Det vitner om en sterkt kollektivistisk orientering som gjør det mulig å ofre enkeltmennesker for å nå statens mål.

Også nazistene løftet egen gruppe over andre. Hitler skrev at “[n]asjonalsosialismen må prinsipielt kreve retten til å tvinge sine prinsipper inn på hele den tyske nasjonen [...], og til å oppdra nasjonen i sine tanker og idéer” (Sørensen 2010: 132). Dette er en likhet til Breivik som vil tvinge sitt program på hele Europa og utdanne befolkningen. Forestillingen om å skulle oppdra nasjonen tyder på at Hitler så for seg at de fleste visste mindre enn han selv og trengte oppdragelse. Synet på at andre ikke vet sitt eget beste og ikke kjenner “historiens gang” kan se ut til å spille inn når de totalitære tar seg rett, enten det er som stat eller enkeltmenneske. For Hitler var alt tillatt for å nå målet, enten det var snakk om folkemord eller slavebinding (ibid 160). Hitler mente at tyskerne hadde rett til å kolonisere Sovjetunionen og Polen. Disse områdene skulle Hitler “europeisere” gjennom immigrasjon av tyskere eller det han kalte “raserene germanere” (ibid 125; 136-137). Barbarene skulle siviliseres (ibid). Retten kan også henge sammen med menneskesynet. I Hitlers hode sprang retten til ekspansjon ut av tyskernes høyere kulturelle og rasemessige nivå (ibid 135). Ariere var altså hevet over alle og øverst i hierarkiet stod Hitler selv. Mens det i kommunismen var partiet som bestemte hva som var rett og galt, var det føreren som hadde denne makten i Det tredje riket. Troen på Hitlers personlige geni var sentral i førerkulten (Watkins 1965: 100). I tillegg ble retten begrunnet i makt. Hitler mente at “makt ga rett” (Sørensen 2010: 160). Som hos Lenin og Trotskij var tanken at den som vinner har rett. Dette fulgte visstnok av naturlovene: “I følge de evige naturlovene tilhører Jorden den som erobrer den” (ibid 135). Verdensbildet er også viktig. Han skriver: “Enten blir Tyskland en verdensmakt eller det går

til grunne” (ibid 133). Valget står mellom ære eller undergang, slik det også gjør for Breivik og for bin Laden. Kampen er av eksistensiell art og derfor legitim. I en tale i 1943 beskriver Heinrich Himmler forestillingen om at retten også er en plikt:

We have the moral right, we had the duty to our people to do it, to kill this people who wanted to kill us. But we do not have the right to enrich ourselves with even one fur, with one Mark, with one cigarette, with one watch, with anything. That we do not have. Because at the end of this, we don't want, because we exterminated the bacillus, to become sick and die from the same bacillus.

I will never see it happen, that even one bit of putrefaction comes in contact with us, or takes root in us. On the contrary, where it might try to take root, we will burn it out together. But altogether we can say: We have carried out this most difficult task for the love of our people. And we have taken on no defect within us, in our soul, or in our character (Himmler 1943).

Her snakkes det også om selvforsvar. I tillegg viser sitatet sykdomsterminologien. Og Himmler gir som Breivik uttrykk for å begå grusomhetene i kjærlighet til folket. Breivik beskrev det han gjorde på Utøya som “Grusomt, men nødvendig” (Hansen 2011). Som vist legger også han vekt på hvor vanskelig “den nødvendige” oppgaven er.

Også islamistene anser seg som berettiget til å krige, fordi krigen er “hellig”. Hizb ut-Tahrir mener at muslimer har “rett til opprør” dersom det skulle vise seg at et islamsk regime styrer på en ikke-islamsk måte (Sørensen 2010: 215). Dette minner om Breiviks henvisning til den amerikanske uavhengighetserklæringen. Qutb forestilte seg at muslimer hadde rett til å frigjøre alle mennesker i hele verden. Både for Qutb, Khomeini og bin Laden sklir denne retten over i plikt (ibid 193; 203). Bin Laden mente at USA var ondskapen (Kepel 2002: 146). Retten springer også ut av denne forestillingen. I forbindelse med bombeangrepene som rammet maratonløpet i Boston 15. april 2013, kom den norske islamisten Ubaydullah Hussain med en kommentar som det passer å sitere her:

Dette lille angrepet kan ikke sammenlignes med USA sin krigføring mot andre nasjoner som har vart i over flere tiår. Deres feige droneangrep og torturmetoder mot våres brødre, søstre og barn er forkastelig. Hvorfor har ikke det vestlige samfunnet og de vestlige mediene fokus på dette? (Bruaset 2013).

Påstanden er at fienden står for en mye mer omfattende terror enn terroristenes angrep, og at eliten og mediene skjuler dette. Slik argumenterer også Breivik. Verken islamistiske terrorister eller Breivik bryr seg om at de er enkeltpersoner uten noen form for demokratisk mandat.

4.4 Mulige skillelinjer

Gjennomgangen av de sentrale konseptene fiendebilde, idealsamfunn og revolusjon, har avdekket betydelige likhetstrekk mellom 2083 og ideologiene i den bærende ideologiske strukturen. I de neste delene vil jeg forsøke å se etter forskjeller ved å analysere 2083s og ideologienes forhold til konsepter som representerer andre mulige skiller. Jeg vil ta for meg forholdet til nasjonen (4.4.1), “rase” (4.4.2) og opplysningstidsidealene (4.4.3).

4.4.1 Idéen om nasjonen

2083

Her vil jeg kort redegjøre for 2083s og ideologienes forhold til nasjonen. Som vist i delen om idealsamfunnet er Breivik nasjonalistisk, men det er ikke nasjonen som er det viktige fellesskapet for han. Det er et kristent og kulturkonservativt Europa. Dette blir en form for paneuropeisk nasjonalisme.

Totalitære ideologier

Panslavismen i Sovjetunionen er et annet eksempel på pan-nasjonalisme (Goplen og Kolstø 2013). Stalin brukte panslavisme til å mobilisere nasjonalistiske krefter (ibid). Men generelt er kommunismen ikke nasjonalistisk. Til tross for at fascismen og nasjonalsosialismen er økonomisk venstrevridde, har de blitt klassifisert som høyreekstremisme. En årsak til dette kan være at de er nasjonalistiske. Fascistene var svært nasjonalistiske, men de så for seg at bevegelsen kunne bli global. Hitler var også nasjonalistisk, men la under seg mesteparten av Europa og drømte om verdensherredømme. Det var raseidéene som var det viktigste for Hitler. Nasjonalsosialistene så for seg en høyere rase som ikke bare fantes i Tyskland, men som man skulle finne i en rekke land, for eksempel Storbritannia, USA og i de skandinaviske landene (Watkins 1965: 98-99). Målet var å få disse menneskene til å forene seg på tross av nasjonal tilhørighet, og samle seg om å erobre resten av verden (ibid). Islamismen er ikke nasjonalistisk, men har universelle ambisjoner og vil skape et globalt kalifat.

Innslagene av nasjonalisme i 2083 og i ideologiene trenger ikke nødvendigvis å ha så mye med den tradisjonelle nasjonen å gjøre. Nasjonen er ikke den primære fellesskapsgruppen i

2083 og ser heller ikke ut til å måtte være det i nasjonalsosialismen og fascismen. Kanskje bunner nasjonalismen i en underliggende gruppetankegang som er felles for de totalitære.

4.4.2 Idéen om “rase”

Flere av de aktuelle totalitære tenkerne har innslag av rasetenkning. I denne delen vil jeg se enda nøyere på betydningen av dette konseptet. Først og fremst vil jeg undersøke hvilket forhold 2083 har til forestillingen om “rase”.

2083

Om etnisitet skriver Breivik:

Multiculturalism according to the common interpretation, multiculturalism in practice means that all cultures and religions are equal. For the reasons given above, that assertion is totally wrong. People are equal as human beings but the opinions, culture and values of people have not the same worth. Opinions and culture can generally be valued according to various criteria. Different cultures – being value systems – are therefore not equal. From a political and humanistic point-of-view, some of these systems are - just owing to their positions concerning human rights - worthless in a western democracy as value systems guiding the society regarding political issues (2011: 514).

Fokuset ligger på kultur og religion. Det kan virke som om Breivik mener at multikulturalisme er det samme som kulturrelativisme og moralrelativisme, og han uttrykker avstand fra det han oppfatter som en rådende likhetsnorm. Dette utsagnet tolkes ikke som rasistisk. Breivik kopler sammen islamisering og arabisering:

It's not a secret that ethnicity is closely linked to culture in a majority of countries worldwide. In fact, Islam is one of the most racist political ideologies in the world. Usually when a society has been 90%+ Islamised the Arabisation process begins with often financial support from Saudi and other Arab countries (ibid 665).

Heller ikke dette er rasistisk. Breivik skriver om en nordgermansk “stamme” som utgjør hans etniske gruppe. Jøder, indere, slaver og andre utgjør for Breivik andre “stammer” som han sympatiserer med:

I am extremely proud of my ethnic group, Norwegians which is a Northern-Germanic tribe. Furthermore, I seek to serve Norwegian AND European interests in everything I do. I would not hesitate to sacrifice my own life for the English, Slavic, Jewish, Indian, Latin or French tribes in their fight against the EUSSR/US multiculturalist hegemony (ibid 1155).

Her ser man at Breivik er både nasjonalistisk og “europeisk-nasjonalistisk”. Dette passer med at han er tilhenger av en ny europeisk union.

Lojalitetsbegrepet går igjen - i likhet med dets motsetning forræderbegrepet. Fellesskapet skal være helt trygt, med full lojalitet mellom innbyggerne. For Breivik krever dette homogenitet. “Den andre” er svikefull og må bort for at samfunnet kan bli trygt og godt, som en familie. Breivik beskriver ens etniske gruppe som en forlengelse av familien. Homogenitet krever 100% assimilering: “(...) assimilation requires 100% loyalty. You cannot call yourself assimilated if you are culturally, politically and ethnically loyal to another group/culture/ideology then that of your hosts” (ibid 1229). Han skriver: “As such, I don’t support the deportation of non-Muslims from Europe as long as they are fully assimilated (...)” (ibid 1384). Til tross for de nevnte likhetene til Hitler kan dette derfor kanskje ligne mer på kommunistenes og islamistenes gruppetenkning, fordi Breivik ser for seg at individene som har vært muslimer kan få være en del av gruppen hvis de assimileres 100 prosent, mens jødene aldri kunne bli en del av det nazistiske fellesskap. Rasismen umuliggjorde det. Kommunistene derimot så for seg at de som ga fra seg eiendomsretten og ble kommunister kunne bli en del av gruppen (Marx og Engels 1848). Islamistene ser for seg at de som blir muslimer kan inngå i fellesskapet (Sørensen 2010: 221). Breivik ønsker seg et etnisk homogent samfunn. Tanken kan være at assimileringen må gå helt til punktet hvor etnisk tilhørighet skifter.

Breivik ser tilsynelatende ikke ut til å være særlig opptatt av “rase”, men denne antakelsen kan problematiseres. Sier han egentlig det han mener? Strategisk kommunikasjon er et tema som Breivik diskuterer i forbindelse med bruken av rasebegrepet:

The word “race”, “white”, “ethnic” or “nationalist” for that matter should never be used in modern debates with adversaries or individuals who may have been subject to severe indoctrination. These words are so stained by history and post-war media coverage that you are basically just undermining yourself and the message you seek to communicate by actively using them (2011: 661).

For Breivik er det altså viktig å ikke snakke om “rase” og nasjonalisme av strategiske grunner. Disse konseptene kan være tilstede uten at det kommer frem. På den andre siden kan “rase” og nasjonalisme være underordnet for Breivik. Eller kanskje handler dette om å få en større gruppe til å samle seg om en mer slagkraftig strategi, og stake ut en kurs som flere kan være med på. I stedet for “rase” og nasjonalisme er det gunstig å snakke om islam:

“Furthermore, it can be smart to limit the use of words like: ethnic groups, but rather focus on Islam, non-Islamic, Muslims, non-Muslims. Also, use the term: anti-Islamisation instead of anti-immigrant” (ibid 664). Islamofobi er en strømning i tiden som kanskje er mer effektiv å spille på. Dette kan handle om reell frykt fra forfatterens side, men det kan også være et maktpolitisk strategisk grep. Imidlertid skriver Breivik: “Cultural Conservatism has NOTHING to do with Racial Conservatism. Learn from past mistakes and exercise rhetorical containment” og “(...) Islam is NOT a race. So avoid talking about race. It is a cultural war, not a race war!” (ibid 665; 669). Dette kan tyde på at “rase” faktisk tolkes som irrelevant.

Breivik skriver altså at kulturkonservative ikke bør bruke rasebegrepet, men han skriver imidlertid selv mye om “rase”(ibid). Breivik mener at den nordiske” rase” er gjenstand for folkemord og utrydningstruet. Det er tydelig at han snakker om dem som Hitler kalte “ariske”:

As covered in another chapter; within approximately 100-150 years or within 4-5 generations (if the current development is allowed to continue) the Germanic/Nordic race in several countries will be diluted or annihilated to such a degree that there will be no one left with Nordic physical characteristics; blond hair, blue eyes, high forehead, sturdy cheekbones. As such, the Nordic tribes will become extinct if we do not resist and seize political and military control of our countries. (ibid 1153).

Breivik betegner nordisk “renhet” som en gave.:

It is obvious that Nordic entertainment super-stars like Scarlett Johansson (60-70% Nordic purity), Gwyneth Paltrow (70-80%) Pamela Anderson (90-95%), Paris Hilton (70-80%), Taylor Swift (80-90%) would have never been where they are today hadn't it been for their distinct Nordic physical characteristics. They would have never, in a million years, managed to reach their current status of fame had they belonged to another ethnic group. (...) So why not embrace their Nordic gift by contributing to preserve Nordic culture instead of throwing it away and robbing their children of the same opportunities they once received? (...) (ibid 1158).

Det kan virke som om Breivik sitt skjønnhetsideal er mennesker med lys hud og lyse øyne:

*The Nordic ideal – our tribe counts 200 million individuals as of 2010
There are many non-Nordic that try to mimic Nordic beauty by dying their hair blond and wearing contacts. So why not offer our children the actual genetical gift instead, through repro-genetics, rather than spending thousands of Euro and thousands of hours on make-up trying to mimic the Nordic ideal? As the Nordic ideal obviously is still prevalent in this multiculturalist world it may not be too late to prevent the extinction of the Nordic tribes. We are still a strong tribe, representing the most numerous in Europe, counting more than 200 million individuals worldwide (ibid 1159).*

Preferences for fair skin and blue eyes stretch back in Europe to at least the Middle Ages, according to Hema Sundaram, author of “Face Value”, a book about the history of

beauty. For women in particular, especially those of European descent, fair skin and light eyes have long been seen as indicators of fertility and beauty (ibid 1189).

Breiviks forhold til “rase” ser ut til å handle mer om et ønske om å bevare noe han har et positivt forhold til. Det uttrykkes ikke rasistisk hat mot grupper, slik man i høyeste grad så hos Hitler.

Imidlertid finner Breivik i likhet med Hitler løsninger innenfor eugenikken. Breivik deler Hitlers opptatthet av renhet:

They must encourage and even directly sponsor reprogenetics programs on a private and/or state level, which facilitates reproduction clinics who focus strictly on indigenous genotypes from pure sources (non-diluted (95-99% pure) Nordic genotypes) found in Northern Sweden and other areas where this is available (ibid 1153).

Breivik kaller eugenikkforslaget for “sivilisasjonsformende”:

*And as the European alpha-males instinctual drive to preserve their genes would be rendered an obsolete concept, it would contribute to a potentially eternal peaceful Europe providing that other conservative principles (including the policies to prevent over-population in the world) would be implemented as well. Obviously, these policies of “civilizational-shaping” nature cannot be implemented by a mass-democracy of the current European caliber **as the current political model lacks consensus** and thus authority and implementation force and efficiency. A future model, however, similar to the fascio-democratic model of Russia and China has the potency to implement the required cultural and security reforms. An alternative model where females have reduced influence on security and cultural issues through a guardian council has been presented in another chapter (min uthevning) (ibid 1159).*

Breivik skriver:

*The reasoning behind our concern and opposition is the fact that mass immigration, racemixing and adoption of non-Europeans harm **the unity of our tribe** – it harms the degree of social cohesion any given country has. Firstly, a country that has competing cultures will shred itself to pieces from the inside over the long term or it will end up as a permanently dysfunctional country like Brazil and similar countries (min uthevning) (ibid 1161).*

Sitatene viser behovet for en enhetlig gruppe og konsensus - et enhetlig fellesskap uten mangfoldets motsetninger. Dette ser ut til å utgjøre en kjerneidé. Breivik tror ikke at fremgang er mulig i et multikulturelt samfunn:

A stable and prosperous country that can offer its citizens solid welfare is dependent on five primary factors

- 1. Islam cannot be present*
- 2. An ethnic homogenous people*
- 3. An educated people with a high average IQ (reprogenetics will increase the average IQ further)*

4. Cultural conservative policies/nationalistic policies/at least partially financial protectionist

5. Free market (+ free market towards other cultural conservative countries) (ibid 1161).

Det fremgår også av sitatet at Breivik vil øke gjennomsnitts-IQen i befolkningen ved hjelp av reproduksjonsprogrammet. Dette gir som nevnt assosiasjoner til Hitler, men Breivik selv tar avstand fra ham:

Whenever someone asks if I am a national socialist I am deeply offended. If there is one historical figure and past Germanic leader I hate it is Adolf Hitler. If I could travel in a time-machine to Berlin in 1933, I would be the first person to go – with the purpose of killing him. Why? No person has ever committed a more horrible crime against his tribe than Hitler. Because of him, the Germanic tribes are dying and MAY be completely wiped out unless we manage to win within 20-70 years. Thanks to his insane campaign and the subsequent genocide of the 6 million Jews, multiculturalism, the anti-European hate ideology was created. Multiculturalism would have never been implemented in Europe if it hadn't been for NSDAPs reckless and unforgivable actions. Eastern Europe would have remained free, the US and Russia would never have risen up as super-powers. The balance of power would have remained in Europe. And it would be a beautiful Europe with beautiful cultural conservative policies – very similar to the ones you now find in Japan and South Korea. Hitler almost destroyed everything with his reckless and unforgivable actions and he will forever be known as a traitor to the Nordic-Germanic tribes (ibid 1162-1163).

Hitler er altså også en forræder i Breiviks øyne. Som nevnt sympatiserer Breivik med jøder og kan derfor ikke støtte alt Hitler stod for. I tillegg gir Breivik Hitler skylden for at multikulturalismen har bredt om seg i Europa.

Allikevel bekymrer Breivik seg for “rasemiksing”. Han uttrykker en forestilling om at barn av “rasemiksing” får problemer:

***Blue eyes and blond hair (and possibly many psychological traits)** almost never survives a race-mixing process due to the fact that Nordic genotypes are recessive unlike for example African, Arab or Oriental genotypes which are considerably more genetically dominant. In order to dominantly dilute an African individual it would require 5 individuals of Nordic descent. Thanks to their parent's carelessness, their offspring will be cut off forever from their “extended ethnic family”. They will become, **tribe-less individuals** and many are likely to either swear allegiance to extreme cultural Marxism/multiculturalist ideological views (90%) or choose the extreme right (>10%). They often hate their parents for what has been done to them, as they are neither European, African nor Asian (mine uthevninger) (ibid 1158-1159).*

Tilhørighet er altså viktig og her kan det se ut som om Breivik knytter dette til utsendemessige trekk. I tillegg kan det virke som om Breivik muligens tror det er en

sammenheng mellom blå øyne, blondt hår og psykologiske egenskaper, hvilket minner om rasetenkning.

En genetisk gruppetankegang kommer også til uttrykk i dette sitatet: “Despite what the Marxists would like to believe, our genetical heritage is the most important cultural marker as it is a visual proof that you represent a certain culture, certain traditions, a certain identity” (ibid 1227). Utsagnet sier at mennesker med bestemte utsendemessige trekk representerer tilhørende kulturer, tradisjoner og identiteter. Dette kan ligne på essensialisering og rasetenkning. Det utelukker individuelle forskjeller som bryter med det angivelige gruppemønsteret. Han anser identitet og kultur som noe fast: noe som arves på lik linje med utseende og gener. Dette kan virke motstridende i forhold til troen på assimilering.

“Essensialisering” går ut på å ta et bestemt trekk og hevde at det er essensen hos en gruppe (Gule 2012: 50-51). En slik tenkning kan føre til at man tenker at individer som tilhører en bestemt gruppe - for eksempel muslimer - er på en bestemt måte og ikke kan endre seg (ibid). Rasetenkning er et annet eksempel på essensialisering. Essensialisering skiller fra det som er konstituerende for et fenomen, altså trekk som må være der for at det skal gi mening å omtale noe som et bestemt fenomen. Forskjellen fra essensialisering er at det som er konstituerende for et fenomen er i stadig endring (ibid 52). Dessuten kan vi ha ulike oppfatninger om hva som er konstituerende for et bestemt fenomen. For eksempel fins det mange tolkninger av islam, men i 2083 - eller i den totalitære tenkemåten - finnes det bare én uforanderlig sannhet om islam.

Watkins skriver om rasismens opprinnelse og trekker frem den franske aristokraten Count de Gobineau sitt historiesyn:

Civilization began when Aryan tribesmen, blond and blue-eyed, came down from the north to impose themselves as a ruling class over darker and less talented peoples. As long as the Aryan masters remained racially pure, civilization continued to flourish. Unfortunately there was a strong tendency for the ruling minority to intermarry with, and ultimately become indistinguishable from, the native population. Inevitably this was bound to result in the collapse of civilization. The only possible way of arresting this process of decay would be for the still-surviving Aryans to resist the temptations of miscegenation, and set to work a pure-bred ruling class for the benefit of future generations (1965: 97).

Også dette har likhetstrekk med det Breivik skriver om “rase”. Allikevel er det motsetninger og uklarheter. Det å ta til orde for et homogent samfunn er ikke det samme som rasisme som søker å utrydde andre “raser”, eller som anser egen “rase” som overlegen, selv om Breivik til

en viss grad opphøyer “det nordiske ideal”. Til tross for innslag av rasetenkning blir konklusjonen at gruppetenkningen ser ut til å være viktig, og at 2083s mål først og fremst er politisk, kulturell og etnisk homogenitet. Homogenitet gir nettopp enhet.

Totalitære ideologier

Kontrajihadismen er i utgangspunktet ikke rasistisk. Men Jensen er i likhet med Breivik opptatt av å redde vestlig kulturell og genetisk arv (Enebakk 2012: 73). I teksten “Preparing for Ragnarök” skriver han at det bør opprettes “etniske enklaver” for de gjenværende ekte europeerne: de hvite (ibid 74). Jensen ønsker “rasemessig” renhet i Europa, i følge Indregard og Strømmen (2012: 33). Rasespørsmålet kan se ut til å være gjenstand for noe sprik innad i kontrajihadismen. Aspektet vektlegges forskjellig av ulike forfattere. Det de seg i mellom kan enes om - og som også 2083 uttrykker - er behovet for kulturell homogenitet. Når det gjelder hovedmålsetning er altså 2083 representativ for kontrajihadismen.

Heller ikke kommunismen er rasistisk, selv om Engels var tydelig rasistisk og mente at enkelte folkegrupper burde utryddes (Sørensen 2010: 90-91). Marx og Engels hadde forestillinger om at noen nasjoner var underlegne andre og at noen nasjoner hadde historie, mens andre ikke hadde det (ibid 97). Dette var nasjonalistiske forestillinger som var utbredte i tiden, for eksempel i Tyskland (ibid). Likevel er ikke dette en viktig del av det tankegodset som i dag oppfattes som marxisme-leninisme.

Rasisme er heller ikke et definerende element for fascismen. Staten er det bærende element, rase er underordnet. Mussolinis regime ble imidlertid mer rasistisk etter hvert som det ble påvirket av Hitlers Tyskland (ibid 66). Allikevel er det interessant at det er en forekomst av rasistiske trekk hos flere av ideologene. Kanskje henger renhetstenkningen sammen med gruppetenkningen og søken etter homogenitet.

Til tross for innslag av rasetenkning hos enkelte, er i utgangspunktet kontrajihadismen, kommunismen og fascismen ikke-rasistiske bevegelser. Nasjonalsosialismen er derimot en rasistisk ideologi. Hitler mente at tyskerne tilhørte den mest verdifulle rasen: den germanske, “ariske” eller nordiske “hvite rase” (ibid 125). Han hadde idéer om at “rasen” inneholdt noen urelementer som var det som kunne skape kultur, verdighet og skjønnhet (ibid 126). Dette kan minne om det Breivik skriver om genetisk arv som “cultural marker” og forestillingen om lyse trekk som det vakre. Hitler skulle som Breivik skape forening og enhet (ibid 19).

Fellesskapet måtte være “raserent” (Burke 1997: 19). Jøden var som nevnt et undermenneske i Hitlers øyne. I likhet med Engels hatet Hitler slaver, og avhumaniserte og reduserte slaver til “sjelløse brikker” som han kunne flytte rundt eller fjerne etter eget forgodtbefinnende (Sørensen 2010: 138). Moskva skulle “fjernes fra Jordens overflate” (ibid 139). I 1942 formulerte han følgende: “Vårt overordnede prinsipp må være at disse folkene bare har én eneste eksistensberettigelse: å være til nytte for oss økonomisk sett” (ibid). Hitler planla at slaver enten skulle utryddes eller bli slaver, og dette kunne komme til å innebære millioner av likvidasjoner (ibid 140-141). I 1934 begynte i tillegg nazistene å drepe barn med funksjonshemninger, da de i nazistenes øyne ikke passet med idealet om “den rene og friske tysker” (Larsen 2008: 24). Dette kan henge sammen med renhetsidealet eller jakten på det perfekte.

Flere av de aktuelle totalitære tenkerne har altså rasistiske og nasjonalistiske innslag, men kun nasjonalsosialismen er en rasistisk ideologi. Staten og nasjonalismen er det viktige i fascismen. Rasisme og nasjonalisme kan være midler til makt siden de representerer populære meningsstrømninger i tiden. I tillegg kan det hende at både rasisme og nasjonalisme bunner i den underliggende ekskluderende gruppetankegangen som ser ut til å prege hele det aktuelle ideologiske landskap. Denne gjennomgangen har vist trekk ved 2083 og ideologiene som kan tyde på at det eksisterer en underliggende felles søken etter enhet, og en felles idé om at det perfekte samfunn må være enhetlig. Kanskje er det dette som slår ut i form av rasisme eller nasjonalisme, og som i siste instans fører til at enkeltmennesker og moralske hensyn må vike.

4.4.3 Opplysningstidsideal

Totalitære idealsamfunn kan på én måte anses som et forsøk på å videreføre tyranniet inn i moderne tid. Allikevel blir det feil å si at de totalitære er motstandere av opplysningstidsideal for det kan se ut til at flere har tatt opp i seg noe av dette. Opplysningstiden var en reaksjon på det gamle tyranniet. Breivik påstår imidlertid at tyranniet aldri ble opphevet.

2083

Jensen kritiserer som vist EU for å skape ufrihet og for å mangle tilfredsstillende maktfordeling: “The Lack of a Real Separation of Powers in the EU Invites Abuse of Power” (2008a). Han kommer med uttalelser som etterlyser mer reelt demokrati: “In order to have a system with government under public control, you need accountability and transparency” (ibid). I EU-kritikken trekker Jensen frem maktfordelingsprinsippets far, Montesquieu: “We should study the work of the great eighteenth century French thinker Montesquieu (...)” (ibid). Han hevder at EU egentlig ikke er et folkestyre: “The ‘anti-discrimination laws’ we now see in Western Europe are an indication that the democratic system no longer works as intended. These laws come from a small group of self-appointed leaders who respond to pressure from the Islamic world, not from their own people” (ibid). Han kaller EU for “EUSSR” og hevder at EU fører til mindre ytringsfrihet (ibid).

Mens Jensen trekker frem Montesquieu, nevner Breivik den innflytelsesrike opplysningstenkeren John Stuart Mill. Breivik vil gjøre endringer i utdanningssystemet:

Instead of destroying the discipline of sociology by removing it, an alternative approach is to completely reform it; replacing the Marxist ideological view with a conservative/anti-Marxist by instead using ideological fundamentals from the following works/authors;

The Bible

Machiavelli

George Orwell

Thomas Hobbes

John Stuart Mill

John Locke

Adam Smith

Edmund Burke

Ayn Rand

William James

(2011: 373)

Breiviks favoritter er en god blanding, med både maktorienterte realister som Hobbes og Machiavelli og liberale røster som Mill og Locke. Det er tydelig at frihet er en essensiell verdi i 2083. Demokratiet var opplysningstidens frukt og bærenen av frihetsløftet. Men Jensen og Breivik opplever at demokratiet har brutt løftet. Det er dét de reagerer på. Og derfor krever de en ny renessanse. Jensen skriver:

(...) a freely voting French citizen or British subject of today has every aspect of his life controlled, or at least monitored, by a central government in whose actions he has little say. He meekly hands over half his income knowing the only result of this transfer will be an increase in the state's power to extort even more. (...) He opens his paper to find yet

again that the 'democratic' state has dealt him a blow, be that of destroying his children's education, raising his taxes, devastating the army that protects him, closing his local hospital or letting murderers go free. In short, if one defines liberty as a condition that best enables the individual to exercise his freedom of choice, then democracy of universal suffrage is remiss on that score (2007g).

Individet beskrives som et ufritt subjekt. Jensen beskriver individet som dehumanisert - redusert til et tannhjul i en gigantisk maskin:

In Europe, politics is more and more becoming an empty ritual. The real decisions are taken before the public even get a chance to vote on them, and the media won't talk honestly about important matters. Our daily lives are run by a bloated bureaucracy which is becoming increasingly transnational. Ever so slowly, everyone is reduced from being an individual to being a cogwheel in a giant machine, run by supposedly well-meaning administrators and technocrats. They don't really care about you; they just don't want anybody to rock the boat, so they constantly grease the bureaucratic machinery with lies (2007c).

Jensen skriver også: "The European Union promised a Brave New World where wars and ethnic rivalries were a thing of the past. Will it deliver the Middle Ages?" (2006a). Jensen siterer Friedrich Hayek:

It may be that as a free society as we have known it carries in itself the forces of its own destruction, that once freedom has been achieved it is taken for granted and ceases to be valued, and that the free growth of ideas which is the essence of a free society will bring about the destruction of the foundations on which it depends. Does this mean that freedom is valued only when it is lost, that the world must everywhere go through a dark phase of socialist totalitarianism before the forces of freedom can gather strength anew? If we are to avoid such a development, we must be able to offer a new liberal program which appeals to the imagination. We must make the building of a free society once more an intellectual adventure, a deed of courage (2007c).

Også dette viser viktigheten av friheten som verdi. Men det er tydelig at individene anses som ufrie i dagens samfunn. Noen må ha skylden for dette og det blir den rådende orden som får skylden. Frihetsønsket kommer også sterkt til uttrykk når Breivik skriver: "We, after all, have a conviction worth dying for; to secure freedom for people of Europe and prevent a third wave of Islamic invasion. We will eventually be able to punish our unjust oppressors" (2011: 656). Han spør også: "How many patriotic oriented individuals will be ridiculed and persecuted by our multiculturalist oppressors?" (ibid 1026).

2083 er opptatt av frihet. Men hva med likhet? Spørsmålet om likhet og ulikhet diskuteres også i manifestet. Her knyttes dette opp til spørsmålet om hva som er "naturlig". Forfatteren "Reconquista" - klippet inn i 2083 - kritiserer multikulturalister og liberalere for å besitte idéen om at alle er like. Dette gjelder også i synet på kjønnene. For Reconquista er

likhetsidéen en løgn fordi den er i strid med naturen (ibid 391-292). Man kan få inntrykk av at Breivik frykter forvitring av den tradisjonelle mannen som følge av kvinnefrigjøringen og det han kaller den seksuelle revolusjon:

In that setting, men are not men anymore, but metro sexual and emotional beings that are there to serve the purpose as a nevercriticising soul mate to the new age feminist woman goddess. The perfect matriarchy has now been fulfilled and complete equality has finally been achieved. The fact that mankind will seize to exist within three generations with this type of regime is irrelevant (2011: 1402).

2083 motsetter seg samfunnets egalitarisme. I tillegg kritiserer Breivik den moderne forbrukerkulturen og peker ut en ny kurs:

"- Consider new civilisational goals – from excessive consumerism where the acquisition of wealth is the driving force in our lives to instead, focus all our resources to better ourselves and the rest of our citizens scientifically and technologically/R&D. 20% of national GDP should be allocated to this purpose" (ibid 1223).

Til sammenligning beskriver Stanley Payne fascismen som antimaterialistisk (2005: 8).

Islamismen er også et eksempel på en bevegelse som fremmer en slik motstand (Hansen og Kainz 2007: 56). Islamistene knuste World Trade Center, symbolet på kapitalisme og rikdom. I manifestet kritiserer Breivik den pengeorienterte og overfladiske kulturen i samfunnet (Borchgrevink 2012: 20). Han beskriver det som en nedbrytende sykdom (ibid).

2083 beskriver hvordan det menneskelige fortales og dør i forbrukersamfunnet (ibid 25). Man dør av mangelen på tilhørighet og dypere mening. Breivik beskriver seg selv som en tidligere "kynisk karrierejeger" (ibid 29). Flere islamister har også vært karrierejegere i det moderne samfunn (ibid). Borchgrevink skriver: "Breiviks kompendium skildrer prosessen der forbrukerzombien spaltes og avføder et monster av vold og terror" (ibid 26). 2083 skildrer en følelse av ufrihet og meningsløshet. Kanskje kan følelsen av å være *avhumanisert* si noe om hvordan noen kan bli i stand til å utføre noe så umenneskelig som terror. Det følgende sitatet av Breivik viser den opplevde meningsløsheten i samfunnet, forvitringen av verdier som knyttes til sekulariseringen, motstanden mot forbrukersamfunnet, samt fiendens og ideologiens funksjon:

Western Europe – a third world region when it comes to spirituality and civilizational goals

The spiritually bankrupt Western European nations result in psychologically unstable individuals, many which are stripped of moral and decency. This, almost anarchist behavior, often leads to "excessive whoring around" and results in a large range of negative effects for the individual and for society; venereal deceases, sterility, astronomic costs to society, drug abuse, high suicide rates. (...) And how many millions are either dead or have become zombies (drug addicts) as a result of the Marxist war against

*God and the Church? Some would say thousands, but I would claim that it is millions. An extreme Marxist or egalitarian society has a tendency to treat individuals as clients (a process known as clientification) instead of producing independent “winners”. (...) Instead of propagating clear goals for our civilization with specific obligations to the **citizen there is no official recommended course of action for our existence**. This clear civilizational vision must be re-established as an alternative to meaningless and limitless consumerism which has no other purpose for individuals than feeding their own ego. Excessive consumerism, drug abuse and sex abuse can never satisfy the peoples **longing for believing in something greater** than simply living to feed their own ego. Whether this **vacuum** is filled by nationalist principles; **pride** in your nation and people – **a common enemy**: the Ummah, or through the Church, the solutions lie within conservative principles and values. We must re-affirm our intentions of commitment against global Jihad, until our own and our allies borders are secured. The only pragmatical approach to this is mass-deportations because the only other alternative is genocide. Europe is now a third world country in regards to spirituality and civilizational goals. (...)*

And I looked, and behold a pale horse: and his name that sat on him was death, and Hell followed with him. Revelations 6:8 (mine uthevninger) (Breivik 2011: 1220).

Sitatet er med i sin helhet fordi det er en så god beskrivelse av hvordan ideologien skal fylle tomrommet, gi mening og dermed gjøre individet til et helt menneske, kanskje dét terroristen mangler.

Totalitære ideologier

2083 kan anses som representativt for kontrajihadismen hva angår opplysningstidsidealene. Frihet er en uttalt verdi, men det motsetter seg likhetsorienteringen i samfunnet. I tillegg skildres en følelse av ufrihet.

2083 uttrykker som vist det samme ønsket som man finner i kommunismen om å undertrykke undertrykkerne. Også nasjonalsosialismen protesterte på undertrykkelse og urettferdighet.

Joseph Goebbels uttalte:

“We are Socialists, enemies, mortal enemies of the present capitalist economic system with its exploitation of the economically weak, with its injustice in wages, with its immoral evaluation of individuals according to wealth and money instead of responsibility and achievement, and we are determined under all circumstances to abolish this system!” (Pellicani 2012: 396).

Dette gjenfinnes også i islamismen. Mawdudi beskriver hellig krig som: “en krig som blir iverksatt utelukkende for Guds sak mot islams fiender som utøver undertrykkelse” (Sørensen 2010: 179). Opplysningstiden var en revolt mot undertrykkelse, urettferdighet og ufrihet.

Dette har flere totalitære tatt opp i seg.

Ideologiene deler altså frihetsidealet, men de er uenige når det kommer til spørsmålet om likhet og ulikhet. En mulig forskjell mellom nasjonalsosialismen og kontrajihadismen på den ene siden og kommunismen på den andre er at ulikhet anses som naturlig i de to første retningene mens likhet anses som naturlig i den sistnevnte. Dette kan henge sammen med “høyre” og “venstre” i høyre- og venstreekstremisme. Men til tross for et sterkere fokus på likhet, anså som vist ikke Marx alle mennesker som like. Islamismen deler nasjonalsosialismen, fascismen og kontrajihadismens syn på kvinner og menn som ulike. Hos alle, inkludert islamistene, representerer forfallet brudd på det “naturlige”. Islamistiske Mawdudi mente at sivilisasjoner som prøver å endre på dette ikke kan fungere og vil bli ødelagt (Gardell 2005: 57-58). På samme måte inneholder både kontrajihadismen og nasjonalsosialismen forestillinger om at samfunnet har fjernet seg fra det naturlige og derfor blitt ødelagt. For Mawdudi var det ekstremt viktig at mannen fikk være mann og kvinnen kvinne - slik naturen hadde bestemt at disse rollene skulle være (ibid 57). Fokuset på kjønnsforskjeller gjenfinnes ikke i kommunismen som er mer likhetsorientert.

Hansen og Kainz beskriver marxisme og nasjonalsosialisme som protester som skal oppfylle modernitetens løfte om frihet (2007: 56). I marxismen måtte dette skje gjennom radikal likhet, mens det i nasjonalsosialismen krevde radikal ulikhet (ibid). Det er altså noe forskjell i vektleggingen av likhet og ulikhet, men en felles oppfatning av “det naturlige” og brudd på det. I tillegg skrev altså Marx om organisk eller naturlig utvikling, mens Hitler skrev om naturlover.

I følge Hansen og Kainz er opplevd undertrykkelse av egen gruppe et problem både i nasjonalsosialismen, marxismen og islamismen (ibid). Den samme opplevelsen kommer til uttrykk i 2083. Hansen og Kainz skriver at konsekvensen av denne ufriheten blir at den utvalgte gruppen ikke kan realisere sin egen menneskelighet (ibid 65). På samme måte som den franske revolusjon og opplysningstiden var en revolt mot ufrihet og for frihet så kan det se ut som om 2083 og de nevnte ideologiene er nettopp det, selv om de går inn for å avskaffe demokratiet og erstatte det med autoritært styre. De må ikke tolkes som en revolt mot friheten som sådan, men heller som reaksjoner mot den opplevde ufriheten. Idealsamfunnet skal derfor befri mennesket og oppfylle opplysningstidens løfte. Her ligger også noe av totalitarismens potensial for å appellere og forføre. Hansen og Kainz skriver at dette tenderer til å virke spesielt tiltrekkende på dem som opplever at de ikke har lyktes i samfunnet (ibid 71).

Hitler anså frihet, like rettigheter og egalitarisme som idéer jøden brukte for å infiltrere ariere (ibid 70). Breivik gjør en lignende kopling når han for eksempel hevder at multikulturalister bruker demokratiet til å hjelpe muslimer å kolonialisere Europa. Kontrajihadismen motsetter seg egalitarisme og påstår at det er fiendens våpen: feministenes, multikulturalistenes og muslimenes våpen i kampen mot “de innfødte”. Lenin påstod som vist at borgerskapets liberalisme og rettighetspolitikk egentlig var virkemidler for å øke deres egen makt. Qutb argumenterer på samme måte og kritiserer liberale demokratier for å lage lover som skaper undertrykkelse: “Laws in a liberal society are not – as they presume to do – establishing an equal right to selfactualisation for everybody, but are used by those who represent evil to assert their egoism. This, in consequence, threatens the existence of humanity” (ibid 70).

Watkins skrev allerede i 1965 om fremveksten av “anti-ideologier”, som hevdet å forkaste alle former for utopier (9). Denne tendensen ser blant annet ut til å være tilstede i 2083. I følge Watkins er det essensielt å forstå ideologier i lys av at de vokser ut av hverandre og reagerer mot hverandre (ibid). Watkins eksemplifiserer dette ved å påpeke at sosialismen vokste ut av liberalismens feiling i å levere løftet om økonomisk velferd (ibid 47). Som vist er 2083 og flere av ideologiene reaksjoner på et forestilt brutt frihetsløfte.

I tillegg kan fascismen tolkes som en reaksjon på kommunismen, mens kontrajihadismen kan tolkes som en reaksjon på islamismen. Dermed har fascismen et liknende forhold til kommunismen som kontrajihadismen har til islamismen. Fascismen og kontrajihadismen ser ut til å bli mer mangefasettete og mindre enhetlige enn henholdsvis kommunismen og islamismen.

4.5 Oppsummering

Som vist passer 2083 godt inn i kontrajihadismen. For oversiktens skyld er det ingen kolonne for kontrajihadismen i skjemaet, men 2083-kolonnen tolkes som representativ for retningen, med forbehold om at Breiviks beskrivelse av den voldelige strategien og særegne idéer om “tempelriddere” og vokterråd skiller seg ut. I tillegg kan det være uenighet innad i kontrajihadismen om religionens rolle.

Analyseeskjema: 2083 i det ideologiske landskapet

	Kommunisme	Fascisme	Nasjonalsosialisme	Islamisme	2083
Fiendebilde	Borgerskapet Liberalister Slaviske folkeslag Revisjonister (angivelige sosialister)	Kommunister Liberalister Skjulte makthavere	Kommunister Jøder Liberalister Slaviske folkeslag Hyklere/svik Skjulte makthavere	Jøder+kristne/vantro Liberalister Hyklere (angivelige muslimer)	"Kulturmarxister" Muslimer (Liberalister) Hyklere/svik Skjulte makthavere
Idealstat Forenet via	Statsløst (proletariat.dikt.) Klasse Sekulært Kvinnefrigjøring Overmenneske	Altomfattende stat Stat Sekulært Konservativt kvinnesyn Overmenneske	Føreren absolutt makt Rase Sekulært Konservativt kvinnesyn "Arisk" overmenneske?	Sharia (vokterråd Iran) Religion/monokultur Religiøst Patriarkalsk Antikapitalistisk (noen)	Vokterråd Religion/monokultur Angivelig sekulært Patriarkalsk "Tempelriddere"?
Økonomisk	Statlig dominans, antikap.	Statlig dominans	Statlig dominans Selvberget Tyskland		Sentrum-høyre Selvberget Europa
De utvalgte		Lederkult Offer/martyrium Krigerideal Mandighet Styrke Handling	"Ariske" Lederkult Mandighet Styrke Handling	Offer/martyrium Krigerideal	Leder-/ridderkult Offer/martyrium Krigerideal Mandighet Styrke Handling
Strategi	Voldelig revolusjon Væpnede arbeidere	Voldelig revolusjon Imperialistisk	Voldelig revolusjon Erobringskrig Utrydde jødene	Voldelig revolusjon Gjenerobningskrig	Voldelig revolusjon "Armed resistance groups" Gjenrobringskrig Deportere/konvertere
Moral	Mål foran enkeltmenneske Historiens gang Den sterkeste rett Historien viser hvem som har rett Partiet har rett	Stat foran enkeltmenneske Historiens gang	Mål foran enkeltmenneske Historiens gang Den sterkeste rett Historien viser hvem som har rett Føreren har rett	Mål foran enkeltmsk. Guds vilje	Mål foran enkeltmenneske Historiens gang Historien viser hvem som har rett Guds vilje
Nasjonen	Global	Nasjonalistisk, men går ut over det nasjonale	Nasjonalistisk, men går ut over det nasjonale	Global	Nasjonalistisk, men går ut over det nasjonale
Rase	Ikke-rasistisk (rasistisk innslag Engels)	Ikke-rasistisk (rasistisk innslag)	Rasistisk	Ikke-rasistisk	Ikke-rasistisk (innslag av rasetenkning) Etnoseparatisme
Opplysningsidé	Frihet, mer likhetsorientert	Frihet (men ulikhet)	Frihet (men ulikhet)	Frihet (men ulikhet)	Frihet (men "antiegaltær")
Reaksjonær	Mindre reaksjonær	Reaksjonær	Reaksjonær	Reaksjonær	Reaksjonær

4.5.1 2083 i det ideologiske landskap

Min problemstilling er: Hvor kan 2083 plasseres i det ideologiske landskap; hva er de viktigste likhetene og forskjellene mellom 2083 og totalitære ideologier som kontrajihadisme, kommunisme, fascisme, nasjonalsosialisme og islamisme?

For det første har disse ideologiene forskjellige plasseringer på en høyrevenstreakse. Siden begrepene *høyre-* og *venstre-*ekstremisme brukes flittig ville jeg undersøke om dette skillet representerer en viktig forskjell, samt hvorvidt 2083 med rette kan betegnes som høyreekstremistisk. Mulige forhold som kan inngå på en høyrevenstreakse vurderte jeg som forholdet til nasjonen, det reaksjonære aspektet, opplysningstidsidealer og økonomisk politikk. Analysen har derfor berørt alle disse aspektene. Først vil jeg oppsummere plasseringer på høyrevenstreaksen.

Når det gjelder økonomisk politikk er fascismen og nasjonalsosialismen venstreorienterte, mens 2083 ser ut til å plassere seg i området sentrum-høyre. Gitt at nasjonalisme er et høyresidig trekk, så plasserer fascismen, nasjonalsosialismen og 2083 seg til høyre for kommunismen og islamismen på dette punktet. I tillegg til forholdet til nasjonen kan en begrunnelse for at fascismen og nasjonalsosialismen plasseres på høyresiden være deres reaksjonære aspekt. Både fascismen, nasjonalsosialismen og 2083 virker betydelig mer reaksjonære enn kommunismen. Også her havner 2083 på høyresiden. 2083 er tydelig reaksjonær idet at teksten uttrykker en sterk fortidslengsel, som danner noe av grunnlaget for politikken. Det ser ut til å være gradforskjeller i hvor reaksjonære de enkelte retningene er, men samtlige ideologier er reaksjonære idet at de drømmer seg tilbake i tid. De skal både gjenreise noe gammelt og skape noe nytt.

Nasjonalsosialismen er særdeles opptatt av ulikhet og rasetenkning. Nasjonalsosialismen og fascismen kan se ut til å være mindre orientert mot opplysningstidsidealer og mer orientert mot ulikhet enn kommunismen, og stiller seg på dette punkt til høyre. 2083 bryter imidlertid med de italienske fascistene og nasjonalsosialismen idet at det har tatt opp i seg opplysningstidsidealer. Men som vist påberoper både 2083 og alle ideologiene seg å være oppskriften på frihet. Allikevel virker 2083 mer orientert mot ulikhet enn kommunismen og

plasserer seg dermed til høyre også her. Alt i alt kan det se ut som om 2083 og kontrajihadismen med rette kan kalles høyreekstremistisk.

Islamismen er økonomisk venstreorientert, men ulikhetsorientert i synet på kvinner. Retningen er ikke nasjonalistisk, men nokså fortidsorientert og virker mer reaksjonær enn kommunismen. Dermed blir islamismen vanskelig å plassere på en høyrevenstreakse.

Jeg har vist at skillet mellom høyre og venstre ser ut til å være noe problematisk, men at det belyser noen forskjeller. Enebakk argumenter for at man i stedet for å fokusere på skillet mellom høyre og venstre bør fokusere på de antidemokratiske holdningene - holdninger som finnes på begge sider av høyrevenstreaksen (2012: 49). I lys av funnene fra denne avhandlingen ser de antidemokratiske holdningene ut til å utgjøre et viktigere element enn det som skiller ideologiene på høyrevenstreaksen. Skillet mellom høyre og venstre ser ut til å være mindre relevant for å forstå totalitarismen som fenomen. Vektlegging av nasjonalisme, likhet/ulikhet og det reaksjonære varierer, men gruppetenkningen preger hele dette ideologiske landskapet.

Så representerer 2083 hovedsakelig noe nytt eller noe gammelt? For det første trekker det på populisme og idéer som man kan gjenfinne i europeiske bevegelser som EDL eller partier som Front National, Sverigedemokratene eller til og med Frp. Mye av tankegodset står ubehagelig nært, men det betyr ikke at alle som deler noen av idéene til 2083 er totalitære. Dette er idéer i tiden som kontrajihadismen og 2083 har tatt opp i seg. 2083 kan på den ene siden anses som en kolossal kopi av hovedsakelig kontrajihadistiske tekster, men i tillegg inneholder det idéer om voktterråd, "tempelriddere", eugenikk og en ekstremt voldelig strategi. Selv om 2083 hovedsakelig er kontrajihadistisk, representerer det sånn sett en unik sammensetning av flere elementer og dermed noe nytt. Allikevel er det kun sammensetningen som er ny - idéene er ikke nye. Idémessig representer 2083 hovedsakelig kontinuitet.

2083 passer best inn i kontrajihadismen. Breivik kan anses som en handlende kontrajihadist eller en handlende totalitær. Etter kontrajihadismen står 2083 antakelig nærmest fascismen slik Griffin definerer den, men ikke så nært de italienske fascistene. Selv om 2083s fellesskap er mer europeisk enn nasjonalt, ser det ut til å passe godt med Griffins fascismedefinisjon. Det inneholder kjerneelementer fra fascismen slik som idéen om dekadense, gjøfødelse og et organisk fellesskap. Men som denne gjennomgangen har vist, ser ikke disse elementene ut til

å være unike for fascismen. De ser ut til å gå igjen hos samtlige ideologier i ulik grad. Derfor kunne man sagt at alle ideologiene er fascistiske, men totalitær anses som et mer fruktbart begrep her. Som vist er det betydelige likhetstrekk med nasjonalsosialismen, men det kan se ut til å passe bedre med fascisme generelt, gitt at man ser bort fra historisk betingede trekk som korporatisme. Til forskjell fra nasjonalsosialismen inngår ikke jødene i 2083s fiendebilde. Den jødisk-kristne kulturarven anses derimot som noe verdifullt som må beskyttes. Selv om Breivik er opptatt av “nordic genotypes”, er 2083 mest fokusert på kultur. Innvandreren som “den andre” ser heller ut til å utgjøre en trussel mot det kristne og samlede Europa enn mot “den hvite rase”. Det som idémessig er nytt med 2083 er nytt i den forstand at kontrajihadismen er relativt ny. Når Breivik vil reformere parlamentet så er det angivelig for å beskytte demokratiet snarere enn å avskaffe det. Vokterrådet er hans egen praktiske løsning på kontrajihadismens verdenssyn - som hevder at multikulturalismen undergraver demokratiet. Det å være motstander av multikultur er noe annet enn biologisk rasisme. I stedet ser dette ut som “etnoseparatisme”, en idé om at forskjellige folkegrupper ikke bør blandes (Griffin 2013). Kraften i en slik argumentasjon bør ikke undervurderes. Identiteten som ideologien tilbyr er kulturell. På sett og vis kan dette representere en ny syntese av mange strømninger eller en fornyelse av fascismen: “It comes out of the failure of fascism” (ibid). Dette har vokst frem i tråd med hvordan ideologier reagerer og forholder seg til hverandre.

2083 vil gjenreise en forestilt idealisert historisk hierarkisk og autoritær samfunnsform. Dette har tydelige berøringspunkter med fascismen og nasjonalsosialismen, men også med islamismen. 2083 og islamismen deler forestillingen om religion som forenende kraft. Vokterrådet er også et konsept som ble innført i Khomeinis islamistiske Iran. I tillegg er det sammenfall i valg av strategi hos Breivik og islamistiske terrorister, men dette kan ha med tidspunkt og kontekst å gjøre. 2083 har også sammenfall med islamismen i forholdet til vestlig seksualmoral og kvinnefrigjøring. Men også kommunismen deler idéen om forfall i samfunnet, selv om det ikke retter seg mot kvinnens sexliv. Kommunismen er mer liberal i kvinnesynet og 2083 har et liberalt innslag i form av liberale soner, men generelt er 2083 og samtlige ideologier autoritære. I tillegg er det likheter i kommunismens og 2083s verdensbilde. Det er bemerkelsesverdig at 2083 har så mange likhetstrekk med sine uttalte ideologiske dødsfiender.

Alle ideologiene har apokalyptiske trekk og en forestilling om et utvalgt folk. Samtlige finner løsningen i revolusjonen. Sammen med gruppetenkningen fører synet på historien, samtiden og fremtiden til at enkeltmennesker kan ofres for å nå målet, som er det perfekte samfunn.

Ideologiene har store likhetstrekk når det kommer til idealene - hva de vil skape.

Idealsamfunnet skal beskyttes og kontrolleres. Drømmesamfunnet skal skape frihet, men det skal ikke være lov til å være uenig i statens doktriner. Derfor får 2083 og de totalitære ideologiene en dobbelthet som er uforenlig med de uttalte frihetsidealene, men forenlig med målet om enhet. Berøringspunkter mellom alle ideologiene er jakten på hyklerne og at enkelte ideologier, religioner eller livsformer ikke skal være tillat – altså en søken etter homogenitet. En felles grunnidé ser ut til å være at ulike grupper av mennesker er for forskjellige til å kunne leve sammen. De drømmer om et samfunn der fienden er marginalisert eller fullstendig fjernet. Dette fjerner motsetningene i samfunnet og gjør det fullkomment, enhetlig og helt. Idéen om en enhetlig befolkning kan anses for å komme til uttrykk gjennom det ene ekskluderende fellesskapet som samtlige ideologier opererer med, enten det er basert på “rase”, klasse, kultur eller religion. Nasjonalisme og rasisme kan være virkemidler for å skape enhet, som ser ut til å være et felles mål for hele dette ideologiske landskapet. Fellesskapet kan være nasjonalt, men trenger ikke å begrense seg til de tradisjonelle landegrensene. Helt sentralt i idealsamfunnet står det trygge, ekskluderende fellesskapet - et fellesskap som ikke er for alle. De skal alle skape ett nytt fellesskap med en bestemt identitet. Islamismen og kommunismen er universelle, men man må henholdsvis være muslim eller kommunist for å få være en del av gruppen. I 2083 kan man ikke være muslim og i nasjonalsosialismen kan man ikke være jøde. Det er altså gruppetilhørighet som er viktig både i 2083 og i ideologiene. Så varierer det hvem som får inngå i fellesskapsgruppen og hvem som blir plassert i fiendegruppen. Det kan se ut som om fellesskapet og fienden står i et forhold til hverandre der fellesskapet forenes og blir sterkere gjennom fienden. Til sammen peker dette i retning av at det fins en underliggende kjerne: en felles totalitær tankegang.

4.6 Vurdering av funn

Funnene i analysen underbygger Sørensens tese om at det fins en totalitær mentalitet. Her vil jeg oppsummere og redegjøre for hva dette ser ut til å bestå i, hvordan det kan forstås samt hvilke implikasjoner det kan ha.

Fellesnevnerne i totalitær tenkning: refleksjoner og syntetisering

Det er påfallende at en rekke aspekter går igjen i de totalitære tekstene. Jeg vil nå oppsummere punktvis noen av fellesnevnerne jeg har identifisert. Dette reflekterer og supplerer Sørensens totalitarismedefinisjon.

Gruppetenkning

Ideologiene og 2083 tenderer som vist til en sterk gruppetenkning. 2083 åpner for eksempel ikke for at de individuelle forskjellene innad i gruppene kan være større enn de angivelige forskjellene mellom gruppene. I tråd med dette anses muslimer for å være på én bestemt måte som anses som uforanderlig. Det samme gjør seg gjeldende i fiendebildet generelt, i synet på feminister og multikulturalister, og i synet på kjønnene.

Mistillit

Det ser også ut til å eksistere en underliggende sterk mistillit som gir god grobunn for konspirasjonsteorier. Fienden er svikefull. Mistilliten ser som vist ut til å være mer typisk enn atypisk i det aktuelle ideologiske landskap. Mennesker med paranoide tilbøyeligheter vil kanskje være ekstra sårbare for konspirasjonsteorier og totalitært tankegods. Demokratiet innebærer usikkerhet, motsetninger og konkurranse. Det liberale demokratiet er en felles fiende for 2083 og de aktuelle ideologiene.

Fienden

Fienden står sentralt i totalitær ideologi, og midt oppi alle likhetene mellom de totalitære ideologiene er det åpenbart forskjeller i hvem som utpekes til fiende. Er det sånn at nederlaget gir et behov for en fiende, en syndebukk? Fienden er forræderen, den som har sviktet. Menneskene i idealsamfunnet skal være lojale.

“Clash of Civilizations”

Totalitære ideologier beskriver en sivilisasjonskamp, der den høyeste, beste og reneste gruppen skal vinne. For fascistene er det en kamp mellom ideologier der fascistene skal vinne, for nazistene er det en rasekamp der den ariske rase skal vinne, for kommunistene er det en klassekamp der arbeiderklassen skal vinne, for islamistene og kontrajihadistene er det en ideologi-, religions- eller kulturkamp der de ideologisk eller religiøst “rett-troende” skal vinne. I alle tilfeller er det en kamp mellom grupper. Som vist går det igjen en forestilling om at flertallet ikke vet om sivilisasjonskampen som raser i omgivelsene - mannen på gata lever i en fantasiboble.

Todeling

Akkurat som totalitarismen har to ansikter, et godt og et ondt, deler den verden opp i to deler: en god og en ond. Menneskene i verden og idéene fordeles i disse to båsene og blir venner eller fiender (Sørensen 2010: 196). Dette behovet for forenkling kan kanskje henge sammen med behovet for orden.

Anti

Det kan fort være lettere å oppdage hva de totalitære er mot enn hva de er for. De har en forakt for det bestående samfunn. Alternativet de skal skape er gjerne vagt, men det som er sikkert er at de vil forandre ved å først bryte ned.

Romantisering av “det gode”

Flere totalitære søker etter skjønnhet og romantiseringer fortiden, krig, krigeren, martyrdøden, idealsamfunnet eller en bestemt gruppe. Dette gjør tekstene eventyraktige. Akkurat som i eventyr er det ofte en “helt” som representerer det gode og en “skurk” som representerer det onde. De er på leting etter noe autentisk, ekte og “naturlig”. Alle ideologiene har et historiesyn der alt først går nedover som en følge av ondskapens virke. Dette fører til en apokalyptisk kamp mellom det gode og det onde, og deretter en gjenfødelse. “Historien” de forteller har et religiøst preg. Verdensbildet og historiesynet har en lik struktur både hos Hitler, Marx og Qutb (Hansen og Kainz 2007: 63-64). Alle tre anser dagens samfunn som fullt av ondskap (ibid). Det samme fremgår av 2083. Situasjonen tolkes som så alvorlig at selve menneskehetens eksistens står på spill. I fremtiden ser de for seg at ondskapen skal drives ut og at frelsen vil komme i form av drømmesamfunnet (ibid).

Det naturlige

For Marx var det altså utbyggerne, som han i sin egen tid identifiserte som kapitalistene og borgerskapet, som kom og ødela den naturlige ordenen, skapte ulikhet mellom mennesker og brakte ondskaper inn i samfunnet (ibid). For Hitler var det jøden som kom og infiltrerte andre nasjoner og forpestet dem med unaturlige krav (ibid). Dette kan minne om kontrajihadismens historieanalyse, bare at det er muslimer som har fått jødens rolle. I nasjonalsosialismen og kontrajihadismen er det noen som ber om å bli behandlet likt, men begge retningene tolker denne likheten som unaturlig og kjemper så mot det unaturlige i kampen for det naturlige. I kommunismen tolkes ulikheten som unaturlig og kommunistene kjempet mot ulikheten i kampen for det naturlige. Dette er en forskjell, men historieanalysen har store likheter. I islamismen er det jøden og Vesten som har rollen som den som kommer og ødelegger den naturlige orden. I alle ideologiene unntatt kommunismen faller i tillegg kvinnefrigjøring inn i bildet av det unaturlige.

Styrke og tro

Flere totalitære ser ut til å være opptatt av styrke. For islamistene kan denne styrken måles i hvor standhaftige den enkelte er i troen på Gud og dermed hvor stor spirituelt styrke man har i kampen (Hansen og Kainz 2007: 69). Breivik er også opptatt av spiritualitet og hvor dype verdier folk har, om de har tro på "den gode kampen". Både islamistene og 2083 motsetter seg det overfladiske materialistiske samfunn der andre, "falske" verdier rå.

Ære

Ære ser ut til å være et annet viktig aspekt. De totalitære utnevner seg selv til utvalgte ledere av revolusjonen. I motsetning til - og formodentlig i sammenheng med - æresaspektet står nederlaget, den tapte ære. Nederlaget medfører en følelse av ydmykelse - som må gjenopprettes gjennom krigen og ideologien.

Berettigelse

Totalitære tenkere opererer med en form for særrettigheter. De tror at de selv har rett til å utøve vold. De totalitære tar seg rett, hvilket betyr at de i praksis hever seg over andre. Retten tenderer til å gli over i plikt.

Fullkommenhet

Orden ser ut til å være et sentralt element og mål i den totalitære verden. Dette kan henge sammen med en påfallende søken etter enhet og harmoni. I motsetning til - og formodentlig i sammenheng med - dette står kaos og splittethet som rår i samfunnet. Én sannhet er lettere å forholde seg til. Totalitarismen tillater kun én virkelighet (Larsen 2008: 11). Totalitær ideologi er altomfattende, - derav ordet totalitær. Ideologien tilbyr en pakke for hele livet som i følge reklamen skal gjøre mennesket helt. Den totalitære ideologien skal fylle tomheten. I den forbindelse har Slavoj Zizek en interessant betraktning:

Man is - Hegel dixit- 'an animal sick unto death', an animal extorted by an insatiable parasite (reason, logos, language). In this perspective, the 'death drive', this dimension of radical negativity, cannot be reduced to an expression of alienated social conditions, it defines la condition humaine as such: there is no solution, no escape from it; the thing to do is not to 'overcome', to 'abolish' it, but to come to terms with it, to learn to recognize it in its terrifying dimension and then, on the basis of this fundamental recognition, to try to articulate a modus vivendi with it. All 'culture' is in a way a reaction-formation, an attempt to limit, canalize - to cultivate this imbalance, this traumatic kernel, this radical antagonism through which man cuts his umbilical cord with nature, with animal homeostasis. It is not only that the aim is no longer to abolish this drive antagonism, but the aspiration to abolish it is precisely the source of totalitarian temptation: the greatest mass murders and holocausts have always been perpetrated in the name of man as harmonious being, of a New Man without antagonistic tension (2009: xxvii).

Ideologien skal løse alt, fylle religionens rolle. Den skal til og med skape perfekte mennesker. Denne forestillingen kan gi assosiasjoner til Nietzsches idé om overmennesket. Idealmennesket er et sterkt menneske med kontroll. 2083 beskriver ikke akkurat overmennesker, men perfekte riddere. Kanskje er dette skapt som en kompensasjon for svakhet.

Disse aspektene viser kontinuitet. Nedenfor vil jeg oppsummere disse og flere påviste aspekter, og merke dem med problem/lidelse og kur/løsning for å vise en antakelse om at et totalitært sinn bygger eller velger sin ideologi som en kur for sin lidelse eller følelse av mistilpasning i samfunnet:

Totalitære aspekter

Aspekter	Problem/løsning – lidelse/kur
Nederlag, ydmykelse (svik, ikke bli sett etc.)	Lidelse
Kaos, forfall, sykdom	Lidelse
Konspirasjonsteorier (mistillit/svik + forklare hull i teorien + klar syndebykk)	Lidelse + kur
Seksualitet	Lidelse + kur
Fiende, “Clash of Civilizations”	Lidelse+kur
Eventyr, fortid, ekte/autentisk/naturlig, skjønnhet, det perfekte	Kur
Anti: antipluralistisk, antidemokrati, antiliberal, todeling/godt-ondt, sivilisere barbarene	Kur
Enhet/renhet/altomfattende, fellesskap, samhold, trygghet, sikkerhet, orden, én sannhet, kollektivistisk	Kur
Ære, makt	Kur
Offer, tjeneste, martyriet	Kur
Det religiøse aspektet, deterministisk, høyere lov, naturlover, tvingende nødvendigheter, historiens gang, klarsyn, ri historien, historiens forløser	Kur
Overmenneske	Kur
Revolusjon	Kur
Dynamisk/fleksibel orden	Kur
Rett og plikt	Kur

Jeg vil nå forsøke å vise hvorfor “kuren” ser ut til å fungere for noen ved å belyse forhold som kan ha betydning for totalitarismens appell.

Fortapt i samfunnet

I følge Malkenes har en apokalypse tre sirkler: en personlig kamp, en nasjonal kamp og en kosmisk kamp (Malkenes 2012: 29-30). I 2083 knyttes den personlige historien sammen med den nasjonale og globale krigen. Historiene knyttes sammen i én fortelling. Den personlige fortellingen uttrykkes mange steder i 2083 og knyttes til samfunnsproblemene: “Oslo used to be a peaceful city. Thanks to the Norwegian cultural Marxist/multiculturalist regime they

have transformed my beloved city into a broken city (...)” (Breivik 2011: 1393). Breivik skriver:

You work 9-10 hours a day, come home, eat, work out a couple of hours to keep fit, take your regular tanning, spa and Botox session and don't really have time for much else. Your concerns are not for the well being of your family – close or extended, your neighbours, your kinsmen or countrymen, about the outlook for your country or your compassion for others, but rather the frightening scenario of being alone in this world (ibid 1402).

Breivik beskriver den samme følelse av meningsløshet i det moderne samfunn som har blitt uttrykt av islamister:

Individual flaws are very often related to the flaws of society. I used to be a relatively self centered, arrogant individual who didn't care much for anyone except my closest friends and family. I used to have pretty shallow ambitions where the goal of personal acquisition of wealth, gaining admiration from other shallow individuals and the attempt of gaining unlimited access to sex and parties was the driving force behind my existence. Pretty pathetic when you think about it really, but it's as we know quite common in a society in complete moral decay where you are completely detached from your extended family, your community, the Church and with little national and cultural identity and pride etc. It's a natural result of a fanatically consumerist society where the highest virtue and the essence of your existence is based on feeding your own ego. You become a zombie where the highlight of your day is purchasing a 1000 Euro garment or a 100 Euro sushi meal, or getting a blowjob from someone you met outside the toilet at a club that Saturday (ibid 1401)

Valget av begrepet “zombie” illustrerer følelsen av avhumanisering, og det er noe svært umenneskelig over løsningene de totalitære finner. Breiviks beskrivelser tyder på en opplevelse av manglende mening, tilhørighet, identitet og stolthet. Alt dette skal det totalitære programmet opprette. Breivik skriver om normløshet:

The lack of cultural pride will lead to an unfilled vacuum. The individual is always on the lookout to fill this vacuum and will usually select “lifestyles” glorified by the media. Lifestyles that are not cool are ignored. There are few appealing positive alternatives in today's society as the “traditionally positive lifestyles” are demonised while “negative destructive lifestyles” are glorified. Negative destructive lifestyles indirectly glorifies excessive casual sex, infidelity, life threatening activities/high risk sports, suicidal and apathetic behaviour, drug use, unhealthy foods leading to obesity, the hiphop mentality (violent, racist, sexist, anarchistic) etc. This is a result of the media companies unrestricted and ungoverned power in combination with cultural Marxists ongoing and systematical deconstruction of culture, traditions, norms and moral. The mix of this unholy alliance is lethal to a society (ibid 1208-1209).

Kaczynski, som Breivik plagierte, kritiserer også det moderne samfunn. Trekk ved samfunnet kan ikke nødvendigvis alene forklare hvorfor totalitarismen appellerer. For å forklare det må

man antakelig også gå inn i individpsykologien og den enkeltes livshistorie. Men samfunnsforhold kan i noen tilfeller tenkes å være én brikke i puslespillet.

Følelsen av å være utenfor ser ut til å gå igjen hos flere. Sørensen skriver: “(..) Det kan kanskje være fruktbart å oppfatte Breivik som en terroristisk variant av en moderne mennesketype Colin Wilson har døpt *outsideren* – en som føler seg utenfor og ikke finner seg mentalt til rette noe sted i det moderne samfunn” (2012: 26). I følge Maslow er kjærlighet og tilknytning det menneskelige behovet som kommer etter tilfredsstillelse av fysiologiske behov og trygghet (1943).

Behovet for en ny tilnærming

Når Griffin analyserer hvordan man skal forstå fascisme ender han opp med å ta til orde for å fjerne skylappene, løfte blikket og rette fokus mot studiet av ekstremisme, totalitarisme og politisk religion, siden dette handler om den samme meningsløsheten (2012: 14-15). Politikken skal skape en alternativ modernitet som fjerner følelsen av normløshet. Disse idéene kan ha stor mobiliseringskraft på “ensomme ulver” fordi det gir et alternativ til den status quo som det allerede eksisterer så stor misnøye med (ibid). Griffin fokuserer på “sosio-ideologiske” faktorer ved fascismen og forklarer dens oppblomstring i mellomkrigstiden med akutt følelse av meningsløshet som følge av sekularisering og modernisering (ibid 15). Han tar til orde for en ny tilnærming som gjør det mulig å se kontinuiteten mellom 30-tallets fascisme og dagens neofascisme, mellom det ekstreme venstre og høyre, samt tråden som går helt inn i den demokratiske populismen. Kontinuiteten kan bli usynlig med mer konvensjonelle tilnæringsmåter (ibid).

Sårbarhet

En tverrfaglig tilnærming vil kunne gi økt forståelse for hvorfor totalitarismen vokser frem og tar den formen den tar. Det er for eksempel vanskelig å komme utenom psykologien. T.W. Adorno og hans forskningsgruppe undersøkte i 1950 sammenhengen mellom fascistiske, nazistiske og antisemittiske holdninger og personlighetstrekk, samt årsaker til at slike holdninger får appell (Lavik og Sveaass 2005: 33-34). De kvantitative undersøkelsene viste at antisemittisme hang klart sammen med høy etnosentrisitet, definert som “forherligelse av og overdrevne storhetsforestillinger om egen folkegruppe” (ibid). Videre fant de en sammenheng mellom dette og “holdninger med overdreven respekt for autoriteter, villighet til underkastelse og en tendens til svart-hvitt-tenkning” (ibid 35). De som skåret høyt på

etnosentrisitet hadde hatt en streng barneoppdragelse “preget av beundring for styrke og autoritet” (ibid). Forskerne rettet så oppmerksomheten mot forsvarsmekanismer og antok at: “De med høy etnosentrisitet var preget av en uttalt fortrenkning av angst, av aggressive følelser og manglende evne til å innrømme egen svakhet”, “ (...) hadde sterk tendens til å projisere fortrenkte og ubearbeide negative følelser på omgivelsene” og “ (...) var preget av sterk beundring for makt” (ibid 38). Det ble antatt at straffende barneoppdragelse som slo ned på seksualitet og selvhevdelse bidro til å avle følelse av krenkelse og sinne i barnet, noe som senere ga utslag i ambivalente forhold til autoriteter, forakt for de svake og:

(...) en tendens til å tiltrekkes av og slutte seg til politiske ideologier som krever underkastelse under et sterkt lederskap med en hierarkisk struktur, som er nasjonalistisk, har en negativ holdning til minoriteter, stor villighet til å bruke makt, en tøff holdning til kriminalitet og ofte enkle svar på kompliserte spørsmål (ibid).

Studien ble gjenstand for mye debatt og blant annet kritisert for å ha et for å være for ensidig fokusert på autoritære holdninger på høyresiden (ibid 39-40). Jeg har ikke holdepunkter for å hevde at for eksempel Breiviks oppdragelse var streng eller autoritært orientert. Uansett er studien interessant fordi den sier noe om forholdet mellom individ, samfunn og ideologi, og den belyser faktorer som kan ha relevans for fascismens og nazismens appell.

Strukturelle forhold på makronivå er knyttet sammen med individuelle historier på mikronivå. Menneskelig utvikling kan forstås gjennom Bronfenbrenners økologiske modell, det vil si ut fra samspillet mellom ulike nivåer som individ, familie og samfunn, samt de gjeldende ideologier og kulturer som preger den aktuelle tiden (1979). Individet kan ikke forstås uavhengig av kontekst. Likeledes kan ikke kultur og samfunn forstås uavhengig av individet. En slik modell ser ut til å være forenlig med utgangspunktet for idéanalyse. Eksisterende ideologier og kulturer påvirker individet og utgjør individets mulige handlingsalternativer. Tankegods i samfunnet og ideologiene foreligger som tilbud til individet og kan plukkes og brukes etter behov. Det eksisterer for eksempel en viss kultur for terrorisme; fenomenet har blitt mer vanlig i samfunnet. Dermed blir dette et handlingsalternativ for noen.

I tillegg til ideologien vil det alltid være en sammensatt individuell historie som ender i det totalitære sporet – men som kunne ha endt opp et annet sted. Det er ikke mulig å generalisere ut fra ett enkelt eksempel, og menneskelig handling forblir vanskelig å forklare fullt ut. Dette er ikke en påstand om at det finnes en nødvendig kausalsammenheng fordi en slik påstand

ville innebære å frata individet ansvaret for handlingene og å si at det ikke eksisterer et valg. Selv om det sjelden vil være en klar, kausal sammenheng mellom en livshistorie og en handling, vil man ved å studere enkelttilfeller kunne få økt forståelse for hvilke faktorer som kan bidra til at sårbarheten for totalitarisme øker.

Malkenes mener høyreekstrem retorikk har “følelsen av dissonans som fundament” (2012: 98). Han beskriver hvordan Hitler led i Wien (ibid 30). Hitler tilbrakte ungdommen i Wien som på den tiden var en kosmopolitt med en tysk minoritet. I denne atmosfæren begynte pan-germanismen og antisemittismen å blomstre opp, og Hitler absorberte disse idéene (Watkins 1965: 98). Watkins antyder at disse omgivelsene gjorde det ekstra bittert for Hitler å se Tyskland tape verdenskrigen (ibid). Ideologien skrev han så inn i *Mein Kampf*. I følge Malkenes er også Breiviks egen lidelseshistorie viktig, og han viser til “(...) avstanden mellom eit bilete av Norge som verdas rikaste og beste land og bu i og Breiviks egne erfaringane av oppløysing, vald og kaos” (2012: 39-40; 43). Borchgrevink påpeker at Breivik vokste opp på Oslos beste vestkant og at dette “slett ikke [er] et godt sted å mislykkes”; fallhøyden ble ekstra stor (2012: 57).

Borchgrevink tegner et bilde av Breivik som et krenkbart individ, på utrygg grunn, som ikke ser seg selv og andre som individer fordi han mangler personlig trygghet. Han fremstår derfor som en forstenet person som ikke ser enkeltmennesker, men kun Saken. Han ble utsatt for alvorlig omsorgssvikt i barndommen og utviklet det påfallende smilet som en beskyttelsesmekanisme (ibid 42). Statens senter for barne- og ungdomspsykiatri (SSBU) anbefalte at han ble tatt bort i fra moren som fireåring, men dette ble ikke fulgt opp til tross for at det ble ansett som meget viktig å “forebygge en alvorlig skjevutvikling hos gutten” (ibid). Breivik skal som barn ha blitt utsatt for ustabil adferd og dobbeltkommunikasjon fra sin eneste tilstedeværende omsorgsperson, moren. Hun skal ha betegnet hans far som djevelen og behandlet barnet Breivik som “en forlengelse av den forhatte” faren (ibid 44). Omsorgssvikten Breivik opplevde skjedde i den mest kritiske fasen i et barns utvikling, fra ett og et halvt år til tre år, perioden hvor hjernen utvikler seg mye. Blir barnet avvist - slik Breivik ofte opplevde - av den primære omsorgspersonen i denne alderen, skaper dette en grunnleggende usikkerhet, i følge tilknytningsteori. Videre fører dette til en sterk økning i sjansen for senere å utvikle en alvorlig psykiatrisk diagnose og en vesentlig økning i risikoen for selvmord (ibid). Det Breivik ble utsatt for kalles tilknytningssvikt og forskning peker i retning av at det er sammenheng mellom dette og empatisvikt, fordi tilknytning er så viktig

for å utvikle selvbilde og evnen til å forstå seg selv og andre. Dette kan også betegnes som “emosjonell mishandling” (ibid 47; 48). Som ungdommer kan de som har blitt utsatt for dette bli aggressive, “også når de blir forelsket, og de blir ofte avvist. Allikevel beskriver de seg selv som langt mer populære enn de er, og mye tyder på at de først og fremst har problemer med å forstå det sosiale spillet og lese andres følelser” (ibid 49).

I manifestet beskrives nettopp tilknytning som viktig. Faren tapte rettssaken om omsorgsovertakelsen av Breivik (ibid 52). I manifestet skriver Breivik at fedre skal ha primærretten i barnefordelingssaker (2011: 1145). En av overskriftene i 2083 er “The Fatherless Civilisation” (ibid 359). Teksten er riktignok opprinnelig Jensens, men kanskje har det betydning at Breivik selv ikke hadde en tilstedeværende far (Borchgrevink 2012: 57). 2083s drømmefellesskap ligner på sett og vis en trygg familie, noe Breivik selv manglet. Manifestet kritiserer samfunnets seksualisering, og Breivik ble selv seksualisert som barn av sin egen mor (ibid 341-351). 2083 beskriver kvinner gjenerelt som mindre rasjonelle. Breiviks mor var emosjonelt ustabil (ibid 340-356). Disse parallellene er påfallende, men de kan være tilfeldige. Breivik knytter også sine egne erfaringer med muslimer til en europeisk kamp mot islam. Kanskje er det lettere å håndtere den indre smerten dersom den personlige kampen får utløp i en større kamp? Breivik gir 68-er-generasjonen mye av skylden for forfallet i samfunnet, betegner sine egne foreldre som en del av denne gruppen og mener at hans egen familie har blitt ødelagt av den feministiske og seksuelle revolusjon (ibid 59-60).

Enkelte mennesker kan være så skadet selv at de ikke klarer å ta innover seg andres følelser. De kan også ønske å skade andre fordi de er skadet selv, og voldshandlingen blir en form for eksternalisering eller overføring og en form for hevn (Speckhard 2013). Mistillit mot nesten alle kan handle om opplevelsen av å ha blitt sviktet. I Breiviks tilfelle kan dette ha sammenheng med omsorgssvikt. Smerten må ikke nødvendigvis være sterkere hos terroristene enn det andre mennesker opplever, men sperrere for å begå handlingene er antakelig lavere. De kan ha lavere empati eller andre trekk som kjennetegner masse mordere (Tunstad 2012; Griffin 2012: 211). I tillegg kan de ha overført smerten til hat. Hatet er tydelig i *Mein Kampf* og kommer også frem i 2083. Hat er lettere å håndtere enn smerte, og kan være en beskyttelsesmekanisme. Breiviks historie er en kjede av avvísninger. Han ble avvist både av moren og faren allerede som barn. Senere i livet mistet han kontakten med vennene sine, han mislykket i FpUs nominasjonsprosess, og fikk ikke gjennomslag for idéene sine hos Hans Rustad i document.no (Borchgrevink 2012: 61; 158; Meland 2011).

Ideologiens funksjon kan være å lege et sår som individet gjemmer. Gjennom psykologisk splitting oppstår helten – ridderen – som blir Breiviks avatar og superego, et nytt *jeg* som blir løsningen på den personlige krisen (Griffin 2012: 210). På samme måte som Breivik gjenskapte ridderordenen, gjenskapte han seg selv som “ridderjustitiarius Andrew Berwick” (Borchgrevink 2012: 164). Det nye egoet kan være en kompensasjon for et ødelagt *jeg*, som for eksemplet har blitt skadet gjennom avvisning eller nederlag. Breivik har blitt betegnet som et skadet orkidébarn (Vogt 2012). Begrepet kommer av at disse barna kan ha stort potensial, men er like sårbare som orkidéer (ibid). Kanskje har sårbarheten vedvart. I sin nye bok beskriver Breiviks tidligere advokat Geir Lippestad den voksne Breivik som et barn (2013: 106). Griffin tar også opp det psykologiske traumet Breivik gjennomlevde som barn og hvordan han som voksen trakk seg tilbake fra samfunnet, og konkluderer på bakgrunn av dette med at premisset for radikaliserings var tilstede (2012: 209).

Spillverdenen i World of Warcraft - som skal ha opptatt Breivik svært mye - er på sett og vis lik den verdenen han skaper seg i manifestet; den har forskjellige nivåer og tilhørende belønninger og tilbyr en kamp der man kan spille helt og flykte fra det kompliserte og inn i en vakker eventyrverden (Borchgrevink 2012: 158-164). I spillet hadde Breivik skapt seg avataren og spilleren “Conservativism”, som var en lyshåret, vakker trollkvinne. Under dette navnet skal han i 2011 ha skrevet på spillets diskusjonsforum: “Bättre hatad än bortglömd. Är det inte så?” (ibid 154-156). Söderberg skrev: “We all want to be loved. Failing that, admired. Failing that, feared. Failing that, hated and despised. At all costs we want to stir up some sort of feeling in others. Our soul abhors a vacuum. At all costs it longs for contact” (1905).

Det er mulig å forestille seg at enkelte terrorister gjemmer seg bak ideologien, mens de egentlig søker oppmerksomheten og/eller volden i seg selv. Det kan også hende at de får utløp for vonde følelser fra sin personlige historie gjennom voldshandlingene og oppmerksomheten. I så fall kunne de like godt drept tilfeldige eller ikke-politiske ofre, men det kan hende at de opplever en politisk ideologi som et “legitimt” skalkeskjul. Det kan også være snakk om en kombinasjon av disse faktorene: at de både tror på ideologien og har andre grunner til å søke volden. I Breiviks tilfelle kan det virke som om han tror på apokalypsen og at forestillingen om riddere betyr noe. Han gråt da han i retten så sin egen youtube-film om den angivelige krigen og ridderne som kjemper i den.

Terroriters dreping kan være en konsekvens av at de tror på en ideologi, men det kan også ha sammenheng med individets smerte. Drapene kan gi følelse av makt, og det kan også være hevn, mulig delvis overført. Borchgrevink peker på at Breiviks ofre var ungdommen han så for seg at skulle arve makta i samfunnet, ungdom som fikk muligheter han selv kanskje anså som utenfor rekkevidde (2012: 69-70). Kanskje hadde han mistet alt håp i livet. Han visste at det ikke var noen utvei, eller vei tilbake til “livet” hvis han gjennomførte terroren.

Terrorister er villige til å ofre livet. Dette kan henge sammen med følelsen av å allerede være dehumanisert, fordi tapet da blir mindre. Breivik uttalte til politiet: “Livet mitt endte da jeg ordinerte meg selv til Knights Templar Europe” (VG Nett 2012b). Selvmord har blitt forsøkt forklart med henvisning til en rekke faktorer som har et visst sammenfall med det som her er tatt opp. En mulig bevegelsesgrunn for selvmord skal nettopp være manglende fellesskapsfølelse (Haukø og Ystgaard 2011). En annen er følelsen av anomi, altså manglende mening. Enda en mulig selvmordstype er selvmord som reaksjon på strenge regler. I tillegg kan selvmord handle om hevn eller oppofrelse (ibid).

Skolemassakre kan handle om det samme behovet for å bli sett samt behovet for hevn. Philip Mudd, tidligere kontraterrorismebebetjent for CIA og FBI, uttaler at han tror det ofte ligger en lignende psykologisk mekanisme bak tilfeller av klassisk terrorisme og mer blind vold eller skolemassakrer (2013). Professor i psykologi og kriminalrett, Christopher J. Ferguson, hevder at politiske terrorister og personer som gjennomfører mer tilsynelatende ikke-politiske massakrer har fellestrekk (2013). Dette funnet bryter med tradisjonelle oppfatninger av dette som to helt ulike fenomener. En ny studie av 81 selvmordsterrorister viser at både de politisk orienterte og de ikke-politiske blant disse som grupper har en overvekt av menn som bærer på misnøye og sinne. Samtidig viste analysen at det i begge gruppene var betydelig tilstedeværelse av risikofaktorer for selvmord, blant annet familieproblemer. Begge gruppene viste i like stor grad selvmordsønsker før angrepene, og hadde nesten like stor sjanse for å ende opp døde som følge av angrepene (ibid). Dette reiser spørsmålet om terroristers ideologi av og til også kan være en innpakning for et selvmordsønske.

Det meste er fremdeles usikkert når det gjelder de to brødrene som stod bak bombingene i Boston 15. april 2013, men storebroren - som har blitt betegnet som “ideologen” blant de to - skal i 2009 ha uttalt: “I don’t have a single American friend. I don’t understand them” (ibid).

Han skal ha uttalt en følelse av isolasjon i USA (Ellingvåg og Kvaale 2013). Den yngste broren skal like før aksjonen ha twitret en melding som sa: “Det er ingen kjærlighet i hjertet av byen (...)” (ibid). Disse to ungdommene beskrives i likhet med mange terrorister som personer som hadde alle muligheter (Fuhr 2013). Den eldste skal i forbindelse med et prosjekt på universitetet ha uttalt: “Det finnes ingen verdier mer. Folk kan ikke beherske seg” (ibid).

Slektskapet til det ikke-ekstreme

Verken avvisning eller mangel på tilhørighet passer nødvendigvis på alle tilfeller av personer som har blitt totalitære. Det er noe med det totalitære som appellerer til mennesket. Det er ikke bare de totalitære som drømmer om en bedre verden, romantiserer fortiden, liker eventyr og jakter på skjønnhet. Slik søken har opptatt mediene, skjønnhetsindustrien, poetene, kunstnerne og store deler av samfunnet i lang tid. I tillegg er det ikke bare de totalitære som opplever livet som smertefullt. Smerte preger alle menneskers liv, og man blir ikke nødvendigvis totalitær av den grunn. De fleste opplever å mislykkes uten å gå til totalitarismen. Gruppetenkningen er heller ikke noe som utelukkende forekommer hos de totalitære.

Alle mennesker har behov for tilhørighet, mening, trygghet og ikke minst frihet. Når disse behov frustreres kan menneskelig sårbarhet øke. I dette behovsoverlappet ligger det også et potensial for totalitarisme til å appellere – fordi totalitarismen hevder å kunne tilby nettopp anerkjennelse, mening, trygghet og frihet. Historien med Det tredje riket viser at det ikke bare er én “type” mennesker kan støtte utryddelse av grupper. Et mer geografisk nærliggende eksempel er dem som ble med i AKP m-l. AKP m-l støttet Pol Pot og relativiserte folkemordet (Sørensen 2010: 117-118). Totalitarismen har potensial til å få fotfeste i bredere deler av befolkningen fordi den gir enkle svar på utfordringene som ligger i det å være menneske; den appellerer til menneskets grunnleggende behov og svakheter. Den samme funksjonen kan både ikke-totalitære ideologier og religioner ha.

Deler av Breiviks meninger er ikke-ekstreme – eller gjenstand for større konsensus. Idéslektskapet går til flere deler av det politiske Norge, ikke bare til venstresiden og til konservativismen, men også til sentrum. Mange kan kjenne seg igjen i deler av feminisme-kritikken, kritikken av ensporing i samfunnet, islamkritikken, konsumpresset og andre momenter. I tillegg har 2083 tatt opp i seg liberal teori og opplysningstidsidealene,

hvilket kan gjøre det mer slagkraftig og appellerende. Motstanden mot multikulturalismen og påstander om svik kan gjenfinnes i befolkningen og helt inn i deler av den politiske eliten i Norge.

Et eksempel er Stortingsrepresentant Christian Tybring-Gjedde som i 2010 skrev i Aftenposten: “Hva var galt med norsk kultur, siden dere er fast bestemt på å erstatte den med noe dere kaller flerkultur? Hva er målet med å dolke vår egen kultur i ryggen?”. Tybring-Gjedde antyder i likhet med kontrajihadistene at det eksisterer et demokratisk underskudd, at folket ikke har blitt spurt om de ønsker innvandring og multikulturalisme samt at Arbeiderpartiet ikke vet hva det holder på med: “Planene burde uansett presenteres, slik at befolkningen gjennom demokratiske prosesser kan ta stilling til om hvorvidt de deler Arbeiderpartiets endringsiver. Men, dessverre, vi tror ikke dere har noen plan. Vi tror ikke dere en gang forstår hva dere holder på med. Det er det mest skremmende av alt” (ibid).

Videre antyder Tybring-Gjedde at det skjer en politisk ledet kulturell revolusjon i Norge: “Det er forskjell på en gradvis og naturlig kulturell utvikling, og en rask politisk styrt kulturell revolusjon”. Også Tybring-Gjedde betegner sine motstandere som naive kulturellevister: “Vi hører også naive og overfladiske kulturellevister stemple oss som sjåvinister, og som gjennom hersketeknikker og utvanningstaktikk forsøker å bevise at norsk kultur slett ikke finnes - og at det derfor ikke spiller noen rolle at fremmedkulturer og ukulturer samler seg i Norge og samsalabim danner en helt ny kulturform. Vi fnyser av det”. Til slutt skriver Tybring-Gjedde at Arbeiderpartiets politikk kan ødelegge landet *vårt*: “Men, vil vi hjelpe Arbeiderpartiet med å bytte ut norsk kultur med ‘flerkultur’? Aldri! Vil vi bidra til kultursviket? Ikke om noen satt opp plakaten ‘skutt blir den som ...’! Vil vi noen gang føle oss ‘flerkulturelle’? Aldri i verden! (...) For vi tror ikke noe på flerkultur. Vi tror det er en drøm fra Disneyland. Rotløshet satt i system. Idiologi på lang sikt, og vi tror det kan komme til å rive landet vårt i filler” (ibid). Her gjenfinnes både behovet for homogenitet og idéen om et dolkestøt - et svik. Dette betyr imidlertid ikke at Tybring-Gjedde eller noen av de norske partiene er totalitære. Sitatene av Tybring-Gjedde gjenspeiler imidlertid populismens elitekritikk og påstanden om demokratisk underskudd.

Lenger ut i det norske politiske landskap finner man for eksempel SIAN (Stopp Islamiseringen av Norge) og document.no, som ikke bør avfeies som marginaliserte grupper (Borchgrevink 2012: 167). Mannen bak document.no, Hans Rustad, skrev i 2009: “Hvorfor

voldtar muslimske menn vestlige kvinner? (...) Det handler om krig. (...) Det er en klassisk knipetangsmanøver der rettighetene og kvinnenens frihet knuses fra begge kanter, og vestlige menn utsettes for en langsom kastraksjon” (ibid 181). Borchgrevink skriver at Rustad hele tiden “kjempet mot 68-er-generasjonens ulne hegemoni” (ibid). Breivik fikk næring av virkelighetsoppfatningene og idéene på slike internettbaserte samfunn, og ble radikalisert gjennom internett (ibid 179).

Forebygging

Historien om Breivik er også en historie om et samfunn som sviktet: et samfunn som ble satt på prøve og feilet. I fremtiden vil mange komme til å se varsellamper. Det kan være individer som begynner å uttrykke totalitære idéer og isolerer seg. Mange vil møte dette med å trekke seg unna, for hvem vil vel ha kontakt med en ekstremist, en potensiell terrorist? Hvem vil ta seg bryet med å ta debatten? Alternativet er imidlertid å stemple det som ekstremisme og avfeie det, og gjennom avvisningen legge ved på bålet. Det kan også være snakk om et barn som lider. I sånne tilfeller blir samfunnet satt på prøve, og den enkelte blir satt på prøve. Det krever medborgere som reagerer, fungerende psykiatri og barnevern, samt et rettsvern som setter hensynet til barnets beste først.

Det er nødvendig å forstå de totalitæres hat for å kunne forebygge. Hat forsvinner ikke i møte med hat, og i møte med skuldertrekk blir det bare sterkere. Jo færre muligheter den enkelte opplever å ha i livet, jo mindre vil det være å miste på å bli terrorist. Forebygging vil på dette nivået måtte handle om å gi individer andre muligheter i livet. Kunnskapsbasert informasjon vil ikke nødvendigvis hjelpe på dem som har blitt fascinert av totalitarismen. De ønsker seg uansett et alternativ, og så lenge de ikke blir gitt håp innenfor samfunnet vil de kunne falle dypere ned i dette.

Forebyggingsstrategien må ha flere nivåer. Et nivå kan handle om å unngå at økonomiske interesser overkjører andre hensyn. Hansen og Kainz skriver:

For example, Qutb notes the loss of belonging and sense in western societies, the expansion of the economic principle to all areas of life, and overwhelming materialism. (...) Respect for and proliferation of western values can be earned only if western societies are able to reconcile the striving for freedom with a commitment to morality (2007: 72-73).

Breivik etterlyser noe av det samme i sin motstand mot forbrukersamfunnet. Her er et kulturkonservativt budskap som både venstre- og høyresiden kan føle affinitet til.

Forebygging mot at totalitære ideologier skal bli populære i befolkningen må skje på et nivå som er mer nærliggende for statsvitenskapelig forskning. Dette kan handle om å finne ut mer om hvilke trekk som kjennetegner totalitære ideologier. Når det oppstår nye ideologiske retninger krever det kunnskap om ideologier for å få øye på slike varsellamper. Slike trekk kan også oppstå i etablerte ideologier. Det er ikke nødvendigvis alltid lett å se disse varsellampene (Griffin 2012b: 16). Statsvitenskapelige forskere bør forsøke å avkle ideologiene. Først da kan man se om essensen egentlig er en totalitær ideologisk mentalitet. Kunnskap om ideologier er derfor en nøkkel til forebygging.

En viktig faktor er hvor godt demokratiet til enhver tid fungerer, om borgere føler seg hørt eller om noen faller utenfor - hvor inkluderende samfunnet er. Borchgrevink skriver "Proessen med å forstå hva som førte til Breiviks radikale utenforskap, er viktig. Uten kunnskap om hvor hullene i samfunnsveven befinner seg, er det vanskelig å tette dem" (2012: 8). Mye totalitær tekst inneholder elitekritikk og påstander om at det representative demokratiet undergraver folkets vilje. I 2083 knyttes dette særlig til innvandringspolitikken. Åpen debatt om innvandring vil være positivt. Demokratidebatten og sannhetsdebatten i samfunnet bør aldri stoppe opp. Den kan også handle om dannelse eller regler for saklig argumentasjon, som for eksempel Arne Næss sine normer. Åpen debatt om demokratiet og dét å styrke normene for redelig argumentasjon, kan bokstavelig talt virke avvæpnende på totalitære. Men det aller viktigste hver og en av oss kan gjøre er å være våkne medmennesker. Borchgrevink skriver: "Noen hadde sett et monster ta form, men de ignorerte advarslene deres lå begravd under lag av tid og ble vokter av tause vitner" (ibid 15). Totalitære strømninger vokser, og det er lite grunn til å tro at det ikke vil komme nye tragiske tilfeller. Hagtvatn (2013) belyser fremveksten av ekstremistiske strømninger i Europa og peker på følelsen av å være fremmedgjort i samfunnet, svekket politisk tillit, nostalgi, fortidslengsel, politikerforrækt, utdanningsgap, modernitetskrise og maskulinitetskrise. Som motstrategier foreslår han blant annet forebygging av ghettodannelser i byområder, å høyne utdannelsesnivået, å styrke undervisningen i historie og samfunnsfag, å sikre at krav til vitenskapelig metode har en viktig plass i utdanningsløpet, samt tiltak for å styrke den åpne samtale mellom politikere og borgere (ibid).

5 Avslutning

Problemstillingen peker i retning av en refleksjon rundt hvorvidt 2083 først og fremst representerer brudd eller kontinuitet. Funnene peker mest i retning av kontinuitet, og ikke bare for 2083, men også for ideologiene. Jeg har vist at 2083 passer godt inn i kontrajihadismen og i Griffins fascismedefinisjon. 2083 står også nært nasjonalsosialismen og bemerkelsesverdig nært islamismen, men det er også fellestrekk til kommunismen. Likhetene og forskjellene er oppsummert i del 4.5 og 4.5.1.

I denne avhandlingen har jeg analysert ideologiske posisjoner som ikke bare definerer seg i motsetning til hverandre, men som også har oppstått på helt forskjellige tidspunkter i historien og i vidt forskjellige samfunn. Jeg har både tatt for meg idéer fremmet av enkeltmennesker uten makt og maktbærende ideologier. Allikevel har jeg funnet tydelig overlappende ideologiske elementer. Graden av likhet i den ideologiske dypstrukturen tyder på at vi har å gjøre med en underliggende totalitær mentalitet - som eksisterer på tvers av partikulære samfunn, styresett og epoker. Historiske forhold kan kanskje si en del om forskjellene mellom ideologiene, mens den totalitære mentaliteten kan si mye om likhetene. 2083 og ideologiene kan tolkes som ulike varianter av samme fenomen, i stedet for vidt forskjellige fenomener. Griffin skriver at “[f]ascismen har en darwinistisk evne til å tilpasse seg nye miljøer, både i tid og rom” (Arnstad 2013). Totalitarismen tilpasser seg tiden. 2083 og kontrajihadismen kan anses som en variant av fascismen, og fascismen som en variant av totalitarismen. I fremtiden vil det komme atter nye versjoner.

Skillet mellom høyre- og venstreekstremisme er nyttig for å vite hvilke grupper man snakker om, men har antakelig mindre betydning for forebyggingsstrategier. Griffin tolker dette som ekstreme manifestasjoner av illiberalisme (2012: 14). Plassering på liberal-autoritær-aksen kan være interessant siden det kan tenkes at det har et visst samsvar med den kollektivistiske gruppetankegangen. Gruppetenkningen ser ut til å utgjøre et bærende element. Den innebærer en manglende evne til å se, akseptere og verdsette enkeltmennesket. Hos samtlige ideologier kan det ekskluderende fellesskapet gjenspeile enhetsønsket. Enhet ser ut til å bli deres bilde av frihet og fullkommenhet. Tanken om den totale stat begynner med - og forutsetter - tanken om det totale menneske, som går sømløst opp i fellesskapet. Dette krever en enhetlig befolkning. Det kan se ut til at ideologien kan bli en kur som forsøker å skape – fra politisk

hold – noe individet mangler: mening, tilhørighet, frihet og trygghet. Ideologien gir også et handlingsmandat. Til sammen blir dette en ideologisk pakke som kan appellere.

I tilfellet 2083 ender jakten på enhet og helhet opp med et folkefellesskap og et idealsamfunn som krever den samme ensporingen som fienden kritiseres for. Enhet i mangfoldet blir umulig. De totalitære drømmer om et perfekt samfunn, et paradys på jorden. I følge 2083 nærmer dommedag seg. Historien har en parallell til teologiske fortellinger der de rettskafne skal få opphold i paradiset etter dommedag. Begrepet “paradis” er opprinnelig et persisk ord som betyr et innesperret område (Oxford Dictionary 2012). Breivik har altså klart å skape paradiset - i ordets opprinnelige betydning: et fengsel. Behovet for sikkerhet ser ut til å være så stort at friheten må ofres, men i denne virkelighetsoppfatningen er samfunnet allerede ufritt.

Dersom man skal veie variablene forskjellig bør kanskje mer tyngde legges i idealet, hva ideologiene ønsker å skape – snarere enn hva de er imot. 2083 ser ut til å ønske å skape et trygt og enhetlig fellesskap, uten “den andre”. Fienden blir personifiseringen av “den andre” og representanten for disharmoni og motsetninger. Slike forestillinger preger hele det aktuelle ideologiske landskapet. 2083 finner sine egne løsninger på denne problematikken. Den ytre fienden – den muslimske verden - stenges ute, og de liberale sonene fanger og avgrensner den indre fienden. Til tross for at muslimene inngår i fiendebildet, står Breiviks ønskede samfunn spesielt nært islamismens ideal, både på grunn av religionens rolle og på grunn av ønsket om å gjenreise patriarkiet. Organisatorisk ender Breivik ironisk nok opp nært Khomeinis Iran – et eksempel på islamisme i praksis. Men de organisatoriske løsningene kan anses som midler for å oppnå det overordnede målet om fravær av frykt og tvil. Griffin skriver om terroristens desperate “(...) lengsel etter ontologisk trygghet” (2012a: 103). Hvem som blir “den andre” er kanskje arbitrært i forhold til drømmen. Det enhetlige fellesskapet blir en hjørnestein som skal få alt på plass og kurere verden. Fullstendig enhet kan måtte kreve å fjerne grensene til politikken og hensynet til enkeltmennesket. Komplet konsensus krever et autoritært styre i stedet for demokrati. Totalitarismen ønsker å én gang for alle fjerne konfliktpotensialet som fins i samfunnet og i enkeltmennesket og som kommer til uttrykk i disharmoni, usikkerhet, misnøye og uenighet, men som driver samfunnsutviklingen og som frihet og demokrati forutsetter. Retten til å være uenig, ytre seg fritt og legitimt kunne konkurrere om makten er grunnleggende bærebjelker for demokratiet. Demokratiet baserer seg på at borgerne kan takle motsetninger, usikkerhet og forandring.

Kristopher Schau fulgte rettsaken mot Breivik og rapporterte til Morgenbladet. Han skrev at det var viktig å “(...) høre nøye nå. For deretter: Aldri igjen” (Schau 2012). Schau mener at vi må lytte: “(...) for å gjenkjenne ham senere. Gjenkjenne ham når tankene hans dukker opp. I mediene, på nettet, på gata, i meg selv” (ibid). Sitatet er viktig fordi det minner oss om at totalitarisme i prinsippet kan oppstå hvor som helst. Men å peke på “alt og alle” og definere det som ekstremisme, kan skape eller øke en allerede eksisterende følelse av fremmedgjøring. Forskning på terrorister har i mange tilfeller avdekket en opplevelse av fremmedgjøring eller utenforskap. Idet samfunnet avfeier den politiske relevansen av enkelte idéer og gjør innehaverne til “den andre” eller enda verre avhumaniserer dem, så tar man samtidig et skritt mot totalitarisme og man forsterker det eventuelle utenforskapet. En slik utvikling vil dermed kunne være kontraproduktivt i forebyggingsøyemed. Etter 22. juli oppstod behovet for å karakterisere et monster (Brunvatne 2012). Breivik ble av mange kommentatorer beskrevet som et bestialsk monster, til tross for hans beherskede opptreden i rettsaken (ibid). Forebygging krever motsatt tilnærming - å se mennesket - og vil derfor kunne være krevende. Griffin tar til orde for en mer menneskelig tilnærming som graver dypere i årsakene til terrorisme – som terroristers søken etter mening (2012b: 217-221). 2083 kritiserer demokratiet for å være et tyranni av politisk korrekthet. I stedet for å definere noe “bort” eller som ondt ved å stemple det som rasisme, fascisme eller lignende, bør vi ta tak i de idéene vi kaller for ekstreme eller totalitære, og debattere innholdet i dem direkte, for eksempel ved å stille spørsmål som: hva er frihet og hvilken rett har vi til å ekskludere noen fra fellesskapet?

En utfordring har vært at 2083 er et omfattende dokument på over 1500 sider med et enormt detaljnivå. Teksten burde studeres av både islameksperter, historikere og psykologiforskere. Jeg har ikke kunnet ignorere det psykologiske aspektet helt, siden det fremstår som så sentralt for å gripe tematikken på en meningsfull måte. Debatten om psykologiske bakenforliggende faktorer har jeg kun hatt anledning til å berøre så vidt, med eksempelet Breivik. Jeg har lansert en hel rekke spørsmål og antakelser som fortjener mer oppmerksomhet enn det som er mulig innenfor denne avhandlingens rammer. Dette gjelder for problemstillingen og for avhandlingen som helhet. Det ville vært interessant å studere alt dette nøyer, og inkludere flere eksempler på både ikke-politisk og politisk vold, samt flere ideologiske retninger.

Litteraturliste

Aftenposten (2012). "Professor advarer kolleger mot å bruke tid på Breivik", 2. mai.

Andersen, Kent og Christian Tybring-Gjedde (2010). "Drøm fra Disneyland", *Aftenposten* 25. august

<<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/article3783373.ece>>

[Lesedato 30.05.2013]

Arnstad, Henrik (2013). "Fascismen har aldri stått sterkere", *Aftenposten* 21. mai

<<http://www.aftenposten.no/meninger/kronikker/Fascismen-har-aldri-statt-sterkere-7207155.html#.UZ-foRziRIJ>>.

[Lesedato 21.05.13]

Aspaas og Tørrissen (2012). "Rettspsykiatrisk erklæring til Oslo Tingrett" 10. april. Publisert på VG Nett

<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/22-juli/psykiatrisk_vurdering/>

[Lesedato 29.05.2013]

BBC News (2001). "Bin Laden rails against Crusaders and UN", 3. november

<http://news.bbc.co.uk/2/hi/world/monitoring/media_reports/1636782.stm>

[Lesedato 13.05.2013]

Belien, Paul (2006). "The Closing of Civilization in Europe". *Brussels Journal*, 22. februar

<<http://www.brusselsjournal.com/node/852>>

[Lesedato 29.03.2013] Sitert i 2083 s. 642-643.

Berg, Ole T. (2013a). "Reaksjonær". I *Store norske leksikon*

<<http://snl.no/reaksjonær>>

[Lesedato 01.06.2013]

Berg, Ole T. (2013b). "Kommunisme". I *Store norske leksikon* 28. februar

<<http://snl.no/autorit%C3%A6r>>

[Lesedato 03.06.2013]

Bergström og Boreus (2005). *Textens mening och makt*. Lund: Studentlitteratur.

Berman, Sheri (2001) "Review article. Ideas, norms and culture in political analysis", *Comparative Politics* 33, 2: 231-250.

Bessel, Richard (ed) (1996). *Fascist Italy and Nazi Germany. Comparisons and contrasts*. Cambridge: University Press.

Bibelen (2006). Det Norske Bibelselskap. Luk. 23, 34. s. 108.

Bjørge, Tore (2011). Intervju av Siv Haugan: "Terrorhandlingene gir nye forskningsbehov" i *Bladet Forskning*. September nr. 3/11. Årgang 19.

Borchgrevink, Aage Storm (2012). *En norsk tragedie Anders Behring Breivik og veiene til Utøya*. Gyldendal.

Bratberg, Øivind (2012). Forelesningsnotat 20. februar i faget Tekstanalyse STV4104b, Universitetet i Oslo.

Breivik, Anders Behring (2011) (red.). "2083 A European Declaration of Independence".

Upublisert kompendium

<<http://www.slideshare.net/darkandgreen/2083-a-european-declaration-of-independence-by-andrew-berwick>>

[Lesedato 25.02.2013]

Bronfenbrenner, Urie (1979). *The Ecology of Human Development: Experiments by Nature and Design*. Cambridge, MA: Harvard University Press.

Bruaset, Ingvild (2013). "Boston-terroristene hylles av norske ekstremister". *Aftenposten* 22. april

<<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/Boston-terroristene-hylles-av-norske-ekstremister-7181926.html>>

[Lesedato 22.04.2013]

Brunvatne, Stefan (2012). “-Harmen over det Breivik har gjort, gjør kommentatorene blinde”. *Aftenposten* 23. april

<http://www.aftenposten.no/meninger/--Harmen-over-det-Breivik-har-gjort_-gjor-kommentatorene-blinde-6812643.html#.UapQ8hziRII>

[Lesedato 16.06.2013]

Burke, Kenneth (1997). “Retorikken i Hitlers 'Min Kamp'”. *Rhetorica Scandinavica* 4: 7-20.

Carr Ekroll, Henning og Karen Tjernshaugen (2013). “Anders Behring Breivik vil starte norsk fascistparti”. *Aftenposten* 10. mai

<<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/politikk/Anders-Behring-Breivik-vil-Astarte-norsk-fascistparti-7198505.html>>

[Lesedato 22.05.2013]

Durham, Martin (1998). *Women and fascism*. London: Routledge.

Encyclopedia Britannica (2013a). “Lumpenproletariat”

<<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/351300/Lumpenproletariat>>

[Lesedato 29.03.2013]

Encyclopedia Britannica (2013b). “Liberalism”

<<http://www.britannica.com/search?query=liberalism>>

[Lesedato 01.06.2013]

Encyclopedia Britannica (2013c). “Authoritarianism”

<<http://global.britannica.com/EBchecked/topic/44640/authoritarianism>>

[Lesedato 01.06.2013]

Encyclopedia Britannica (2013d). “Populism”

<<http://global.britannica.com/EBchecked/topic/470472/populism>>

[Lesedato 01.06.2013]

Enebakk, Vidar (2012). "Fjordmans radikalisering", i Øystein Sørensen, Bernt Hagtvat og Bjørn Arne Steine (red.). *Høyreekstremisme Ideer og bevegelser i Europa*. Oslo: Dreyers forlag.

Engels, Friedrich (1890). Brev av 21. september. "Marx-Engels Correspondence 1890 Engels to J. Bloch In Königsberg". Marxists.org

<http://www.marxists.org/archive/marx/works/1890/letters/90_09_21.htm>

[Lesedato 31.05.2013]

Ellingvåg, Ørjan og Vegard Kristiansen Kvaale (2013). "Her endte flukten". Dagbladet. 21. april.

Falckenheim, Emil L. (1985). "The Holocaust and Philosophy", *The Journal of Philosophy* Vol. 82. No. 10. S. 505-514.

Ferguson, Christopher J. (2013). "Terrorists and Mass shooters: More Similar Than We Thought". *Time* 23. april

<http://ideas.time.com/2013/04/23/terrorists-and-mass-shooters-more-similar-than-we-thought/?goback=%2Egde_4388205_member_235276365>

[Lesedato 25.04.2013]

Ferguson, R. James (2008). "From Hecataeus to Herodotus: the expansion of the greek world-view". *Journey to the West: Essays in History, Politics and Culture*

<<http://www.international-relations.com/History/Herodotus.htm>>

[Lesedato 27.05.2013]

Freedon, Michael (1996). *Ideologies and Political Theory: A Conceptual Approach*. Oxford University Press.

Fredriksen, Kristin (2008). *Hva slags Norge?* Masteroppgave. Oslo: Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

Fuhr, Bodil (2013). "Hvordan kunne det skje?" *Aftenposten* 20. april

<<http://www.aftenposten.no/uriks/Hvordan-kunne-det-skje-7180676.html>>

[Lesedato 20.04.2013]

Gardell, Mattias (2005). *Bin Laden i våre hjerter. Globaliseringen og fremveksten av politisk islam*. Oslo: Spartacus.

Goplen, Ådne og Pål Kolstø (2013). "Sovjetunionens historie" 24. mai i Store norske leksikon

< http://snl.no/Sovjetunionens_historie>

[Lesedato 01.06.2013]

Gule, Lars (2012). *Ekstremismens kjennetegn*. Oslo: Spartacus Forlag AS.

Griffin, Roger (2003). "The palingenetic core of generic fascist ideology", s. 97-122 i Alessandro Campi (red.). *Che cos'è il fascismo? Interpretazioni e prospettive di ricerche*, Roma: Ideazione editrice.

Griffin, Roger (2012a). "Terroristradikaliseringens metapolitikk" i

Hagtvet, Bernt; Sørensen, Øystein & Steine, Bjørn Arne red. (2011). *Ideologi og terror. Totalitære ideer og regimer*. Oslo: Dreyer Forlag A/S

Griffin, Roger (2012b). "Studying Fascism in a Postfascist Age. From New Consensus to New Wave?" *Fascism. Journal of comparative fascist studies*.1: 1-17.

Griffin, Roger (2012c). *Terrorist's creed. Fanatical violence and the human need for meaning*. London: Palgrave Macmillan.

Hagtvet, Bernt (1980). "Autoritet, ideologi, lydighet Noen politiske grunnbegreper i idéhistorisk betydning". *Oppland Distriksthøgskole skrifter* 24.

Hagtvet, Bernt (2010). *Ideologienes århundre. En personlig vandring i det 20. århundrets politiske idéhistorie*. Oslo: Dreyers forlag.

Hagtvet, Bernt (2011). "Den fascinerende fascismen", i Øystein Sørensen, Bernt Hagtvet og Bjørn Arne Steine (red.). *Ideologi og terror. Totalitære ideer og regimer*. Oslo: Dreyers forlag.

Hagtvet, Bernt (2013). "Høyreekstremismens nølende omland". *Dagens Næringsliv* 20. februar.

Hamas (1988). "Hamascus Covenant 1988 The Covenant of the Islamic Resistance Movement". 18. august. Yale Law School
<http://avalon.law.yale.edu/20th_century/hamas.asp>
[Lesedato 01.06.2013]

Hansen, Birthe Steen (2011). "Forsvareren: I hans hode var det nødvendig". 23.juli TV 2 Nett
<<http://www.tv2.no/nyheter/innenriks/forsvareren-i-hans-hode-var-det-noedvendig-3545122.html>>
[Lesedato 23.04.2013]

Hansen, Hendrik og Peter Kainz (2007). "Radical Islamism and Totalitarian Ideology: a Comparison of Sayyid Qutb's Islamism with Marxism and National Socialism". *Totalitarian Movements and Political Religions*.8:1, 55-76.

Haukø, Wenche og Mette Ystgaard (2011). "Å forstå og forklare selvmordsatferd". Institutt for klinisk medisin. Det medisinske fakultet, UiO.
<<http://www.med.uio.no/klinmed/forskning/sentre/nssf/formidling/litteratur/haukoeystgaard.html>>
[Lesedato 16.05.2013]

Hawting, Gerald (2013). "Pre-Islamic Arabia/The Jahiliyya". Oxford Bibliographies
<<http://www.oxfordbibliographies.com/view/document/obo-9780195390155/obo-9780195390155-0142.xml;jsessionid=7509AE204679989F6F16A1411CA300A8>>
[Lesedato 01.06.2013]

Hay, Colin (2011) "Ideas and the construction of interests", s. 65-82 i Daniel Beland & Robert Henry Cox (red.). *Ideas and Politics in Social Science Research*, Oxford: Oxford University Press.

Himmler, Heinrich (1943). Tale holdt 4. oktober. Holocaust History
<<http://www.holocaust-history.org/himmler-poznan/speech-text.shtml>>
[Lesedato 23.04.2013]

Husby, Torgeir og Synne Sørheim (2011). Rettspsykiatrisk erklæring avgitt 29.11. Publisert på VG Nett
<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/22-juli/psykiatrisk_vurdering/>
[Lesedato 23.04.2013]

Indregard, Sigve (red.) (2012). *Motgift. Akademisk respons på den nye høyreekstremismen*. Oslo: Forlaget Manifest.

Indregard, Sigve og Øyvind Strømmen (2012). "Den nye høyreekstremismen" i Sigve Indregard (red.). *Motgift. Akademisk respons på den nye høyreekstremismen*. Oslo: Flamme Forlag & Forlaget Manifest.

Islam Watch (2007). "Islamization of Europe and Policies to Prevent It, Part 1". Islam Watch 7. januar
<<http://www.islam-watch.org/NoSharia/PreventEuropeIslamization1.htm>>
[Lesedato 22.03.2013] Refert til i 2083 s. 488.

Jensen, Peder Nøstvold (2006a). "The Eurabia Code". Gates of Vienna 19. oktober.
<http://gatesofvienna.blogspot.no/2006/10/eurabia-code_19.html>
[Lesedato 22.03.2013] Sitert i 2083 s. 304.

Jensen, Peder Nøstvold (2006b). "How the Feminists' 'War against Boys' Paved the Way for Islam". Brussels Journal 9. april
<<http://www.brusselsjournal.com/node/1300>>
[Lesedato 22.03.2013] Sitert i 2083 s. 345-352.

Jensen, Peder Nøstvold (2006c). "Why We Cannot Rely on Moderate Muslims". Gates of Vienna 8. september
<<http://gatesofvienna.blogspot.no/2006/09/why-we-cannot-rely-on-moderate-muslims.html>>
[Lesedato 22.03.2013] Sitert i 2083 s. 515-524

Jensen, Peder Nøstvold (2006d). "Political Correctness – The Revenge of Marxism". Gates of Vienna 14. juni
<<http://gatesofvienna.blogspot.no/2006/06/political-correctness-revenge-of.html>>
[Lesedato 29.05.2013]

Jensen, Peder Nøstvold (2007a). "Waiting for Churchill or Godot?" Frontpagemag 29. mai
<<http://www.frontpagemag.com/Articles/Read.aspx?GUID=8B99760A-E931-4EE8-8AC7-EB047E8A67B8>>
[Lesedato 29.05.2013] Sitert i 2083 s. 339-342.

Jensen, Peder Nøstvold (2007b). "The Fatherless Civilization". The Brussels Journal 15. oktober
<<http://www.brusselsjournal.com/node/2572>>
[Lesedato 22.03.2013] Sitert i 2083 s. 359-363.

Jensen, Peder Nøstvold (2007c). "Democracy and the Media Bias". Democracy Reform 10. august
<<http://democracyreform.blogspot.no/2007/08/democracy-and-media-bias-by-fjordman.html>>
[Lesedato 22.03.2013] Sitert i 2083 s. 376-380

Jensen, Peder Nøstvold (2007d). "How the West Lost the Cold War". Gates of Vienna 23. august
<<http://gatesofvienna.blogspot.no/2007/08/how-west-lost-cold-war.html>>
[Lesedato 23.03.2013] Sitert i 2083 s. 635-642.

Jensen, Peder Nøstvold (2007e). "How Feminism Leads to the Oppression of Women"
Brussels Journal 15. februar

<<http://www.brusselsjournal.com/node/1908>>
[Lesedato 29.03.2013] Sitert i 2083 s. 353-355.

Jensen, Peder Nøstvold (2007f). "A European Declaration of Independence". Frontpagemag
22. mars

<<http://archive.frontpagemag.com/readArticle.aspx?ARTID=25508>>
[Lesedato 03.04.13] Sitert i 2083 s. 717-722.

Jensen, Peder Nøstvold (2007g). "Is Islam Compatible With Democracy?". Gates of Vienna
20. april

<<http://gatesofvienna.blogspot.no/2007/04/is-islam-compatible-with-democracy.html>>
[Lesedato 04.04.2013] Sitert i 2083 s. 524-561.

Jensen, Peder Nøstvold (2008a). "Ten Reasons to Get Rid of the European Union". Gates of
Vienna 4. oktober

<<http://gatesofvienna.blogspot.no/2008/10/ten-reasons-to-get-rid-of-european.html>>
[Lesedato 22.03.2013] Sitert i 2083 s. 313-321.

Jensen, Peder Nøstvold (2008b). "Boycott the United Nations!". Gates of Vienna 30. mars

<<http://gatesofvienna.blogspot.no/2008/03/boycott-united-nations.html>>
[Lesedato 22.03.2013] Sitert i 2083 s. 329-332

Jensen, Peder Nøstvold (2008c). "The failure of Western Feminism". Gates of Vienna 31.
august

<<http://gatesofvienna.blogspot.no/2008/08/failure-of-western-feminism.html>>
[Lesedato 22.03.2013] Sitert i 2083: 343-344.

Jensen, Peder Nøstvold (2008d). "Democracy not working". Democracy Reform 11.
september

<<http://democracyreform.blogspot.no/2008/09/democracy-not-working-essay-by-fjordman.html>>
[Lesedato 29.03.2013] Sitert i 2083 s. 695-696.

Jensen, Peder Nøstvold (2008e). "Suggestions for the Future". Gates of Vienna 29. september
<<http://gatesofvienna.blogspot.no/2008/09/suggestions-for-future.html>>
[Lesedato 03.04.2013] Sitert i 2083 698-706.

Jensen, Peder Nøstvold (2008f). "Suggestions for the Future". Versjon fra Jensens bok
Defeating Eurabia. Publisert på Gates of Vienna 31. oktober
<<http://gatesofvienna.blogspot.no/2008/10/defeating-eurabia-part-5.html>>
[Lesedato 12.06.2013]

Jensen, Peder Nøstvold (2010). "Can We Coexist With The Left?". The Brussels Journal 9.
mai
<<http://www.brusselsjournal.com/node/4425>>
[Lesedato 13.06.2013]

Jensen, Peder Nøstvold (2011). "Islamofile illusjoner Islams blodige grenser mot andre
folkeslag, fra Thailand til Midtøsten, er godt kjent og grundig dokumentert". Dagbladet 18.
november
<<http://www.dagbladet.no/2011/11/18/kultur/debatt/debattinnlegg/islam/innvandring/19071489/>>
[Lesedato 23.04.2013]

Jørgensen, Marianne Winther og Louise Philips (1999). *Diskursanalyse som teori og metode*.
Universitetsforlag

Kaczynski, Theodore (1995). "Industrial Society and its Future" New York Times og The
Washington Post 19. september
<<http://editions-hache.com/essais/pdf/kaczynski2.pdf>>
[Lesedato 29.05.2013] Plagiert i 2083 s. 373-376.

Kepel, Gilles (2002). *Jihad. The trail of political Islam*. London: I.B. Tauris & Co.

Kelsen, Hans (1954). *The Communist Theory of Law*. London: Stevens & Sons Limited.

Kippernes, Geir Arne (2013). "PST frykter Breivik-sympatisører". VG Nett
<<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=10100701>>
[Lesedato 22.02.2013]

Kværne, Per og Hans M. Barstad (2013). "Profet". I store norske leksikon 28.februar
<<http://snl.no/profet>>
[Lesedato 20.05.2013]

Larsen, Bård (2008). *Storebror dreper! Om totalitarisme*. Oslo: Civita

Lavik, Nils Johan og Nora Sveaass (2005). *Politisk psykologi*. Pax.

Lenin, V. I. (1910). "Differences in the European Labour Movement". Zvezda Nr. 1 16.
desember
<<http://www.marxists.org/archive/lenin/works/1910/dec/16.htm>>
[Lesedato 30.03.2013]

Lenin, V. I. (1918). "Speech at the First All-Russia Congress of Working Women". Pravda
no. 253 22. november. Marxists.org
<<http://www.marxists.org/archive/lenin/works/1918/nov/19.htm>>
[Lesedato 01.04.2013]

Lichtheim, George (1967). *The concept of ideology and other essays*. New York: Random House.

Lieberman, Robert C. (2002). "Ideas, Institutions, and Political Order: Explaining Political Change", *The American Political Science Review* 96 (4): 697-712.

Lind, William S. (2000). "The Origins of Political Correctness". Accuracy in Academia.
<<http://www.academia.org/the-origins-of-political-correctness/>>
[Lesedato 07.06.2013]

Lippestad, Geir (2013). *Det vi kan stå for*. Oslo: Aschehoug.

Littman, Gisèle (2005). *Eurabia – the Euro-Arab Axis*. Madison: Fairleigh Dickinson University Press.

Malkenes, Simon (2012). *Apokalypse Oslo*. Samlaget.

Marx, Karl og Friedrich Engels (1848). Det kommunistiske manifest. Marxists.org
<<http://www.marxists.org/archive/marx/works/1848/communist-manifesto/index.htm>>
[Lesedato 29.03.2013]

Maslow, A. H. (1943). “A Theory of Human Motivation”. *Psychological Review* 50: 370-396. *Classics in the History of Psychology*
<<http://psychclassics.yorku.ca/Maslow/motivation.htm>>
[Lesedato 16.05.2013]

McLellan, David (2007). *Marxism after Marx*. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Meland, Astrid (2011). “Har få venner, føler seg avvist, har psykiske problemer, vil bli kjendis. Slik er soloterroristen”. *Dagbladet* 5. september
<http://www.dagbladet.no/2011/09/05/nyheter/anders_behring_breivik/innenriks/terrorangrepet/17899326/>
[Lesedato 01.06.2013]

Molland, Einar, Ragnar Leivestad og Per Kværne (2013). “Apokalypse”. I *Store norske leksikon* 28. februar
<<http://snl.no/apokalypse>>
[Lesedato 06.04.2013]

Mudd, Philip (2013). “Organizing and managing intelligence analysis to fight terrorism”. Transkripsjon av the Brookings Institution 22. april
<http://www.brookings.edu/~media/events/2013/4/22%20intelligence%20terrorism/20130422_intelligence_terrorism_transcript.pdf>
[Lesedato 25.04.13]

Mussolini, Benito (1932). "The doctrine of fascism". World Future Fund
<<http://www.worldfuturefund.org/wffmaster/Reading/Germany/mussolini.htm>>
[Lesedato 01.06.2013]

Oxford Dictionary (2012). "Paradise"
<<http://www.oxfordreference.com/view/10.1093/acref/9780192802903.001.0001/acref-9780192802903-e-5124?rskey=CY8nos&result=10&q=>>
[Lesedato 25.05.13]

Payne, Stanley G (2005). *A history of Fascism 1914-1945*. Abingdon: Routledge.

PBS Newshour (1996). "Bin Ladens' s Fatwa". 23. august
<http://www.pbs.org/newshour/updates/military/july-dec96/fatwa_1996.html>
[Lesedato 02.04.13]

Pellicani, Luciano (2012). "Fascism, capitalism, modernity", *European Journal of Political Theory*. 11: 394-409.

Qutb, Sayyid (1964). *Milestones*.
<<http://goo.gl/GkM2F>>
[Lesedato 02.04.13]

Rummel, Rudolph J. (1994). *Death by government*. New Brunswick: Transaction Publishers.

Rustad, Hans (2009). "Ekstremistan IV: Sex som våpen". Document.no 18. desember
<http://www.document.no/2009/12/ekstremistan_iv_nye_ekstremist/>
[Lesedato 23.04.2013]

Ryghaug, Marianne (2002). "Å bringe tekster i tale – mulige metodiske innfallsvinkler til tekstanalyse i statsvitenskap", *Norsk Statsvitenskapelig Tidsskrift* 18: 303-327.

Schau, Kristopher (2012). “Kristopher Schau: Rettsnotater uke 1”. *Morgenbladet* 19. april.
<http://morgenbladet.no/samfunn/2012/hore_hore_noye_na_for_deretter_alldri_igjen#.UztikxziRIJ>

[Lesedato 21.05.13]

SNL (2013a). “Dolkestøtlegenden”. Store norske leksikon 28. februar
<<http://snl.no/dolkestøtlegenden>>

[Lesedato 29.03.2013]

SNL (2013b). “Eugenikk”. Store norske leksikon 10. mai
<<http://snl.no/eugenikk>>

[Lesedato 31.03.2013]

SNL (2013c). “Utilitarisme”. Store norske leksikon 27. februar
<<http://snl.no/utilitarisme>>

[Lesedato 29.05.2013]

SNL (2013d). “Autoritær”. Store norske leksikon 28. februar
<<http://snl.no/autorit%C3%A6r>>

[Lesedato 03.06.2013]

Sovjetunionens grunnlov (1918). 10. juli. Marxists.org

<<http://www.marxists.org/history/ussr/government/constitution/1918/article4.htm>>

[Lesedato 01.04.13]

Speckhard, Anne (2013). “Lone Wolf Terrorist Attacks—are they Really Lonely? The Boston bombers and how they may have radicalized over the Internet”

<http://blog.annespeckhard.com/2013/04/25/lone-wolf-terrorist-attacks-are-they-really-lonely-the-boston-bombers-and-how-they-may-have-radicalized-over-the-internet/?goback=%2Egde_132866_member_235714238>

[Lesedato 28.04.13]

Strømmen, Øyvind (2011). *Det mørke nettet. Om høyreekstremisme, kontrajihadisme og terror i Europa*. Oslo: Cappelen Damm.

Söderberg, Hjalmar (1905). *Doctor Glas*

<<http://www.complete-review.com/reviews/sverige/soderh1.htm>>

[Lesedato 01.06.2013]

Sørensen, Øystein (2010). *Drømmen om det fullkomne samfunn*. Oslo: Aschehoug

Sørensen, Øystein (2011). “En totalitær mentalitet”. *Dagbladet* 1. august

<<http://www.dagbladet.no/2011/08/01/kultur/debatt/kronikk/2083/breivik/17511868/>>

[Lesedato 01.06.2013]

Sørensen, Øystein (2012). “Ideologi og galskap” i Øystein Sørensen, Bernt Hagtvat og Bjørn Arne Steine (red.). *Høyreekstremisme. Ideer og bevegelser i Europa*. Oslo: Dreyer forlag.

Sørensen, Øystein, Bernt Hagtvat og Bjørn Arne Steine red. (2012). *Høyreekstremisme. Ideer og bevegelser i Europa*. Oslo: Dreyer forlag.

The Breivik Archive (2013). Tilhengerside

<<https://sites.google.com/site/breivikreport/>>

[Lesedato 09.06.2013]

Tibi, Bassam (2009). “Political Islam as a Forum of Religious Fundamentalism and the Religionisation of Politics: Islamism and the Quest for a Remaking of the World”, *Totalitarian Movements and Political Religions* 10:2: 97-120.

Tollersrud, Emma (2011). “Lynsjestemming ved Oslo tingrett”. *Aftenposten* 25. juli

<<http://www.aftenposten.no/nyheter/iriks/article4183647.ece#.UaAInRziRII>>

[Lesedato 25.05.13]

Tunstad, Hege (2012). “I Hannibals hode”. *Gemini*. Nr. 1 februar.

Vogt, Henrik (2012). “Orkidébarna: Ekstreme muligheter”. Artikkel i *A-magasinet* 10. september

<<http://henrikvogt.com/2012/10/09/orkidebarna-ekstreme-muligheter/>>

[Lesedato 14.06.2013]

Von Knop, Katharina (2007). "The Female Jihad: Al Qaeda's Women", *Studies in Conflict and Terrorism* 30:5.

VG Nett (2012a). "Ord for ord, dag 27, del 1: Politiet gjennomgikk ti måneder med etterforskning". 30. mai

<<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/22-juli/rettssaken/artikkel.php?artid=10053840>>

[Lesedato 23.04.2013]

VG Nett (2012b). "Dag 3: Aktor tar Breivik i å skifte forklaring – ord for ord". 18. april

<<http://www.vg.no/nyheter/innenriks/22-juli/rettssaken/artikkel.php?artid=10065357>>

[Lesedato 23.04.13]

Ødegaard Hagen, Karen (2005). *Om menneskers deltagelse i kollektive overgrep*.

Masteroppgave. Oslo: Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo

Watkins, Frederick M. (1965). "The Age of Ideology – Political Thought, 1750 to the

Present", i Robert A. Dahl (red.). *Foundations of modern political science series*. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.

White, John J. og Ann White (2010). *Bertholt Brecht's furcht und elend des dritten reiches. A German Exile Drama in the Struggle against Fascism*. New York: Camden House.

Zizek, Slavoj (2009). *The Sublime Object of Ideology*. London: Verso.